

Telve

2025 / 17

Dil, Düşünce ve Edebiyat Dergisi

"Zincirim mi? Onu kaleme çevirdim"

SÖYLEŞİ

Esra Hanım Akdeniz
Zeynep Yaman

ÖZEL BÖLÜM

Askıda
Üç Metin

DENEME

Karanlıkta
Büyüyen Işık

**YURTDIŞI
TÜRKLER**
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Telve
~~~~~~
~~~~~~

f t i y / telvedergi

f t i y / yurtdisiturkler

Yurtdiőı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

OĞuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145 P.K: 06520 Balgat - ANKARA - TÜRKİYE

0(312) 218-40-00 - 0(312) 218-40-49

info@ytb.gov.tr

Telve dergisinden herkese merhaba

Önceki sayımızda edebiyatın iyileştirici gücünü ve her edebî metnin birer eczane hizmetini görüp kelimelerin ise ilaç niteliği taşıdığını keşfetmiş olduk. Muazzam bir 16. sayıyı geride bırakarak siz değerli okurlarımızı şifa olmasını umduğumuz yeni bir sayıyla selamlıyorum. Bir editör arkadaşım, *Telve*'yi rengârenk iplikleri bir araya getiren, motifleri buluşturan ve renkleri ahenkle bir kilimde birleştiren zanaatkâra benzetir. Her sayının, bu kilime işlenmiş yeni bir motif olduğunu söyler. Dolayısıyla 17. motifimizi bu kilime işlemenin ve edebiyatseverlere sunmanın kıvancını yaşıyoruz.

Öykülerin, şiirlerin, denemelerin yanı sıra Türk Diaspora yazarlarımızdan Esra Hanım Akdeniz ve Zeynep Yaman ile söyleşiler gerçekleştirdik. Ayrıca bugünün karmaşık dünyasında, “2025’te bir yazarın zihnini hangi düşünceler kuşatıyor, hangi fikirler ve güncel meseleler ona meydan okuyor?” sorularının izini sürdük.

Dergimizin bir sayfasında gündemi, doğayı ve toplumu edebiyatla okumanın nasıl zamana ayna tuttuğunu keşfederken başka bir sayfasında ise sizi ülkeden ülkeye götüren bir göç hikâyesiyle karşılaşacaksınız.

Hayatın ve edebiyatın hangi kapıları açacağını bazen tahmin edemeyiz. Yolu yürüdükçe yeni yeni imkânların görün-

düğünü ve şekillendiğini yaşayarak öğreniriz. Benim şahsî edebiyat kariyerimde editörlüğü öğrenmek, kıymetli yazarların şiirlerini değerlendirmek de varmış. Hem bu önemli görevin üstesinden nasıl geleceğimi düşünüyor hem de editör ekibine dâhil olmanın mutluluğunu ve gururunu yaşıyorum. Editörlük yolculuğumda bana destek veren, bu işi bana öğreten ve güvenen çok değerli ekip arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ediyorum.

Bu vesileyle uzun zamandır bizimle yol alıp yazılarını bizimle paylaşanlara, ses bayrağımızı yurt dışında dalgalandırmak adına rüzgârını, kalemını ve sabrını eksik etmeyenlere canıgönülden müteşekkirim. *Telve* ailemize katılan yeni yazarlarımıza da şükranlarımı sunup “Hoş geldiniz.” diyorum.

Sevdiğim bir yazarın çok meşhur bir sözü vardır, o der ki: “Yürünmemiş yolları tercih ederek iz bırakabiliriz anca. Bu her yazarın önceliği olmalıdır.” Böylelikle birlikte nice yürünmemiş yollarda iz bırakma, yazılarımızla insanlara iyi gelme, yeni dünyalar keşfetme, hem ebediyete hem de edebiyata uzanmak dileğiyle...

Keyifli okumalar!

Nezahat Ceylan

Telve

İmtiyaz Sahibi: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri: Ali Işık Yayın Danışmanı: İsmail Yıldız Editörler: Firdevs Çağlar, Elif Neslihan Güney
Yayın Koordinatörleri: Ecem Tuba Hızarcı, Furkan Uzun İçerik Editörleri: Mihriban Harbi, Nezahat Ceylan, Rumeysa Öztürk, Sena Şeker, Yasemin Kelkit, Zümra Ufuk Tashih ve Redaksiyon: Veysel Altuntaş Tasarım: Yasin Çetin

İletişim: Oğuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145 P.K: 06520 Balgat Ankara Tel: 090 312 218 40 00

Mail: telve@ytlb.gov.tr, dergitelve@gmail.com

Kapak Sözü: “Zincirim mi? Onu kaleme çevirdim.” Mahmud Derviş

Yayın Türü: 3 Aylık Süreli Yayın, **Basım Tarihi:** Ekim 2025, **Baskı:** Özel Ofset Basın Yayın Matbaa İvedikköy Mah. 1323. Cad. No 28/4 Yenimahalle/Ankara/Türkiye Sertifika No: 40365

www.ytb.gov.tr

Abdulhadi TURUS

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı

Dijitalleşmenin, hızın ve tüketimin hüküm sürdüğü bu çağda; yavaşlamak, durmak hatta söylenenlere kulak verip dinlemek artık çoğu insana külfetli gelmektedir. Hayatın merkezinde çoğunlukla akla ve menfaate, yani hıza ve tüketime hizmet eden unsurlar yer almaktadır. Edebiyat ve düşünce dünyamızın müstesna isimlerinden Sezai Karakoç, insan hayatına yön veren ilkenin, yalnızca zekâ veya olumsuzluklardan arınmış akıl olmadığını; onlardan daha güçlüsü olanın gönül, gönülden de güçlü olanın ise ruh olduğunu dile getirir. Bu bağlamda ruhumuzun varlığını unutmak veya önemsememek, insan olarak birçok vasfımızı yitirmemiz anlamına gelmektedir. Bu sebeple edebiyatı sadece estetik bir ifade vasıtası olarak değil; tefekkürün ve hakikate uzanan bir arayışın imkânı olarak gördüğümüzde ruhun derinliklerinden doğan kelimelere ev sahipliği yapan şiirler, öyküler ve denemeler arayış yolculuğuna çıkan birisinin erzakı niteliğindedir. Nitekim yolculuk ne kadar uzun ve meşakkatli olsa da Sezai Karakoç'a göre hakikat, insanın ruhuna ekilen bir tohumdur ve bu tohum ruhta kök bağlayıp dal budak salınca dışa vurur ve topluma yayılır. Bu nedenle, yayın serüvenin-

de 17. sayısına ulaşan Telve dergisi yayın hayatını bu anlayış doğrultusunda şekillendirmekte; her sayısında okuyucusunu nitelikli, derinlikli ve ruha dokunan metinlerle buluşturmayı şiar edinmektedir.

Telve Dergisi, geçmişin kültürel mirasından beslenirken, geleceğe dair yeni kavramlar ve düşünceler üretmeyi amaçlayan bir yolculuk sürdürmektedir. Şiirden öyküye, denemeden söyleşiye uzanan geniş yelpazesıyla; hem usta kalemlerin birikimlerine yer verir hem de yeni yazarların seslerini duyurabilecekleri, metinlerini olgunlaştırabilecekleri düşünsel bir alan inşa eder.

Bugün *Telve*, yalnızca edebiyata ilgi duyanlara değil; çağını sorgulayan, düşüncenin izini süren ve geleceğe söz bırakmak isteyen herkese hitap eden bir mecradır. Avrupa'dan Amerika'ya uzanan geniş bir coğrafyada genç kalemleri buluşturan bu kıymetli derginin başarılarını arttırarak sürdürmesini temenni ediyor; bu sayının hazırlanmasında emeği geçen bütün *Telve* ailesine teşekkür ediyor, herkese keyifli okumalar diliyorum.

ÖYKÜLER

- 6 /** Ezgi Demirel **Gün Doğmadan**
10 / Sena Kara **Meşe Ağacının Altındaki Çizgili Bavul**
14 / Volkan Altındış **Kırılmayan Cam**
16 / Nüket Durur **Yer Bulan Çizgiler**
20 / Yasin Durat **Sonsuz Göç**
24 / Fatmanur Tülümen **Mama**
28 / Yuseyrenur Yılmaz **Luna'nın Sandığı**
32 / Gülsüm Durna **Ekran Kapanmadan Önce**
34 / Ayşe Başhoruz **Buruşuk Kâğıt**
36 / Safiye Bal **Kurşun Kalem**
38 / Beyza Yaşar **Sol Bileğimin İç Kısmı**
42 / Esra Demir **Araftayım**
44 / Nida Nur Toklu **Bayramlar Bayram Olsa**
46 / Semine Çavuş **Un Kokusu**
48 / Ecem Tuba Hızarcı **Yer Gök Atlıkarınca**

ÖZEL BÖLÜM

- 54 /** Sena Şeker **Edebiyatın Dijital Külleri**
58 / Fatma Türk **Unutuşa Karşı Zarif Bir Direniş**
62 / Yasemin Kelkit **Quo Vadis Literare**

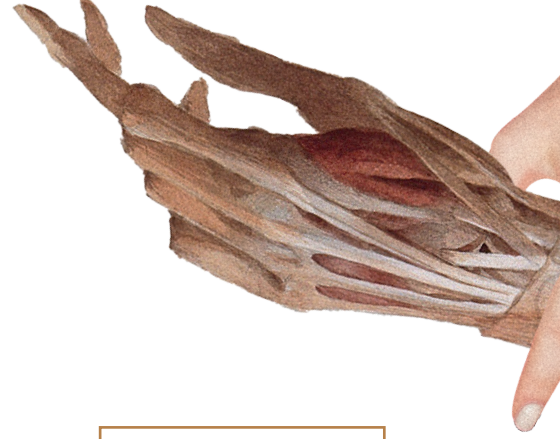
SÖYLEŞİ

- 66 /** Esra Hanım Akdeniz **Afrodite'nin Üvey Kızları**
90 / Zeynep Yaman **Rodin'in Deliler Bahçesi**

ŞİİRLER

- 74 /** Alper Tunçyürek **Vom Traeumen**
75 / Esra Sidal **Öyle Bir Erdem...**
76 / Yasemin Kelkit **Naz Makamı**
78 / Ümmü Zor **Renk Paleti. Yâhut Sulhun Ertesi Gün Çırpınışları**
80 / Aykut Kaya **Golgota'da Bekleyiş**
81 / Hasibe Büşra Yüksel **Yankıyamaz**
82 / E. Mehmet Altıntaş **Mizan-ı An**
83 / Nezahat Ceylan **Transponder Kodu**
84 / Aslıhan İnce **Kahr**
86 / Emre Güvenir **Vennitti**

ENSTANTANE

- 72 /** Gülsüm Durna **Gündemi Edebiyatta Okumak**
88 / Yasin Durat **Saatleri Ayarlama Enstitüsü-Tiyatro Oyunu**

DENEMELER

- 96 /** Esra Zorlu **Karanlıkta Büyüyen Işık**
98 / Sena Şeker **Bir Himmeten Bin Hikmete**
102 / Ubeydulah Çavuş **Yaratıcısını Yiyen Canavar: Yapay Zekâ**
106 / Halime Zehra Mert **Pervasisiz Kimlikler**
109 / Hilal Aldemir **Bir Yer Ararken**

Gün Doğmadan

E Z G İ D E M İ R E L

"B" en de bir gün abimler gibi olmak istiyorum!" dedi parlak gözlerle otağa yaklaşanları takip eden çocuk. Başında en büyük abisi, ardında onun küçüğü ve kabilenin diğer gençleri. Yer adeta sarsılıyordu yüce atların adımlarıyla. Üstündeki süvarilerse daha da heybetliydi. Keskin kılıçları güneşin parıltısını yansıtıp küçük oğlanın gözlerini kamaştırıyordu. Elini alına yerleştirip bir gözünü yumup muharebe hazırlığından dönen gençleri izliyordu. Onlar kabilenin gururuydu, geleceği ve güvencesiydi.

"Bir gün sen de ata binersin, oğlum," dedi annesi tebessüm buyurarak. Küçük Dian kaşlarını çatı.

"Ama onlar bana hiç öyle demiyor!"

Elindeki ipliği yere atıp ayağını yere vura vura uzaklaştı. Abileri savaş için hazırlanırken o annesiyle halı dokuyordu, hanımlara yardımcı oluyordu, dedesiyle satranç oynuyordu. Dian çelimsizdi. Yaşına göre boyu

ufaktı. Üç senedir giyindiği hırkası ona küçük gelmiyordu.

Kabile gençlerinin heybetli atlarından inişini izleyip yine hayal kurmaya başlamıştı. Onlar kılıçlarını bilerken küçük Dian ufak ellerini izliyordu. Avucunun içindeki izi görür görmez gülümsedi. Bir keresinde abisinden izinsiz kılıcını almıştı. Boyu büyüklüğündeki kılıcın ağırlığını hesaba katmamış ve kendini yaralamıştı kaçarken. O günden beri dedesinin yanına uğrar olmuştu. Abilerini gizlice izlediği duvarın ardından kalkıp koyun sürüsüne doğru ilerledi.

Gün geçtikçe insan dilinde konuşamayan koyunları daha da bağrına basıyordu. Onu yargılamıyor, küçümsemiyorlardı. Yeşil çimlerden ot kopartıp kara koyuna uzattı. Onu okşadı ve tekrar hayal kurmaya başladı. "Biliyor musun, Kara? Bir gün ata bineceğim."

"Öyle mi?"

Cevabı duyan Dian irkilmişti

Konuşan Kara değildi, kabilenin büyüğü Azizdi.

“Dedeciğim!” sokuldu küçük Dian dedesinin koynuna.

“Kim sıkmış benim küçüğümün canını, ha? Söyle bakıyorum!”

Kaşları tekrar inmişti.

“Bana küçük deme!”

“Ama küçüksün, oğul?”

Tekrar ayağa kalktı Dian. Dedesinin asasını eline alıp yere daireler çizmeye başladı.

“Ne zaman büyüyeceğim peki?” sordu küçük kalbini meşgul eden o soruyu.

Dedesi onun öbürlerinden farklı olduğunu ta doğduğu günden beri biliyordu.

“Bak oğul”

Asayı bırakıp dedesine yöneldi ufaklık.

“Her şeyin bir zamanı var. Nasıl yaprak mevsimi gelmeden açmıyorsa, insan da zamanı gelmeden büyümmez.”

Karşısındaki ufaklığın elini avucuna aldı ihtiyar.

“Büyümesi için suya ve güneş ışığına ihtiyacı var. Vakte ihtiyacı var. Ve vakti geldi mi, hiçbir şey onun büyümesini engelleyemez!”

Koca gözlerle dedesini izliyordu Dian. Dudağı bükülmek üzereydi.

“Hadi satranç oynayalım. Bakalım, dedesini yenecek mi yiğidim”, kalktı Aziz yerinden ve çocuğun yüzünde kocaman bir gülümseme yerleşti.

“Evet! Yiğidin olabilirim!”

Dian ile Dede Aziz kırlarda satranç oynarken kabilenin reisi ve büyükleri vakti yakınlaşan harbi konuşuyorlardı.

Oğulları strateji yürütüyorlardı. Katıldıkları ilk savaş olmamasına rağmen kabile reisinin gönlü rahat değildi. Kurdukları plan kusursuz görünse de bir şeyin eksik olduğunu hissediyordu.

Yemek masasına kadar takip etmişti onu kuşcuları. Ta ki küçük oğlu Dianı kucaklayana kadar.

“Yiğidiniz geldi!” dedi sofrada yerini alır almaz.

“Sen mi yiğitsin?” yanıtladı en büyük abisi alaycı bir tavırla ekmeğini bölerken. Heybetli abileri masanın yarısını kaplamışlardı.

“Dedem bugün dedi ki, sen satrançta hep kaybedermişsin.” paylaştı Dian keyifle ve abisini gülümsetti.

“Sen daha kılıç tutamıyorsun, ufaklık. Ben senin yaşındayken...”

Yemeği soğutmamalarını tembihleyen anneleri ortanca oğlunun sözünü kesti.

Yemeğin ardından evin en küçüğü bahçeye çıktı ve bulduğu ilk değneği kılıç niyetine sağa sola salladı. Dedesinin izah etmeye çalıştığı bilgeliği tam anlamasa da ona güç verdiğini hissediyordu. “Belki benim güneşim ve suyum geç gelecek, ama büyüyeceğim,” düşündü içinden. Abilerinden gördüğü gibi kendince antrenman yapıyordu büyük gün için. Karşıdan gelen komşu çocuklarını top ile gören Dian onlara katılmak istedi. Fakat onlar boyuyla dalga geçip uzaklaştılar. Batan güneşe yönelip uzunca sükunete bıraktı Dian kendini. “Belki”, dedi. “Belki güneşim yarın doğacak...”

Düşüncelere dalmış, karşı dağları izleyen kabile reisinin hanımı merakla onun yanına yaklaştı.

“Endişeliyim. Büyük dedemin duasının izini kaybettiğimizi düşünüyorum.”

Bir âlim ve aynı zamanda bu kabilenin kurucusu olan büyük dedesinin bir rivayete göre son sözleri, neslinin düşmanlara karşı korunmasıydı. Bugüne kadar epey savaşa galip düşmüşlerdi.

“Belki görmeyi umduğun rüya başka bir haberci ile gelir, bey. Endişe etme”, yatıştırmaya çalıştı hanımı onu.

Oğulları evin avlusunda güreşiyorlardı eve döndüğünde, babası kitap okuyordu ama Dian’dan bir iz yoktu.

Kime sorsa küçük oğlundan haberdar değildi. Kalbi hızlıca çarpıyordu. Yoksa yine abilerine kızıp kaçmış mıydı?

Etraftaki çadırların arasında aramaya çıktı oğlunu. Diğerleriyse hiç oralı olmuyordu. “Çocuk o, zaten gelir”, diyorlardı. Ana yüreği gittikçe ağırlaşıyordu. Gece vakti inmek üzereydi. Ormandaki kurtları düşündükçe korkusu katlanıyordu.

Dian gökyüzünü izlerken bir kartal ilgisini çekip onu arkasında sürüklemişti. Dedesi ona kuşları izlemeyi öğretmişti. Doğuyu, batıyı, kuzeyi ve güneyi öğretmişti. Çocuk, evinden uzaklaştığını kendini yüksek çayırların içinde bulunca fark etti. Buranın havası bile farklıydı. Önceden hiç görmediği çiçekler açıyordu. Sonunda kartal bir ağaç dalına indi.

“Bu kadar uzağa gidecek kadar ne derdin vardı?” soru çocuk şaşkınca ve soluklandı. Etrafına baktı, hiç bilmediği karşı dağların arasında buldu kendini.

“Peki sen niye beni takip ettin?” sordu kartal. Dian gülümsedi.

“Sen konuşabiliyor musun?”

Tam ciddiyetle yırtıcı kuş ona bakıyordu

“Sana evinin yolunu gösterebilirim. Ama yolculuk uzun sürebilir, ayrıca karanlık çöktü. Bir ısıklık çalarsan şu dağın arkasındaki tayı çağırabilirsin.”

Heyecanla küçük elini ağzına yerleştirip ısıklık çaldı. Usluca bekledi. Dört nala koşan bir atın sesleri yankılanıyordu dağların eteklerinde.

Tay, kartal onu çağırdığında yanına vardı. Ata binmeyi bilmediğini ve bir keresinde attan düştüğünü söyledi çocuk.

“Binersin, binersin. Senin hakkında sana söyledikleri her şey doğru değil,” dedi kartal ve büyük kanatlarını çırparak havalandı. Aniden ata binmek bir çocuk

oyunu gibi kolay geldi ona. Tay sanki onun için yaratılmış gibiydi. Koca bir gülümsemeyle çayırarda ilerliyordu.

“Annem bir gün ata bineceğimi söylemişti bana, biliyor musun?” dedi tayına.

Hayatının en keyifli yolculuğunu sürdüren Dian yerleşim bölgesine ne kadar hızlı vardıklarını anlamamıştı.

Kartal tekrardan alçaldı. Bu sefer küçük Dian’ın koluna inmişti. Bir kere abisinin kolunda şahin görmüştü. Kalın bir deri kolluk vardı kolunda. Ama kartal ufaklığın kolunu asla acıtmıyordu.

“Şimdi beni iyi dinle, Dian.”

Bütün dikkatini kartala verdi çocuk.

“Seni götürdüğüm kırsalı asla unutma! Hazırlanmış harp orada gerçekleşecek. Düşman sizi oyuna getirip erkenden yola çıktı. İki güne varırlar.”

Dian gözlerini belertti. Küçük yüreğine kocaman bir taş oturdu.

Ve birden adını duymaya başladı. Tanıdık bir ses onu feryat figan çağırıyordu.

Dian uyuya kaldığı yerden aniden kalktı ve annesine seslendi.

Annesi onu bulma sevinci ve sönmemiş korkusuyla oğluna sıkıca sarıldı. Dian’ı kucağına alıp dağın tepesinden köye indi. Bütün ailesi ve komşuları ayaklanmıştı. Abileri onu gördüklerine pek memnun değiller gibiydi.

“Herkes seni aradı! Ne diye dağlarda geziniyorsun?” kızdı en büyük abisi.

“Uykumuz bölündü. Bir daha asla bunu yapma!” diye tembihledi diğer abisi onu.

Dedesı hemen araya girip çocuğa kızmamalarını emretti. Ortam o kadar gergindi ki, kimse çocuğu dinlemeye niyetli değildi.

Dian “Ben bir rüya gördüm!” diye başladı anlatmaya. Ve birden sessizlik çöktü. Kızgınlık yitişmiş, nefesler tutulmuştu. Dian rüyasında duyduğu ve gördüğü her şeyi ince ayrıntısına kadar anlattı.

Gün doğmadan ordu hazırlanıp yola çıktı. Kabile reisi başı çekiyordu, sağında ve solunda oğulları ve ardından ordusu. Ata binmeyen Dian babasına yolu tarif ediyordu. Keskin zihninde rüyasının her ayrıntısını kaydetmiş ve yolu gösteriyordu. Hiç savaşılar katılmamıştı, güreş yapmamıştı, savaş eğitimi almamıştı. Ama başı o çekiyordu. Kimisi bir çocuğun rüyasına kanmamak gerektiğini söylerken, reis küçük oğlunun sözünden çıkmıyordu.

Tepede bir kartalın uçuşunu fark eden Dian gözlerini gökyüzüne dikti. Onlara bir müddettir eşlik ediyordu kuş. El salladı kartala. Dağların eteğine az kalmıştı.

Bir an şüpheye düştü. Ya dedikleri gibi rüyası çıkmazsa? Bütün orduyu boşuna ayaklandırmış olurdu. Ona kızacaklardı. Atın şaha kalkmasıyla düşlerine son verdi Dian. Babası durmuştu. Gözlerini kısıp uzağa odaklandı. Bir toz bulutu yükseliyordu dağın arkasından. Nefesini tutup bir müddet bekledi. Kışnayan atlar, çınlayan kılıçlar ve hiddetli bir karmaşa yaklaşıyordu.

Kabile reisi orduya dönüp, ilk oğullarını yokladı. Sonra elini kaldırıp orduya işaret verdi.

EZGİ DEMİREL

Almanya - Stuttgart

Meşe Ağacının Altındaki Çizgili Bavul

SENA KARA

Şehirler şehrine ilk ayak bastığımda korkumu İstanbul'a belli etmemeye çalışsam da bacaklarım titriyordu. Elimde sıkıca kavradığım beyaz çizgili bavul ve dedemin vedalaşırken elime tutuşturduğu, ucuna bir kumaşla bağlanmış bir tohumu olan kurşun kalem vardı. “Toprağını bul yavrum,” demişti dedem. “Bazı fidanlar vardır ki yalnızca kendi toprağında çiçek açar.”

Dedem öyle demişti ya, pasaportumu uzattığım memurun alaycı bir gülümsemeye, “Hoş geldin Alaman-cı,” demesiyle içimdeki o eski korku yeniden alevlendi. Burada da yabancı olacaktım belki. Pasaportumu alıp havalimanının camından dışarıyı izledim. Hava pırıl pırıldı. Açık mavi gökyüzündeki güneş, şehri altın sarısına boyuyordu. Kaygılarımı güneşe fısıldarken “İki ülkenin insanı olmak, bazen hiçbir yere

ait olmamak gibi,” diye geçirdim içimden. Kendimi sonunda ait hissedeceğime inandığım İstanbul’un kargaşası, şimdi beni ürkütüyordu. Havalimanının camına vuran sıcak güneş de kalabalığın sesi de içimdeki alevi harlıyordu.

Dedemin hikâyeleri canlanıyordu zihnimde. Hep zorluklardan bahsederdi. Evet, dedemden farklı olarak ben geldiğim bu ülkenin dilini biliyordum. Ama bu şehrin dilini çözmemin yıllarımı alacağı muhakkaktı.

Almanya'da doğup büyüdüm. Çocukluğumda, her doktora gidişimizde mutlaka derdini anlatamayan bir gurbetçiyle karşılaştım. Onların dilinden anlayan bir tek Türk doktor bile yoktu. İşte o anlarda içimde bir karar filizlendi. Hastalarının dilinden anlayan bir Türk doktoru olacaktım. Bu hayalle hep çok çalıştım — hem de bir “yabancı” olarak, diğerlerinden iki

kat fazla. Üniversite sınavı sonuçları açıklandığında, önümde hayatımı belirleyecek bir karar duruyordu. Biri denize, diğeri gökyüzüne çıkan iki yol...

Doğup büyüdüğüm topraklarda mı yeşertecektim hayalimi? Yoksa hiç büyümediğim ama hep köklerimi ait hissettiğim topraklarda mı?

Çok düşündüm. Arka bahçemizde oyun oynamak için bir araya geldiğimiz çocukluk arkadaşlarım, bizim bayramlarımızda bile kutlamaya gelen Alman komşularımız bir yanda; okulda yaşadığım ayrımcılık, babamın uğradığı ırkçı saldırı diğeri yanda... İçimde iki zıt cephe kurulmuştu. Sonunda Almanya'ya ait tüm anılarımı -iyi ya da kötü- zihnimdeki bir rafa kaldırmaya karar verdim.

Ne yaşamış olursam olayım, bu topraklar bana çocukluğumun en güzel yıllarını vermişti. Ama artık, içimdeki diğeri yarımı keşfetme zamanıydı. İstanbul yolculuğum işte böyle başladı. Bavuluma baktım, hâlâ sıkıca kavramıştım. Sanki ondan güç alıyordum. Bu çizgili bavul da bizim gibi nesiller boyunca iki ülke arasında gidip gelmişti.

Beyaz çizgili bavulun hikâyesi ise 56 yıl öncesine 1966 yılına uzanıyordu. Kışa ulaşmaya çalışan sonbahar günlerinden biriydi. İstanbul'dan yola çıkan yeşil tren, binlerce insanın ağır hikâyesiyle Stuttgart istasyonuna gürültüyle varmıştı. O zaman kim bilebilirdi bu trenin yıllar boyunca iki zıt ülkeyi birbirine bağlayacağını? Bu yeşil trenin içindeki hikâyelerden biri de dedeme aitti. Yağmur damlaları istasyonun taşlarını parlatıyor, gökyüzü griye kesmişti. İstanbul'dan

gelen trenden ilk inen yirmili yaşlarının başında genç bir adam idi. Üzerinde yakaları kalkık, ütüsü özenle yapılmış beyaz bir gömlek, koluna sıkıştırdığı gri bir kaban vardı. Geniş paçalı kahverengi kumaş pantolonunun etekleri yabancı memleketin rüzgârıyla uçuşuyordu. Diğer eliyle başında tuttuğu siyah fötr şapkası, yüzündeki ayrılığı ve içindeki endişeyi az da olsa gizlemeyi başarıyordu. Bu genç adam, benim dedemdi.

Başını gökyüzüne kaldırdığında kaşının ortasına bir damla düştü. Burnuna ulaşan toprak kokusu, memleket hasretini daha ilk andan yüreğine düşürmüştü. Artık hem bu gri gökyüzüne alışmalı hem de rüzgâr her estiğinde aklına düşecek annemin hasretine dayanmalıydı.

Dedem istasyonun ortasında öylece gökyüzüne bakarken, omzuna siyah kabanlı, iyi giyimli orta yaşlı bir adam dokundu. Elindeki kâğıtları rüzgâr ve yağmurdan korumaya çalışıyor, şeffaf şemsiyesiyle güçlüklerle ilerliyordu.

“Kommen Sie mit!” demişti dedeme sert bir sesle. Dedem ne dediğini anlamasa da onun onu yeni evine, yeni işine götürmek istediğini sezmişti. “Bavulum yok,” demeye çalıştı dedem. Ama adam anlamadı. Dedem gömleğinin cebinden bir kurşun kalem çıkarıp, şemsiyeli adamın elindeki kâğıda bir bavul çizdi. Üzerinde beyaz çizgileri olan siyah bir bavul...

Yıllar geçti. Benim de artık İstanbul'a ayak basmamın üzerinden uzun zaman geçmişti.

Artık mezundum. Hangi toprakta yaşamaya devam edeceğime karar verme vaktiydi. Ama önce dedeme diplomamı göstermek, emanetini teslim etmek istiyordum. Dedem beni köyüne çağırmıştı. İlk otobüse atlayıp yola koyuldum. Kurak, taşlı köy yollarında ilerlerken içimde heyecan vardı. Köyün girişinde beni bekleyeceğini söylemişti ama onu göremedim. Poyrazın taşıdığı tanıdık kokuya kulak verdim, yanık otlara karışan zeytin ağacı kokusu.

Çocukken yaz tatillerinde dedem bizi bu köye getirir, eski taş evinde soba başında geçirdiği çocukluğunu anlatırdı. Şimdi onun bize anlattığı kurak topraklarda, elimde emanetiyle onu arıyordum. Güneş batmak üzereydi. Kuru otlar arasındaki çiçekler her adımında bileklerime dolanıyordu. Yüzüm güneşten ısınmıştı. Elimi alnıma siper edip gözlerimi kısıp etrafa baktım. Ve sonunda...

Hayli heybetli bir ağacın altındaki bankta tanıdık bir fötr şapka gördüm.

Dedemdi.

Üzerindeki gri kabanından hemen tanıdım.

Küçükken, dedemin tamir atölyesinin altındaki tozlu dükkânda onunla vakit geçirirken üzerinde hep bu kaban vardı. Dedemle iş çıkışı kırmızı kapılı sarı arabasına atlayıp parka giderdik.

Koşarak yanına gittim. Ona sımsıkı sarıldım.

Altı yıldır görmüyordum dedemi. Yüzündeki çizgiler daha da derinleşmiş, sakalında ak düşmemiş tek bir tel kalmamıştı. Diplomamı uzattım. Sonra da yıllar-

dır benimle yolculuk eden çizgili siyah bavulu, ona teslim ettim.

Dedem güldü. “Sen de kalsın yavrum,” dedi. “Biz ihtiyarladık. Toprağımıza kavuşma vaktimiz geldi de geçiyor.”

O,on beş yıl emek verdiği gurbet evini satmıştı, bununla birlikte benim çocukluğumun geçtiği, toz kokulu çatı katını da...

Ama aklımı kurcalayan bir şey vardı:

“Dede, hatırlıyor musun? İstanbul’a ilk geldiğimde bana arkasında tohum olan bir kalem vermiştin. O tohumu ara tatilde buraya ekdim ama sonra kaybettim. Ne tohumu olduğunu da bilmiyorum...”

Dedem gözleriyle gülümsedi. Akşam güneşi ela gözlerine ışık saçıyordu.

“Başını kaldır yavrum,” dedi.

“İşte gölgesinde oturduğumuz meşe ağacı, senin emeğin. Almanya’daki bahçemizde büyüttüğün o meşe fidanının tohumu...Bir meşe ağacı doğduğun toprakta, bir meşe ağacı hayalini yaşadığın toprakta kök saldı. Ve sen, bu iki ağacın hikâyesini sonsuzlaştırdın.”

Meşe ağacı yapraklarını göç yollarında savrulmuş nice neslin hikâyesini yeryüzüne fısıldamak üzere sallıyordu. Arkamızdaki gökyüzü kızılın tonlarına bürünmüş, güneş dağların ardında yavaşça kaybolmuştu.

SENA KARA

Almanya - Mönchengladbach

Kırılmayan Cam

VOLKAN ALTINDIŞ

Kozada büyük bir hareketlilikten sonra ince bir çatlak oluştu. Kelebek, başını çatlağın içinden dışarıya uzatarak yeni dünyayı izlemeye başladı. Daha önce hiç görmediği bu hayat karşısında sevincini saklayamadı. Sabırla ve dikkatle kozadaki çatlağı genişletti, sonunda narin kanatlarını dışarı çıkardı. Kanatları kuruyup sertleşene kadar bekledi, nihayetinde onları çırparak havalandı. Ama havalanmasıyla yere düşmesi bir oldu. Ne olduğunu anlayamamıştı. Bir kez daha denedi. Yine aynı şekilde yere çakıldı. Ardından tekrar uçuşa geçerek ve gökyüzünde ince daireler çizerek yükselmeye çalıştı. Her büyüttüğü halkada görünmeyen bir duvar onu geri itiyordu. Zamanla yoruldu ve sessizce yere indi. Sonra fark etti, bir cam fanus içinde hapsolmuştu.

Bir an duraksadı. Sessizlik usulca üzerine çöktü. Uçmaya aç olan kanatlarını kapayıp etrafını çaresizce izlemeye başladı. Fanusun içinde yalnızca bir beyaz sardunya çiçeği, ona asılı duran kozası ve kendisi vardı. Dışarıdaki hayat ise çok hareketliydi: Rengârenk çiçekler, dalları göğe uzanan ağaçlar, uçan kuşlar, masmavi gökyüzünde inci gibi parlayan ve yeryüzünü kucaklayan bir güneş... Rüzgâr belirince ağaçların dalları hırpalanır gibi savrulmaya başladı.

Bu izlenimin ardından kelebek, kanatlarını gerip tüm gücüyle çırpmağa başladı. Oluşturduğu esinti yalnızca sardunyada asılı duran kozasını yere düşürdü. Cam ise kıpırdamadı bile...

Bir vakit sonra fanusun dışında yürüyen bir karınca fark etti. Hemen uçarak cama yöneldi. Yardım bek-

lercesine kanatlarını titretti ve görünür olmaya çalıştı. Karınca ile göz göze geldiler.

Kelebek yalvarır gibi fısıldadı:

“Burada sıkıştım, bana yardım et, beni kurtar.”

Karınca tereddütle:

“Sırtımda koca bir dünya var, acelem çok. Ama döneceğim.” diye yanıt verdi.

Ve alalecele yoluna devam etti.

Kelebek, “Ne zaman döneceksin?” diye sorsa da karınca duymayarak ufuktan yavaş yavaş süzülerek kayboldu.

Kelebek umutsuzluk içinde cama doğru yığıldı. Tam o sırada gökyüzünde bir kırlangıç süzüldü. Korkuyla sardunya çiçeğine sığınan kelebek, kurtulma umuduyla kafesin içinde uçmaya başladı. Kırlangıç onu fark edince ani bir dalış yaptı. Hızla fanusa doğru uçan kırlangıç, cama çarptı ve sersemleyerek yere serildi. Sonra toparlandı, kanat çırparak fanusun tepesine kondu. Gagasıyla cama birkaç kez vurdu. Kelebek heyecanla bekliyordu ama cam kırılmak nedir bilmiyor, tepki dahi vermiyordu.

Kırlangıç düşüncelerin derinliğinde kayboldu. Gözlerini hafifçe oynatarak keleşi izledi.

Kelebek, korku ve çaresizlikle dolu bir sesle haykırdı:

“Ne diye duruyorsun? Devam et... Elbette kırılır, cam değil midir bu? Görünmez bir duvar saklar içinde, kırılan ve sessizdir. Her vurduğunda biraz

daha parçalanır. Zaman geçer, sonunda kırılmaz mı?”

Kelebeğe ulaşamayacağını anlayan kırlangıç, ağır kanat vuruşlarıyla uzaklaştı. Umutlarının tükenişini seyreden kelebeğin gözünden bir damla yaş süzüldü.

Zaman ilerledikçe fanusun dışındaki hayat durgunlaştı, ne ses kaldı ne de hareket. Ara sıra ötelerden gelen seçilmesi zor uğultular duyuluyordu. Güneş ufukta kaybolurken keleş hâlâ camın önünde bekliyordu. Gökyüzü çoktan kararmış, gecenin zifiriliği fanusun her köşesini kuşatıyordu.

Uykuya yenik düşmek üzereyken gökyüzünde parlayan bir dolunay fark etti keleş. Ay yükseldikçe ışığı fanusa doğru yol alıyor ve ağır ağır içine dolmaya başlıyordu. Keleş, şaşkınlığını gizleyemedi.

Kalbi sevinçle çarparken aya dönüp seslendi:

“Sen de kimsin? Nasıl içeri girdin?”

Ama yanıt gelmedi.

Olup biteni kavramaya çalışırken ışık yavaşça geri çekilmeye başladı ve süzülerek uzaklaştı.

Keleş ardından seslendi:

“Gönlüme dokunan ışık... Ne olur beni de yanında götür.”

Ama ışık kayboldu, ardından ay da gökyüzünden tamamen çekildi.

Geride yalnızca karanlık, hızla atan bir kalp ve gözleri kapalı, sessizce uykuya dalan bir keleş kaldı.

Yeni güne yorgun ve umutsuz uyandı keleş. Gözlerini açar açmaz her şeyin bir rüya olmasını diledi. Ama tutsaklığı devam ediyordu. Sardunya solmuştu. Fanusun içindeki hava çok bunaltıcıydı, nefes almak güçleşmişti. Camın önüne kadar yürüdü ve dışarıyı seyre daldı. Sessizliğin içinde bir saat sesi yankılanıyordu:

Tık... Tak... Tık... Tak...

Zaman, onun için yavaşça yaklaşan bir kıyametti.

Gün adım adım akşama dönüyordu. Keleş, hâlsiz ve bitkin bir şekilde kozasına yöneldi. Kısa bir an durdu ve arkasına dönüp dikkatlice baktı, belki gelen vardır diye...

Ama etrafta kimse yoktu.

Keleş yavaşça kozasının içine girip kıvrıldı ve yeniden uykuya daldı.

VOLKAN ALTINDİŞ

Almanya - Gelsenkirchen

Yer Bulan Çizgiler

NÜKET DURUR

ollarda kaybolasım vardı yine. Ezberlediğim yollarda, asfalta direnen çiçekler arıyordum. Biri ben olabilirdim. Betonun deşip geçen, kendine yol bulan, olmadığı hâlde geçecek delik bulan, sonra da boynunu güneşe doğrultan cesur bir çiçek. Şehrin güneşi yavaştan söniyor, sokak lambaları yanmaya başlıyordu. Kış mevsimi, geceleri yürüten insanları pek de hoş karşılamazdı. Yine de direnerek yürüdüm. Bir kafenin ışığı yanıyordu, henüz kapanış saati değildi demek ki. Beş otuz yediyi gösteriyordu saat. Durup içeri baktım. Elemanlar tezgâhtaki pasta ve çörekleri yavaştan toplamış, kapanış temizliğine başlamışlardı. Tezgâhları silişlerinde bile bir yorgunluk vardı. Kafe bölümünde bir kadın oturuyordu. Oldukça yaşlı birisiydi. Dışarısı kararmış olsa da uzaklara dalmıştı. Sonra birden baktığı yerden kopup beni gördü. Göz göze geldik. Önce ne yapacağımı bilemedim ama sonra başımla selam verdim. Yaşlı kadın gülümsedi, ardından yine karanlığa daldı. İçeri girmeye karar verdim. Elemanlar kırk beş dakika sonra kapatıklarını söylediler. “Tamam.” dedim.

Kadının yanına yaklaştığımda daha da yaşlı olduğunu fark ettim. Çizgiler yüzüne dokunmayı esirgememişti. Güzel bir yüzü vardı. Her çizgi özenle yüzüne yerleşmiş gibiydi. Kaşlarının ortasında derin çizgiler vardı ama bakışlarından olgun bir huzur ifadesi yansiyordu. Yanına geldiğimi fark edince sıcak bir gülümsemeyle karşıladı beni. Bir an ne yapacağımı bilemeyerek öylece durdum önünde. Karşısındaki sandalyeye doğru başıyla zarıfçe işaret ederek oturmamı söyledi. Ben de oturup bekledim.

Arkamdan bir eleman geldi masamıza: “Hanımlar size ikramımız var. Tek kaldığı için ortadan böldüm. Nefis bir *Berliner*.”

Elemana teşekkür ettim sonra getirdiği ikinci tabağa yaşlı kadının payını koyup önüne uzattım yavaşça. Kadın gülümsedi ve bir ısırık aldı. Ben de aynısını yaptım. Yine dışarıya baktı. Bakışında aşına olduğum bir şeyler vardı. Tanıdık bir uzağa bakıştı ondaki. Kendime çok yakın hissetmişim bu kadını hem de bu kadar kısa zamanda. İçim ısınmıştı. Ben de onun gibi uzağa baktım. Karanlığın içinde loş ışıklar yanıyordu.

Zihnimin içindeki karanlığa ilk defa etki etmişti bu eski sokak lambaları.

Berliner'inden bir ısırık daha aldı yaşlı kadın, aynısını yaptım ve gülümsedim. Gülüşüme karşılık geldi yine. Gözlerinin rengi benimkiyle aynıydı. Kaşları benimkinin biraz daha azalmış hâliydi. Saçları bembeyaz ışıldıyordu. Benim gibi saçı çoktu. Yaşlı kadını daha önce tanıyor hissine kapılıyordum ama nereden tanıdığımı bir türlü çıkaramıyordum. Acaba konuşamıyor muydu? Gözlerinde çok şey söylemek isteyen buğulu bir ifade vardı. Bakışlarıyla kalbimin kapılarını ardına kadar açmıştı. Ona kendimden bahsetme arzumu artık tutamıyordum içimde. O yüzden kalbimi ardına kadar araladım:

“Sizinle ilk defa karşılaşıyorum ama sanki sizi yıllardır tanıyormuş gibiyim. Sizi gördüğümünden beri içime huzur doldu. Size bir şeyler anlatabilir miyim?”

Beni yüreklendirmek için yine bir melek gibi gülümsemişti yaşlı kadın. Başını hızlıca eğip kaldırarak onay verdi.

“Ne kadar güzel ve incesiniz. Aslında söylemek istediğim şey insanlarla ilgili. **Neden bu kadar kolay kalp kırabiliyorlar?**

Hem de hiç sonucu düşünmeden. Karşısındaki insanın kalbi belki o kadar kaba yapıda değildir değil mi? Belki hamdır. İncinecek yeri kalmamıştır belki. Özellikle en sevdiklerin, onlar hiç kırmamalı değil mi kalbini?”

Yaşlı kadın pür dikkat beni dinliyordu o yüzden devam ettim. “Şey... bir de yalnız kalışlar var, o en acı verici olan. Dertlerin bitesi yok. Bir savaş hâli içinde çırpınıp dururken zar zor yüzeye çıkmak yorucu oluyor. İnsanın boğazını düğümleyen bir durum. Tam pes edeceğim derken bir şekilde küllerinden dogma hâli geliyor yine de. Ya ümitlerimi kaybedersem bir gün? Devamlı mücadele içinde, yalnız olmak inanılmaz zor bir şey. Sonra kalbin defalarca aynı yerden kırılıyor.”

Bir anlık durdum. Yaşlı kadın *Berliner*'ini bitirmiş beni dinliyordu. Duraksamadan konuşmuştum ama kadın hâlen ilgi dolu gözlerle sadece beni dinlemek için burada bulunuyormuş izlenimi veriyordu. Bakışındaki aşinalık hayret vericiydi. Sanki onunla konuşan tüm genç kadınlar ona benzeyecekti yaşlanınca. Varlığı bir ayna gibiydi. Kendimi görüyordum.

Berliner'imin son parçasını yedikten sonra yaşlı kadına dönerek:

“Kusura bakmayın sizin de başınızı şişirdim. Beni bölmeden dinlediğiniz için size minnettarım.” dedim.

Yaşlı kadın sadece gülümsedi yine. Bir gülümsemeyle ne kadar çok şey söyleyebiliyordu öyle! Bir kitap sayısınca kelimeden daha doluydu bakışı.

“Müsaadenizle ellerimi yıkayıp hemen geliyorum.” dedim.

Lavaboda ellerimi yıkadıktan sonra aynada kendime baktım. Dudaklarımı gördüm. Ağzımın kenarları aşağıya doğru bakıyordu. Hemen gülümsemeyi denedim, aynı yaşlı kadının bana gülümsediği gibi. Daha sonra kaşlarımın arasındaki çizgiyi çektişirdim. İki parmağımla açtırınca yine incecik izi belli oluyordu. Bu çizgi yüzüme üzgün bir ifade veriyordu. Ellerimi kurulayıp tekrar kafeye geçtim. Az önce oturduğumuz yere baktım ama yaşlı kadın yoktu. Tabaklar da kalkmıştı. Elemanların birine sordum kadını. Eleman son kırk

beş dakikadan beri benden başka müşterinin kafede bulunmadığını söyledi. Yanılmış olacağımı söyleyip son toparlamalarla ilgilendi.

Birden neye uğradığıma şaşırdım. Bir düş mü görmüştüm yoksa? Masaya tekrar gittiğimde oturduğum sandalyenin üzerinde bir kâğıt parçasına rastladım. Hemen açıp baktım. Bir nottu.

Kâğıtta “Mücadeleni güzelleştir ki çizgiler güzel biçimde yüzünde yer bulsun.” yazıyordu.

Bu nasıl olabilirdi? Ne yaşamıştım az önce? Kâğıdı tekrar katlayıp cebime koydum. Çıkarken kafe camındaki yansımama baktım. Karanlıkta gördüğüm tek şey sırtımdaki kamburun girdiğinden bu yana biraz olsun yassılaştığım olmasaydı.

NÜKET DURUR

Almanya – Stuttgart

Sonsuz Göç

YASİN DURAT

Akşam yemeğinde eksik yoktu. Anne, baba ve altı kardeş her zamanki yerlerinde oturuyorlardı. Kardeşlerden Asım, yakın zamanda tezkeresini alıp evine dönmüştü. Geldiğinden beri ağzını bıçak açmıyordu. Bu durgunluk yemekte son bulacaktı. Sessizlik masayı terk edip yerini fırtınaya bırakıyordu âdeta. Asım utangaç ve kısık sesiyle: “Baba.” diye seslendi. Babası başını yavaşça kaldırıp ne geleceğini biliyormuş gibi: “Buyur bakalım Asım Efendi, çıkar ağzındaki baklayı.” dedi.

“Bir kız var baba.” Bunu söylerken yüzü kıpkırmızı olmuştu. “Öyle mi? Biz sana münasip birini bulmuş-tuk aslında.” dedi babası. Sofrada Asım’ın söylediklerini işiten kimse şaşırılmamıştı aslında. Askerlik sonrası evlilikten daha doğal bir şey yoktu Balkanlarda. Ta ki Asım kızını askerlik yaparken tanıdığını anlatana kadar. Sofraya birden sessizlik çöktü. Görevini Slovenya’da yaptığı için kızın gayrimüslim olma ihtimali geçti zihinlerden.

“Kız Müslüman değilse bu iş olmaz, bunu biliyorsun değil mi oğlum?” dedi babası yumuşak bir tonla. “Şu an değil ama ...” diye cevap veriyordu ki Asım, babası lafını keserek sert bir şekilde itiraz etti:

“Kesinlikle olmaz!”

Her şey görevi için eline tutuşturulan posta bisikletiyle başladı. Asım, sabah merkezden aldığı büyük bir mektup sepetiyle göreve koyuldu. Gün boyu Kranj şehrinin sokaklarında mektup dağıtıyor, askerliğinin kolay geçtiğini düşünüyordu. Günleri böyle gelip geçerken bir akşamüstü gözü bir kıza takıldı ve durduğu yerden kımıldamadan gözleriyle onu takip etmeye başladı. Kız büyük, gri bir binaya girdi. Bu binayı tanıyordu Asım, buraya her gün mektup getiriyordu. Mutlaka bir yolunu bulup kızla tanışmalıydı.

Ertesi gün o binaya sadece bir tane mektup gelmişti. Zarfın üstünde “Daire 9” yazıyordu. Asım, bütün dairelerin kapısını çalıp en son dokuzuncu daireye gitmeye karar verdi. Böylelikle kızın hangi dairede oturduğunu öğrenmiş olacaktı. Dairelerin hepsini tek tek gezse de istediğini elde edemedi. En son mektup gerçek sahibine ulaştı. Orada sevimli, yaşlı bir kadın oturuyordu. Daha önceden tanıdığı bu kadın Asım’ı pek severdi. Her geldiğinde bir şeyler ikram etmeye çalışırdı. Yine aynısı oldu ve kadın bir şeyler getirmek için içeri girdi. Yorgun hâlde kapıya dayanmış bekleyen Asım arkasından bir ses duyunca irkildi. “Geçebilir miyim? Eve gireceğim de.” Asım “Tabii, özür dilerim.” deyip kenara çekilirken arkasındaki kişinin aradığı kız olduğunu fark etti. Gözleri parladı birden. “Demek burada oturuyormuş.” diye geçirdi

içinden. Asım heyecanla düşüncelere dalmışken ev sahibi elinde çikolatayla gelip “Pek bir şey kalmamış evde, bunları buldum, kusura bakma oğlum.” diyerek elindekini Asım’a uzattı. “Çok teşekkür ederim, beni çok mutlu ettiniz.” deyip uzaklaştı Asım. Yaşlı kadın Asım’ın ne demek istediğini anlamadı.

Aradan fazla zaman geçmeden kafasına koyduğunu yapmıştı Asım. Kaleyi içten fethederek yani önce kızın annesinin rızasını alarak onu evliliğe ikna etmişti. Öyle ki kız Müslüman olmayı bile tereddütsüz kabul etmişti.

Aile güç bela ikna edilmiş ve kıt kanaat bir düğün yapılmıştı. Düğünün ardından günler zor geçiyordu. Franziska, Fahriye olmuş ancak aileye hemen kabul edilmemişti. Bir de köy şartlarındaki işsizlik Asım’ı bir çıkış yolu aramaya zorluyordu. Askerde tanıştığı bir arkadaşı onu çalışmak için sürekli Maribor’a çağırıyor, onu ikna etmek için uğraşıyordu. Çalışacağı yer bir emaye fabrikasıydı. Bu iş aklında iyice yer etmişti Asım’ın. Babasından da izin alıp eşiyle birlikte soluğu Mariborda aldılar.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Müslümanlar artık Makedonya’da barınamıyordu. Sırf Müslümanlara eziyet olsun diye köydeki camilerin içine domuzlar

**ası-
yorlardı.**

**Tam bu zaman-
lardı, Asım’ın eline
bir mektup geçti.** Babasın-
dan geliyordu mektup ve çok kısıydı.

“Selamlar, acilen dönün, Türkiye’ye göçüyoruz.”

Babası, Asım’ın ne düşüneceğini hesap etmeksizin bir an önce dönmelerini istiyordu.

Kısa süre sonra hazırlıklar bitmiş, yola çıkma zamanı gelmişti. Fahriye doğuştan Müslüman olmadığı için gümrükte sıkıntı çıkmış ve işlemler için en az üç ay beklemleri gerekmişti. Babası, Asım’ı kenara çekip “Eğer olurda bu kız yüzünden burada kalacak olursan sana hakkımı helal etmem.” dedi. Neyse ki ufak tefek sorunlar çıksa da hep birlikte Türkiye’ye gidebilmişlerdi. Türkiye’ye ilk ayak bastıkları gün, Asım’ın dikatini çeken şey her yerde asılı olan bayraklardı. 30 Ağustos’ta giriş yapmışlardı cennet vatana.

Asım ve Fahriye’nin yedi çocuğu olmuştu ve hepsi Türkiye’de dünyaya gelmişti. Asım Türkiye’ye geldi geleli kahvecilik yapıyordu ve artık bu işten bıkmış,

yeni imkânlar kovalamaya başlamıştı. Türkiye'nin, Avrupa'nın farklı ülkeleriyle iş gücü anlaşmaları yaptığından haberi oldu ve ağabeyi Azir'i de ikna ederek Avusturya'ya gitmek için başvuru yaptı. Onay gelmesiyle bir çırpıda Avusturya'da buldular kendilerini. Makedonya'dan Türkiye'ye göçmelerinin üstünden yirmi yıl geçmişti ki tekrardan dilini bile bilmediği bir ülkede bulmuştu kendini Asım. Yeni patronu Hermann Hoch Bey, Asım'ı alıp yeni dairesine kendi arabasıyla bırakmıştı. Binada yapacağı ufak birkaç hizmet karşılığında kira da ödemeyecekti. Sadece bir yılın ardından bütün ailesini buraya getirmeyi başardı Asım. 1975 yılının Ekim ayında hep birlikte Viyana'da yaşamaya başladılar böylece. Asım'ın bir göçten sonra en uzun kaldığı yer olmuştu Viyana. Kendi Makedonya'da, çocukları Türkiye'de ve sayısız torunu Avusturya'da dünyaya gelmişti.

Avusturya'ya göçünün kırk altıncı yılında vefat etti Asım. Fahriye her zaman olduğu gibi Asım'ı öldükten sonra da yalnız bırakmadı. Çok geçmeden kocasının peşinden o da gitti.

Cenazeleri, torunları tarafından Türkiye'ye götürüldü. Asım, çocuklarını ve torunlarını kendisi için son kez Türkiye'de bir araya getirmişti. Defin olduğu akşam tuhaf bir şekilde herkes güldü, eğlendi. Çünkü aslında hepsi son görevini layıkıyla yapmanın huzuru içindeydi. Asım, çocuklarını ve torunlarını bu şekilde görmüş olsa çok sevinirdi. Bedeni son göç için Türkiye'ye, ruhu ise sonsuz göç için ahirete gitmişti.

YASIN DURAT

Avusturya – Viyana

Mama

FATMANUR TÜLÜMEN

Dizlerini göğsüne kadar çekti. Küçük bedeni-
ni duvarın köşesine sığdırmaya çalışıyordu,
sanki orada görünmez olabilecekti. Soğuk
taş duvar sırtını ısırdığında nefesini tuttu. Mama yine
bağırıyordu. Ama bu sefer kelimeler değıl, kurşunlar
savuruyordu havaya:

“Sen zaten hiçbir şeyi hak etmiyorsun.”

Kız başını kaldırmaya cesaret edemiyordu. Mama’nın
gözleri cehennem gibi yakıyor, içine bakan herkesi
kavuruyordu. Ama gariptir ki Mama hep gözlerine
bakılmasını istiyordu. Zorla. Her seferinde enesin-
den yakalar, gözlerini kendi gözlerine kilitlerdi. Sanki
o bakışlarla kendi acizliğini teyit etmek istiyordu.

Kızın gözlerinin altında morluklar vardı. Ama bunlar
darbenin değıl, cümlelerin morluklarıydı. Renginin
koyuluğı her bir kelimenin yankısıyla oluşuyordu.

“Sen bir yksn.”

“Keşke hiç doğurmasaydım.”

“Bana hiç benzemiyorsun.”

Küçük kız hiç cevap vermedi. Sessizlik onun sığına-
ğıydı.

O sessizlikti Mama’nın asıl tahammül edemediğı.

Cevap alamayınca kendi sesini yankısız bıraktı. Bu da
Öfkesini besliyor, büyütüyor, onu doymak bilmez bir
canavara dönüştürüyordu.

Mama’nın öfkesi yemek gibiydi. Soğuduka daha da
ağır daha da sindirilemez hâle geliyordu. Kız ise her
geçen gün biraz daha eriyordu o zehirli sofrada.

Kırılan bir tabak, çatlayan bir cam, yere fırlatılan bir
oyuncak, dibi tutmuş bir yemek... Ne olursa olsun
suçlu hep aynıydı. Zamanla küçük kız da inanmaya
başlamıştı. Belki de gerçekten suçluydu. Belki de her
şeyi beceremeyen, her şeyi mahveden kendisiydi.

Cezası da değişmeyecekti; ağır hakaretlere maruz kalmak, aç bırakılmak, her gün sevilmediğini öğrenmek. Açlığı bu kadar abartmamalıydı, dışarıyı bilmemeliydi bu çileyi. Haftalık kontrol sırası gelmişti.

Mama, sabırsız bir hareketle kızın üzerindeki ince giysileri çıkardı. Giysiler neredeyse kendiliğinden düşecekti küçücük bedeninden. Zayıflıktan bedeni taşıyamaz hâle gelmişti bu bez parçalarını. Çocuk bir hayal gibi duruyordu karşısında. Kemiklerin üzerinde unutulmuş bir deri tabakası. Ama asıl göz alıcı kısım kollarıydı. İnce, solgun derisinin üzerinde zamana karışmış jilet izleri vardı. Kimisi kabuk bağlamıştı, kimisi silikleşmişti.

Mama geri çekilip ona baktı. Gözleri yorgundu ama içi hâlâ öfkeyle doluydu. Başını hafifçe eğdi. Dudaklarının kıyısından zehir akıttırcasına söyledi:

“Çok çirkinsin... Dudakların ince, burnun çok büyük, fazla zayıfsın.”

Kızın başı biraz daha eğildi. Sanki kelime bedenine değil de kemiklerine saplanmıştı. O an sanki bir yüz değil, bir şekilsizliği taşıyormuş gibi hissetti. Yüzünü saçlarının arkasına sakladı. Bunun üzerine zalim Mama makası eline aldı. Avuçlarındaki paslı, çelik makas sanki yıllardır tanıdığı bir dost gibiydi.

Sonra kızın saçlarına uzandı. Telaşsız ama acımasız bir kararlılıkla bir tutam saç kesti. Bir tane daha. Ve bir tane daha. Makasın ritmik tıkırtıları odada yankılanıyordu. Sanki sessizliği delen, görünmeyen bir cezanın sesiydi. Kız, başını eğmiş ne yapacağını bilemeden önüne bakıyordu. Düşen her bir saç teli bedeninden değil, kimliğinden koparılmıştı.

Saçlar yere serpildiğinde Mama bir adım geri çekildi. Gözlerini kızın başının üzerinde gezdirdi. Sonra bir heykeltıraş gibi eserine baktı.

Soğuk bir fısıltıyla konuştu:

“Bu şekilde daha az dikkat çekersin. Kimse sana bakmaz.”

Bu sözler bir Mama’nın değil, hayaletsi bir korkunun ağzından çıkıyordu.

Ama tuhaf olan, artık bu sesin ona yabancı olmamasıydı.

Artık Mama’sının sesini kendi sesiyle taklit etmiyordu.

Hayır... o ses, çoktan onun olmuştu.

Yıllardır kulağına fısıldanan her hakaret şimdi içinde yankılanıyordu.

Artık o zehirli yanı Mama’sının sesi değil, kendi sesi olmuştu.

Duvarın köşesinden doğruldu küçük kız. Ağır adımlarla aynanın karşısına geçti. Elinde üstünden çıkardığı elbise vardı. Titrek bir nefes aldı ve yüzüne, asla afetmediği yansımasına doğru bir adım daha yaklaştı.

“Sen ne işe yararsın ki?” dedi kendi kendine.

“Ne başardın şu hayatta?”

Tam o anda sustu.

Birden gözleri büyüdü. Çünkü o sadece aynada kendini görmüyordu.

Yüzünün hemen altında solgun bir başka yüz belirmişti.

Azarlanan, unutilan, çırılçıplak bırakılan o küçük kız...

Bakıyordu ona. Gözleri suskun, dudakları hareketsizdi. Ama bakışlarında bir şey vardı.

Hayır... nefret değildi.

Üzüntüydü.

Kadın ilk kez o küçük kıza elini uzattı. Parmakları aynaya dokunduğunda vücudu bir titremeyle sarsıldı. O donuk camın ardında, yıllardır göz göze gelmekten kaçındığı küçük bir kız duruyordu.

Küçük kızın gözlerinde tanıdık bir şey vardı. Kimsesizliğin grileştiği bir hüznün, sevgiyle karışmamış bir bekleyiş. Aynaya sadece baktı. Ne yargıladı ne de onayladı. Sessizce her şeyi yansıttı.

O an kadının içinden bir şey koptu. Bir geçmiş, bir suç ortağı, boğazına takılıp hiç dile getiremediği bir özür.

Çünkü anlamıştı. O küçük kıızı yıllardır kendisi mahvediyordu.

Ve sonuna fısıldadı. Utanarak:

“Beni affet ...”

Aynadaki çocuk cevap vermedi. Bakışları hafifçe yumuşadı. Kadın, o an ne olduğunu tam olarak kavrayamasa da içinde bir şey koptu. Bir bağ, bir düğüm ya da sadece yıllardır tuttuğu nefes.

Adı Mama’ydı ama en çok da kendine anne olmayı öğrenememişti.

FATMANUR TÜLÜMEN

Belçika - Brüksel

Luna'nın Sandığı

YUSEYRENUR YILMAZ

“A lo? Neredesin? Sesin uzaktan geliyor.”
“Beni duyuyor musun?” “Duyuyorum, evet.
Bana nerede olduğunu söyler misin?” Çok
derinden, gökyüzünü delen bir ses işittim.
“Sandıktayım.”

Tam o anda şimşek çaktı. Arkadaşım Luna şimşekten
korkuyordu ve yine sandığına saklanmıştı.

“Peki, neden bu kadar sessiz konuşuyorsun?”

Bir müddet karşidan cevap gelmedi. Luna normalde
sandığın içindeyken bir güç kazanır, gururla şimşek-
ten kaçtığını söylerdi. Ancak bu sefer sanki bir şey
gizler gibi susuyordu. Biraz sonra arka plandan gelen
seslerle etrafında insanlar olduğunu anladım.

“Luna, sen depoda değil misin?”

Yine bir sessizlik. Belli ki olması gerektiği güvenli
yerinde değildi. Bir cismin ahşaba vurma sesiyle san-
dığın hareket hâlinde olduğunu fark ettim. Luna'nın
canı yanıyordu. Sonra, “Gittiler galiba.” dedi, olabil-
diğince kısık bir sesle.

“Neredesin? Neler olduğunu anlatır mısın?” “İngrid,
inanır mısın? Bugün evde çok tuhaf şeyler oldu. Sabah
bir sürü gürültü, kavga sesi. Sonra herkes birden bana
haber vermeden gitti. Ben de bu saatlerde havanın
şimşekli olacağını anlayınca vakitlice sandığa girdim.

Biliyorsun, dedemin kendine yaptığı o ağır sandık.”
“Evet evet biliyorum.” “Yarım saat sonra uzandığım
yerde uyuyakalmışım. Sonra birden depomuzun ka-
pısı açıldı, sandık kilitlenip hareket etmeye başladı.
Seslerden otobüse yüklendiğimi anladım. Şimdi ise
nereye getirildiğimi bilmiyorum.” “Nasıl olur? Et-
rafında kimler var biliyor musun?” “Sandık o kadar
kalın ki kimlerin ne konuştuğunu duyamıyorum.”
“İnanmıyorum Luna. Sana şu sandıktan vazgeçmeni
kaç kere söyledim?” “Şimdi bunun pişmanlığını ya-
şayacak vakit değil İngrid. Çok korkuyorum.” “Peki,
sakın ol. Bana konum atabilir misin?”

Dışarıdaki şimşekler kesilmiş, yerine yağmur başla-
mıştı. Telefonuma gelen mesajı inceledim.

“İnanmıyorum.” “Ne var İngrid? Söyler misin?”
“Luna, burayı tanımıyorum ama etrafındaki binalara
bakarsak sanayi bölgesindesin.” “Ne!.. Ne diyorsun
sen?”

Onu daha fazla korkutmamak için mezbaha ağırlıklı
bir yer olduğunu söylemedim. Ancak bulunduğu yer
hiç iç açıcı değildi.

“Bekle, yanına geleceğim.” “Hayır İngrid. Bunu sakın
yapma. Beni nasıl bulacaksın?” “Arabadan indirildi-
ğinde şu anki yere ne kadar sürede ulaştın?” “Bilmi-
yorum. Çok kısa sürdü. Bir dakika civarında.” “Peki

orası soğuk mu?” “Sandık o kadar kalın ki sıcaktan çatlayacağım. Dışarısı nasıl bilmiyorum.”

Konuşmaya devam ederken ceketimi giyip arabaya bindim. Yağmurun izi vardı hâlâ ancak hava açılmış gibiydi.

“Hatta kal Luna. Sakın kapatma.” “Tamam ama şarjım yüzde otuz. Umarım bitmez.”

Konuma göre on beş dakika kadar yolum vardı. Hem korkuyor hem arkadaşımın canını düşündükçe cesaretleniyordum. Yol boyunca Luna kendi kendine kızdı, isyan etti. Onu rahatlatmak adına komik anılarımızdan bahsettim. Sonra birden konuşmayı kesti. Arka planda başkalarının sesi geliyordu. Sandığa çok yakın duruyor olmalıydılar. Luna’nın onları duyabildiğine emindim ancak onlar henüz oradayken bana konuşulanları aktaramayacaktı. Yanından geçtiğim tarlalar inek ve kuzularla doluydu. Bazı tarlalarda sadece atlar vardı. Tarlaların sonunda tırların durduğunu görünce böylesine büyük bir arazinin et sanayisine çıkacağını anladım.

“Luna? Luna, burada mısın?”

Cevap alamasam da arka plandaki seslerden beni duyduğunu biliyordum. Arabayı konuma yakın bir mesafede, kuytu bir yere park edip yürüyerek tek katlı

binaya ulaştım. Yüksek mezbahalar yanında küçücük duruyordu. Ancak atmosferi onlardan daha karanlıktı. Yaklaşınca şaşkınlığım arttı. Binanın girişinde bir cenaze aracı ile Lunaların arabası yan yana duruyordu. Çığlık atmamak için elimi ağzıma götürdüm.

“Luna,” dedim titrek bir sesle. “Sizin araba burada. Yanında da...”

Devamını getiremedim. Onu korkutmak istemiyordum. Nasılsa durumun tam olarak ne olduğunu ben de bilmiyordum. Kapı açıktı. Sesler yaklaşınca hemen çalırların ardına çöktüm. Çıkan Luna’nın annesiydi.

“Emin misiniz Helena Hanım?” “Eminiz dedik, uzatmasana şunu artık. Git sözleşmeyi getir, nereye imza atacaksak atalım.”

Yanındaki adam hızla içeriye koştu. Telefonda Luna’nın sesi geliyordu:

“İngrid? Annemin sesi mi o? Neler oluyor? Konuşsana. Şarjım bitmek üzere. Hadi.”

O sırada annesi bir sigara yakıp cenaze arabasına yaslandı. Kafasını çevirip arabanın arkasına doğru, “Kendini beğenmiş pis ihtiyar. Şimdi görürsün sen gününü.” Ardından kahkaha attı. Sigara dumanı gökyüzünü deliyordu.

“İngrid. İngrid.” Luna’nın sesi bu sefer titreyerek geliyordu. “İngrid. Burada çok korkunç şeyler oluyor. Sanırım bir cisim kesiyorlar.”

Biraz sonra adam elinde kâğıtla döndü. Güneş batmak üzereydi, gün ışığı azalıyordu.

“İşte Helena Hanım, sözleşmemiz.”

Kâğıdı cenaze arabasının üstüne koyup kalemi uzattı. Helena Hanım kaşını kaldırdı.

“Anlaştığımız gibi bütün bedeni değil mi?” “Evet efendim, bütün organları dedik ya.” “Kafası hariç bütün bedeni diyorum sana. Takım elbiseyi giydirirken içini dolduracak bir şeyler bulun. Ben karışmam.”

Bacaklarımı hissetmiyordum. Nefesim kesilecek gibiydi. Gitmeliydim buradan. Luna’yı kurtaramaz, göreceklerime engel olamazdım. Yere çöküp oradan uzaklaştım. Yeterli bir mesafeden sonra kalkıp koşmaya başladım.

“Kim var orada?”

Ardımdan gelen bu sese dönmedim. Daha hızlı koştum.

“Sizi lanet köpekler. Size kemik falan yok!”

Elimdeki telefon titreyince Luna’yla konuşmamızın sonlandırıldığını gördüm. Ekranı düşen mesajı okuduğumda bacaklarımın dermanı tamamen kesildi ve yere düştüm.

“Sevgili Gert de Haan’ın seksen yedi yaşında vefat ettiğini üzüntüyle bildiriyoruz.

Kendisine veda etmek isteyenler için bu pazar, mahallemizin buluşma noktası olan meydanda bir anma ve veda töreni düzenlenecektir.”

YUSEYRENUR YILMAZ

Hollanda – Lahey

Ekran Kapanmadan Az Önce

GÜLSÜM DURNA

uma Saat 11.00

Yer: İşgal Bölgesi

Deniz kabuklarım hep çatlamıştı. Oysa daha dün kavanoza koymuştum. O da kırılmış zaten. Yenilerini toplamak istedim ve sahile indim. E oradaki-
ler de kırılmış. Bir tane buldum, iki parça hâlindeydi. Yine de aldım cebime koydum, belki yapıştırırım diye. Abim görsün istedim. Sevinir sanmıştım. Yanına gittim, kabuğu gösterdim. Ama o başını hiç çevirmedi. Çünkü artık göremiyor. Gözleri var ama karanlıkta.

“Baksana abi, iki parça ama ucu sivri değil.” dedim. Sustum sonra. Çünkü o da sustu. Sanki duymadı. Belki de duymak istemedi. Ya da yine o uzaklara dalmıştı. Benim göremediğim yerlere. Abim çok eskiden resim yaparmış, ninem öyle diyor. Kumun üstüne balık çizer, güneş yapar, yanına da bizi çizermiş. Şimdi parmakları hiç kıpırdamıyor. Ben bazen onun elini tutuyorum. Soğuk oluyor. Ama ne zaman elini sıksam azıcık gülümsüyor, o da yetiyor. Evde sadece ninem

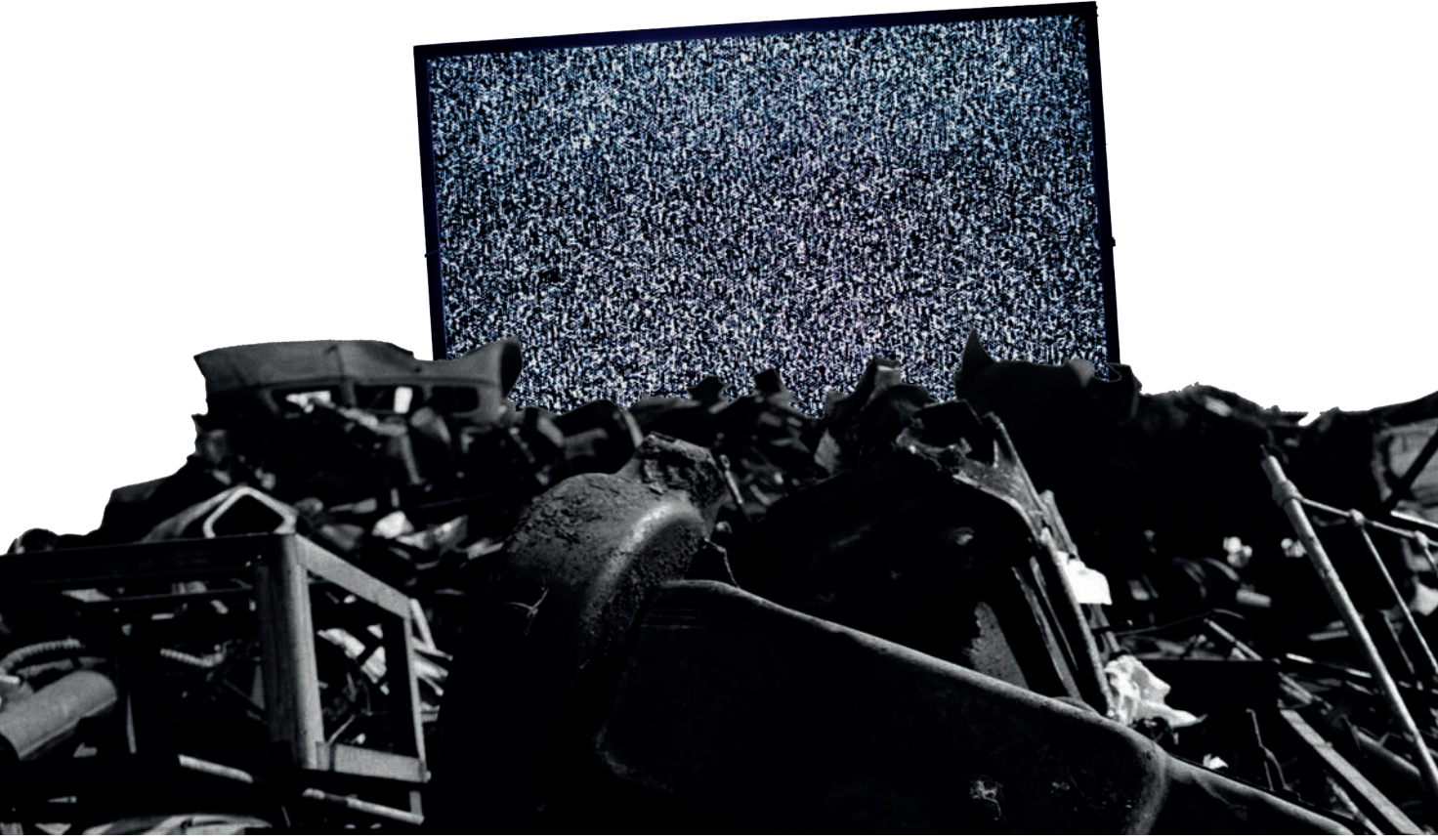
konusuyor, sessizce. Bazen gökyüzünde uçan demir-
ler yüzünden hiç duyamıyorum onu. Sabahları bana ekmek ıslatıyor. Eskiden çay da olurmuş ama ben hiç içmedim. Annem içermiş. Ona benzediğimi söylüyor ninem. Ama ben annemi pek hatırlamıyorum. Sadece sesi geliyor kulağıma:

“Gözlerini kapa, rüyanda hiç ses olmasın.”

Şimdi çok ses var her yerde. “Pat!” diye başlıyor ardından bir titreme ve sessizlik. Ama sessizlik güzel bir şey değil artık. Çünkü o, hep birilerini uzaklara götürüyor. Ablamı hiç geri getirmedi mesela.

Bugün rüyamda su dolu bir kavanoz gördüm. İçinde kabuklar yüzüyordu. Biri parlaktı, hiç kırılmamıştı. Ama kavanoz birden elimden düştü. Uyandığımda ellerim titriyordu. Ninem saçımı okşadı. “Bir şey yok.” dedi. Ama var. Ben küçük değilim artık. Biliyorum. Abime dedim ki:

“Biliyor musun, belki biz de bu kabuklar gibiyiz. Kırık ama hâlâ denize ait.”

O yine bir şey demedi. Ama elimi tuttu bu kez. Sıkıca.

“Büyüyünce biri bana burası nasıldı diye sorarsa... deniz kabuklarını hep çatlamıştı, derim.” Bir şey daha diyecektim ama yakından bir ses duydum. Toprak titredi. Ninem çığlık atmadı. Sadece elindeki ekmeği yere düşürdü. Dışarı koştum. Gökyüzü kapalı, deniz sessizdi. Kabukları aradım ama hepsi kumun altına gömülmüştü. Ya da ben artık bulamıyordum, bilmiyorum. Bir taşın üstüne oturdum. Cebimden o iki parçalık kabuğu çıkarıp yan yana koydum. Birbirine değdiler ama birleşemediler.

Cuma Saat 11.00

Yer: İşgal Bölgesinden Uzakta

“Soykırım devam ediyor. Her gün aklıktan binlerce çocuk, yaşlı ölüyor.”

“Dünya Sağlık Örgütü en az on bin hastanın bölgeden tahliye edilmesini talep ediyor.”

“Sayın seyirciler. İşgalciler güvenli bölgeyi bombaladı.”

“Haber alamıyoruz! Bölge abluka altında.”

“Dünya liderleri soykırımı kınadılar. Her iki tarafa da itidal çağrısında bulunuldu.”

Odanın bir köşesinde biri kumandaya uzandı, sesini kıstı. Yüzünü başka yöne çevirdi. Ve ekran sessizce karardı.

GÜLSÜM DURNA

Belçika – Gent

Buruşuk Kâğıt

AYŞE BAŞHORUZ

Her akşam olduğu gibi personeller evlerine gider gitmez Strazburg tiyatrosunun kapılarını açıyorum. Çantamı duvara yaslayıp personel odasındaki dolaptan katlanmış üniformamı çıkarıyorum: Beyaz pantolon ve soluk yeşil kısa kollu üstten oluşan bir üniforma. Dün gece yıkadığım lastik eldivenlerimi dolaptan çıkarıp geniş, yıpranmış güvenlik ayakkabılarımı giyiyorum. Saçımı arkaya bağlayıp işe koyuluyorum. Suyu, deterjanı, dezenfektan spreyi ve temizlik ürünlerini karıştırmak için kullandığım büyük mavi kovayı alıyorum. Düzgünce katlanmış bezleri ve çift taraflı süngerini de çıkarıp işe başlamak için elektrikli süpürgeyi ve paspası alıyorum. Her akşam aynı rutin, aynı hengâme.

Tiyatro salonu bomboş ve sessiz. Ama eskisi kadar ürkütücü gelmiyor artık. Gece temizlikçisi olarak başladığım bu işe devam ederken bir yandan da çocukken hayalini kurduğum mesleğimi neden Türkiye’de bıraktığımı sorgulamaya başlamıştım. **Fransızca’yı iyi konuşamıyordum ama nasıl fırçalayacağımı, temizleyeceğimi ve sileceğimi biliyordum. Benden istedikleri tek şey de buydu zaten. Benden istenilen kimsenin olmadığı bir saatte, kimsenin yapmak istemediği bir işi yapmaktı. Artık görünmeyen bir insan olmuştum.** İşimi zamanla sevmeye başladım, temizlediğim salonu benimsemeye başladım. Bazen sahnenin önündeki masada bulunan, oyuncuların yazdıkları ufak notlar ve birkaç oyun sahnesi ilgimi çekiyordu. Okuyup sahnenin yanındaki aynadan metinleri canlandırırıyordum:

“Oh ma chérie! Tu es jolie!”

Anlamını bilmediğim bazı kelimeleri, bazı cümleleri de eve gidip sözlükten bakarak öğrenmeye başlamıştım. “Aslında Fransızca o kadar da zor değil.” diye kendimi avutuyordum. İşimi erken bitirdiğim günlerde, tiyatro salonunu kapatmadan önce biraz okumalar yapıp eve öyle dönüyordum. Bir gün çöpleri boşaltırken sarı postitin üzerindeki bir not ilgimi çekmişti: “Où est ta maison?” Yani “Evin neresi?” yazıyordu.

Boş bir kâğıt bulup bu soruya cevap vermeye başladım. Aslında uzun zaman sonra verilen bir ödev gibiydi bu bana. Nedenini bilmiyorum ama yazdıkça yazıyordum. Türkçe. Sonra Fransızca. Bir satır. Sonra iki satır. Sıkıntılar, şikâyetler değildi yazdıklarım, göç ederken ki hayallerimdi. Evimi anlattım, vatanımı, Türkiye’mi. Sonra burada benimsediğim bu salonu. Ve baktım ki bir kâğıdı bitirmişim. Hafta sonu resmî tatildi, kimse buraya uğramazdı, yani yazdıklarımı kimsenin okuma ihtimali yoktu. Bu düşüncelerle kâğıdı masanın üzerinde bırakıp salondan ayrıldım.

*

Ertesi gün diğer salonun temizliğini bitirdikten sonra, bıraktığım yazıyı devam etmeye karar verdim. Kâğıdı ararken üzerinde sarı bir postitte “Très bien!” yazılı bir not buldum. Biri yazdıklarımı okumuştı, utanmıştım. Eve döner dönmez bilgisayarımın başına oturdum. Çalıştığım şirket e-mail göndermişti:

“Merhaba, yarın akşam saat 17.00’de tiyatro salonunda ol lütfen, önemli.”

İşten gönderileceğimi düşünmeye başladım. Yazarken beni gören olmuştuk kesin veya kameralardan iz-

lemişlerdi. Tüm gece müdürüme nasıl anlatabilirim diye kendi kendime düşündüm. Tüm gece uyumamıştım neredeyse. Yumuşatırım kendisini diye sabah erkenden uyanıp tatlı hazırladım. Bursa'dan aldığım elbisemi giyinip, saçlarımı arkadan toplayıp yola koyuldum. İşten gönderilirim ne yapacağım diye düşünürken önce pişmanlık, ardından hüznü kapladı içimi. "Neden yaptım?" diye kendi kendime söyleniyordum.

İnsanlar tiyatro salonun önünde sırayla girmeyi beklerken ben personel kapısından içeri girdim. Uzun boylu bir adam bakışlarını bana çevirdi:

"Merhaba, buranın temizlikçisiyim, saat 17.00'de bir görüşmem var müdürümle, burada buluşmak istedi."

"Merhaba, evet tiyatro salonuna geçebilirsiniz. Size yer ayırdık."

"Emin misiniz?"

"Evet, kendisiyle konuştuk, oyunumuz bitince görüşürsünüz."

Stresli ve tedirgin hâlde, salonda bana ayrılan yere oturdum. Oyun başlamıştı. Bazı sahneleri biliyordum okuduklarımdan. Boğazımda bir düğüm oluşmaya başladı. İşten kovmadan önce yapılan bir işkenceydi sanki. Oyuna odaklanamıyordum. Aradan bir saat geçti. Bir an her yer karanlık oldu. Sahnede bir oyuncuya doğrultulmuştu tüm ışıklar. Oyuncu samimi gülümsemesiyle:

"Bu oyunda tek başıma anlatamayacağım bir an var. Sahip olmadığım bir ses var. İçinizden birinin sesi." diyerek bana baktı. Işıklar üzerime geldi. Şaşkınlıktan

birkaç saniye sadece donmuştum. Elimle ben mi diye işaret ederek. "Evet Gülden, seni dinliyoruz." dedi.

Ayağa kalktım. Saygısız olmak istemedim ve ne yapmalıyım diye düşünürken bir anda oyuncu beni eliyle sahneye davet etti. Sahneye çıkarken tüm ışıkları üzerimde hissettim. Yüzümün ısısı yükseliyordu, hâlâ ne olduğunu anlamıyordum. Oyuncu kulağıma: "Geçen bıraktığın not yanında mı?" dedi. Evet yanımdaydı, çantama atmıştım. Daha doğrusu buruşturup çöpe atmak için eve götürmüştüm ama atmaya unutmuştum. Notu çantamdan çıkarıp okumaya başladım. Sesimin titrediğini anlımdan akan teri hissediyordum. Bir sürü yabancıya evimi anlatmaya başladım. Anladım ki evimi ben yanımda taşıyormuşum, bu kâğıt parçasında değil, aklımda, zihnimde bir yerlerde, kalbimde.

Burada bir temizlikçi olarak başlamıştım işe. Ama bazen buruşuk kâğıtlardan bir ev inşa edebiliyormuşuz. Strazburg'un temizlikçi olarak başladığım tiyatro salonunda, Türkiye'den göç hikâyemi anlatıyorum artık. Evet diplomam olmadan, mikrofonsuz. Bu akşam ben de bir ses olmuşum artık, sessizlerin sesi.

AYŞE BAŞHORUZ

Fransa – Strazburg

Kurşun Kalem

SAFİYE BAL

ine sıradan bir okul günüydü. Saliha Almanya'da ikinci nesil bir işçi kızıydı. Almanya'da doğup büyümüştü. O günkü okul derslerini tamamlamış, Türkçe dersine doğru ilerliyordu. Almanya'da, Türk çocuklarının isteğe bağlı olarak Türkçe dersi alma hakkı vardı. Ancak bu dersler genellikle diğer tüm dersler bittikten sonra başlıyordu. Yani diğer öğrenciler çantalarını toplayıp evlerine giderken Türk çocukları sınıfta kalıp Türkçe dersi alıyorlardı.

Ama Saliha için bu durum bir yük değil, aksine bir sevinç kaynağıydı. Türkçeyi seviyordu. Türkçe konuşmayı, Türk dilinde ders görmeyi, doğru ve güzel Türkçeyi öğrenmeyi bir ayrıcalık olarak görüyordu. Evlerinde de yalnızca Türkçe konuşulurdu. Türkçe kitaplar okur, Türkçe masallar dinlerdi. Bu yüzden sınıftaki diğer öğrencilere kıyasla Türkçeye daha hâkimdi.

Her zaman en yüksek notları almıyor olabilirdi ama anlamakta, düşünmekte ve anlatmakta başarılıydı.

O günkü derste, öğretmen sınıfa eğlenceli ve öğretici bir oyun önerdi: Herkes “S” harfiyle başlayan bir kelime söyleyecekti. Eğer seçilen kelime güzel ve anlamlıysa öğretmen o öğrenciye bir kurşun kalem hediye edecekti.

Sınıf bir anda hareketlendi. Parmaklar birbiri ardına havaya kalktı. Saliha ise bir köşede sessizce düşünüyordu. Hangi kelimeyi söylemeliydi? Birden aklına geldi: “Sumak.”

Sumak... Ekşi olan her şeyi sevdiği gibi sumağı da çok severdi. Ama acaba bu kelime uygun muydu? Denemeye karar verdi ve parmağını kaldırdı.

Söz hakkı ona verildiğinde, gülümsedi ve kelimeyi söyledi: “Sumak.”

Öğretmeni kısa bir duraksamadan sonra şaşkınlıkla sordu: “Sumak nedir?” Saliha donakaldı. Öğretmeni sumağı bilmiyor muydu? Yoksa kendisi yanlış bir şey mi söylemişti? **Aile içinde İç Anadolu ağzına ait bazı kelimeler kullanırlardı. Bazen bu kelimeleri**

sınıfta söylediğinde arkadaşları anlamazdı. Belki yine öyle olmuştu?

Sakin bir şekilde cevap verdi: “O bir baharat öğretmenim. Ekşi bir tadı vardır.” Öğretmeni gülümsedi ve yerinden kalkarak sözlüğe uzandı. Sözlüğü açtı, kelimeyi buldu ve sesli okudu: “Sumak... Baharat türü. Ekşi tadıyla bilinir...”

Başını kaldırarak Saliha’ya baktı: “Çok güzel. Bana da yeni bir kelime öğrettin. Teşekkür ederim.”

Ve çekmecesinden bir kurşun kalem çıkararak Saliha’ya uzattı:

“Saliya’ya teşekkür ediyorum, bana yeni bir kelime kazandırdı.”

O an, Saliha’nın kalbi sevinçle doldu. Yanlış bir şey söylememişti. Aksine, öğretmenine bir kelime öğretmişti!

Sınıfta otururken içinden geçirdi: “Türkçeyi seviyorum. Hem de çok. Bu benim ana dilim.”

Ablası bir gün öyle demişti: “Ana dilimiz Türkçe.”

Saliha şimdi ne demek istediğini daha iyi anlıyordu. Almancayı da seviyordu elbette. Sonuçta burada doğmuştu, Almanca da onun bir parçasıydı. Ama Türkçe... Türkçe ona evdeymiş gibi hissettiriyordu. Sıcacık, bilindik, ait olduğu bir yer gibi evi gibi.

Ve o gün, bir kelimeyle sadece bir ödül değil, kendi diline olan sevgisini de daha derin hissetmişti: Sumak gibi ekşi ama hatırlanmaya değer bir tat gibi.

SAFİYE BAL

Almanya – Köln

Sol Bileğimin İç Kısmı

BEYZA YAŞAR

yanında hep yapamayanları, başaramayanları hatta yarı yolda pes edenleri isteyen biridir. Karşısındakini fark ettirmeden uçurumun kenarına kadar getirir, sonra da itiverirdi. Her zaman bana destek olduğunu ve sevdiğini düşündürdü. Yaptıkları o kadar görünür ve göz doldurucuydu ki, hissettiklerime hiçbir zaman odaklanamadım. Hayatıma beni kurtarmak için girmiş bir kahraman gibiydi. İlk zamanlar kendimi yanında iyi hissetmem için gereken her şeyi yaptı. Ben yorulmuş bir kadındım, o da mükemmel kurtarıcı.

Yıllardır onun isteği ve desteği ile durdum, kendi kendime. Yalnız. Mesleğimle ya da hayatımla ilgili hiçbir şey yapmadım. Bugün artık hareket zamanı. Bu benim için tahmin ettiğinizden daha zor bir durum. Ben güçsüz biriyim. Bu yüzden kendime söz vermem gerekiyor. Yapabileceğime dair bir söz. Sekizinci kattan aşağı inerken asansör yerine merdivenleri kullanıyorum. Her bir basamakta bacak kaslarımın gerildiğini,

karnıma bir ağrı saplandığını hissediyorum. Kendimi yormam bu süreç için önemli çünkü ben en çok yorulduğum anlarda söz veririm. Söz verebilmem için yorulmam, sonra onu tutabilmem için de güçlenmem gerekir. Buna kendini köşeye sıkıştırma yöntemi de diyebiliriz. Sözü bir vereyim de sonra da güçlenme kısmına odaklanacağım.

Altıncı katta duruyorum. Nefesim bir an kesilir gibi oluyor. Geçen akşam yemekten dönerken ona merdivenleri kullanacağımı söylediğimdeki yüz ifadesi geliveriyor aklıma. “Hayatım anlıyorum, kendini zinde ve güçlü hissediyorsun ama değilsin. Ne gerek var kendini zorlamaya.” demişti. Yine bana duygumu sorgulatmış ve kendimi “Evet neden zorluyorum ki, doğru ben güçsüz biriyim.” derken bulmama sebep olmuştu. Yutkundum. Ne derece gerilmiş olduğunu da o an fark ettim. Tükürüğüm boğazımdan geçerken. Her gün ortalama üç bin kez, kendiliğinden ve kolaylıkla yaptığım bu refleks şimdi nasıl da canımı

acıttıyor. Onu düşünürken bile hiçbir şey kolaylıkla ve kendiliğinden olmuyor.

İlk olarak birkaç ay önce, aynanın karşısında saçlarımı tararken fark ettim her şeyin baştan beri böyle olduğunu. Sadece benim birine yaslanmaya ihtiyacım vardı ve bütün arıza sinyallerini görmezden gelmişim. Zaman içerisinde her şeyin daha da güzelleşeceğine kendimi yavaş yavaş ikna ettim. Aynaya bakarken fantastik kaçış hayalleri kurmuş ve en sonunda kısık bir sesle kendime “Keşke kaçabilsem.” demiştim.

Tam şu anda altıncı katın bilmem kaçınıcı basamağında durup kalp çarpıntımı ve kaslarımdaki gerginliği nefesimle kontrol altına almaya çalışıyordum. Gerçekten onunla yaşamamayı seçmek benim için bir seçenek olabilseydi keşke. Benim gibi güçsüz biri için. Çantamı açıp evrakları kontrol etmeliyim. İçimden bir ses, “Kesin eksik evrak var.” diyor. Her şey tam görünüyor oysa. Asansörü mü çağırırsam acaba? Kendimi yorma anlaşıyor ne olacak o zaman?

Çalışmaya karar verdiğimi söylesem ya da bu aşamayı atlayıp işe alındığımı ve aybaşında başlayacağımı bildirsem kendisine, yetersizliklerimi daha çok yüzümeye vermeye, yapamadığımı ya da yetişemediğim her işi iyice parlatmaya başlayacak. Seneler önce anne olmak istediğimi söylediğimde de aynı şey olmuştu. Önce kendi annemle olan ilişkimi düzeltmem gerektiğini, yoksa iyi bir anne olamayacağımı, bütün travmalarımı o zavallı çocuğa aktaracağımı söylemişti. Aslında asla doğmayacak çocuğumuzun iyiliğini istediğini de eklemişti. Şimdi kırk yaşına yaklaşırken, her şey benim için daha zor ve karmaşık görünüyor, çocuk sevdamdan da çoktan vazgeçtim.

Biliyor musunuz, aslında beni en çok bu karmaşık mesajlar yoruyor. Seviyormuş gibi konuşması ama bunu asla hissettirmemesi, güvenmemi ve ona dayanmamı söylerken birden yok oluşları, ya da başımı okşayacağını düşündüğüm bir anda saçlarıma dolayı-verdiği eli gibi.

Geç kalmaktan korkuyorum, daha fazla durmamalıyım. Yeniden merdivenlerden inmeye başlıyorum. İnsan yanlış hisseder mi? Bütün bu olanlar, hissettiklerim, tamamen benim yorgun algım ve kafa karışıklığım ile ilgili olabilir mi gerçekten. O böyle söylüyor, eskisi kadar net düşünemediğimi, bu sebeple kararlarım pek de güven olmadığını. Bugün kendimle yapmam gereken anlaşma bu! Evet. Ben her seferinde tam bu noktada dizlerimi kırıyor ve yapamayacağımı hissedip duruyorum. Oysa her şey gerçek. Bütün bu sisli hava, kısık avize ışığı ve önümü bir türlü görememem.

Dış kapıya kadar bunu kendime tekrarlamam gerekiyor. Ve hatta sonrasında da belki birkaç hafta ya da birkaç ay kadar daha. Kendi söylediğime inanmıyorum çünkü. Hatta zaman zaman söylemem gerekenin ne olduğunu bile unutuyorum. Gerçekten net düşünemiyor olabilir miyim? Hayır hayır. Sırf bu yüzden, bunu panik anlarında hatırlayabilmek için sol bileğimin iç kısmına yazdım. Kopya çeker gibi bakıyorum ara ara. Onunla olduğum her an şüpheye düşmeyeyim diye “Hayır! Hissettiğim şey gerçek.” yazdım.

Geçen hafta Kemal aradığında bir an telefonu açmamayı düşünmüştüm. Beni gerçekten merak ettiğini biliyordum. Konuşmamızda sık sık senin gibi bir avukat artık mesleğe dönmeli, daha neyi bekliyorsun, dinlenmedin mi yeterince gibi şeyler söylemişti. Bilmiyordu ki hayatımın en yorgun dönemini yaşıyordum. Gece istediği saatte yatıp sabah istediği saatte kalkabilen, çalışmayan, gününü boş işlerle dolduran bir yorgundum ben. Kapatırken “Biliyorsun her zaman ofis sana açık, ne zaman istersen gelip başlayabilirsin.” dedi. Nasıl oldu bilmiyorum ama birden “E o zaman haftaya gelip başlayayım, haklısın ben dinlendim bayağı.” deyiverdim. Bu cümlemin ağzımdan nasıl çıktığına

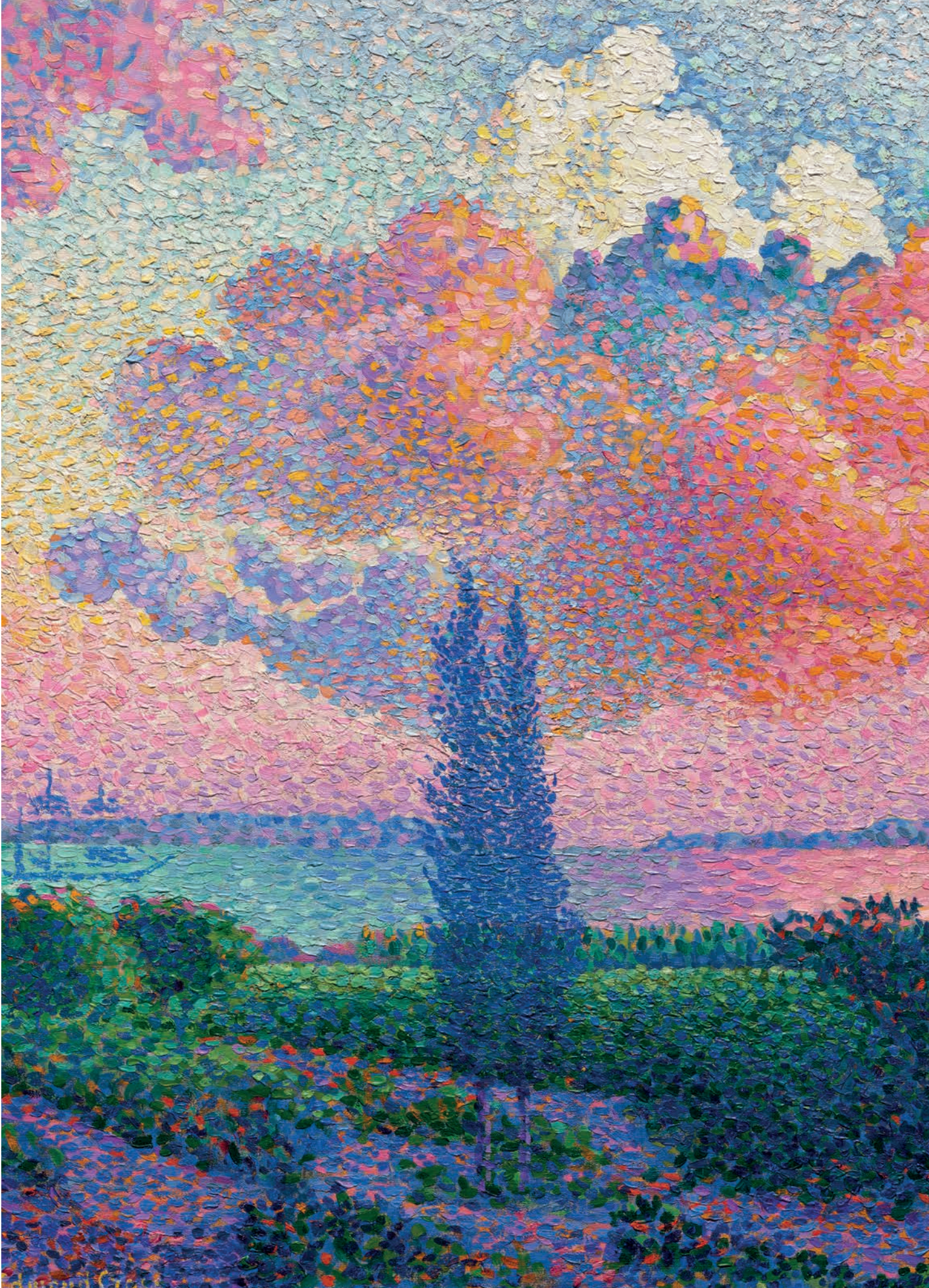
hâlâ şaşkınım. Ama şimdi daha da zor olan kısımdayım, söyledüğimin arkasında durabilme aşaması. Bir yabancı gibi kendime uzaktan bakarken karşımda kafası karışık, şaşırılmış ve yorgun bir kadın görüyorum. Bu sözümü tutmak kolay olmayacak. Ayağımın altından kayıyormuş gibi hissettiğim zeminde düşmeden durabilmek için bir şeylere tutunmak istiyorum. Kendime bir destek, düşmemek ve yeniden kalakalmamak için.

Birinci kattaki küçük pencerenin önünde duruyorum. Buradan bakarken dışarıdaki hayat donmuş gibi görünüyor. Kuşların uçmaması, bulutsuz bir hava, çiçeksiz dümdüz bahçeler ve boş yollar. Bu hareket-sizlik bana huzur veriyor. **Senelerdir kendimi kollamaktan, hayatı sorgulamaktan, duygularım ve kaslarım arasındaki dengeyi muhafaza etmeye çalışmaktan yoruldum. Bütün isteğim her şeyin gerçek bir sağlamlıkla durduğu güvenli bir hayat. Ve önce bütün merdivenleri inmeyi başarmalıyım.**

BEYZA YAŞAR

ABD - Philadelphia

Araftayım

ESRA DEMİR

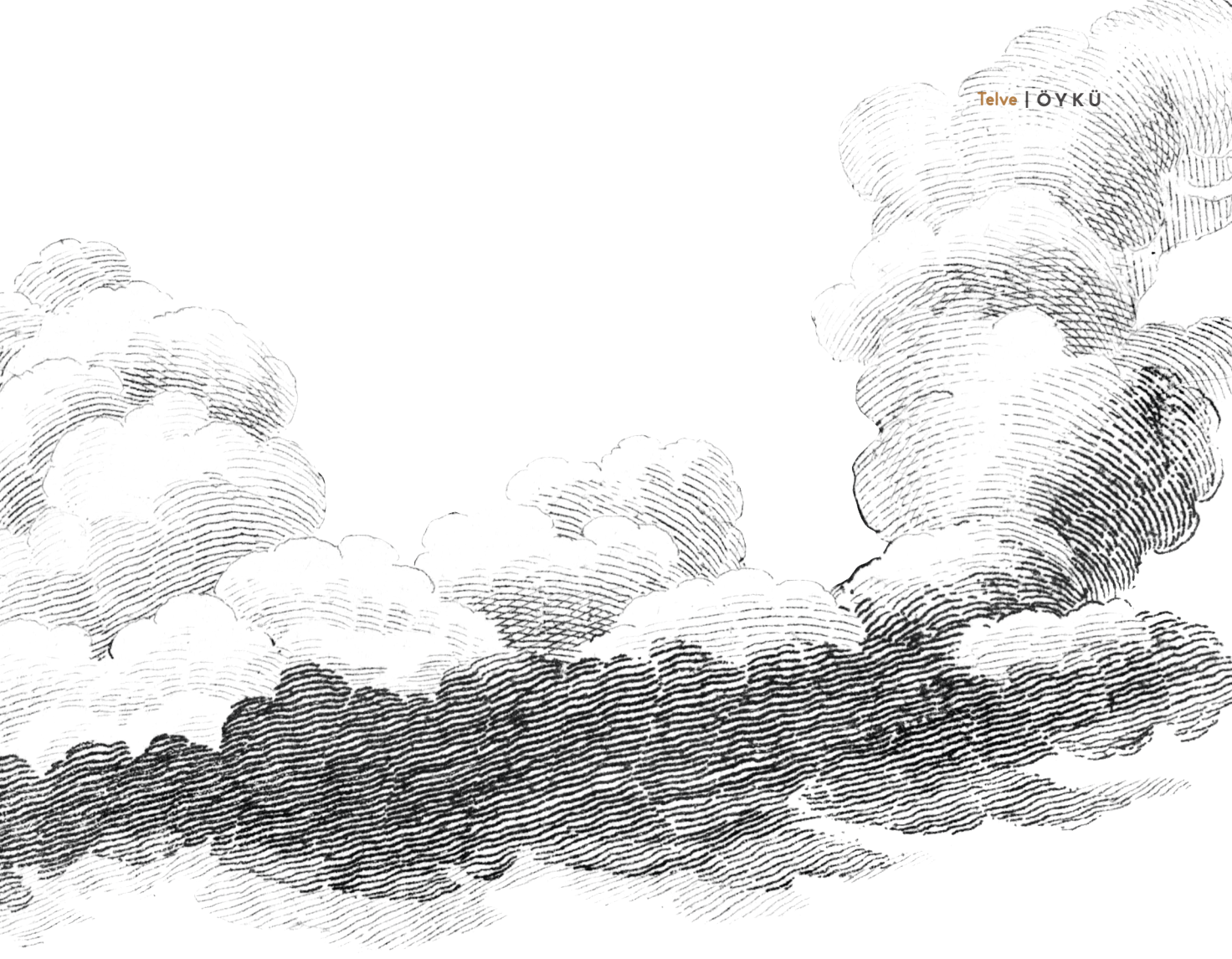
Gökyüzü yine gri, yine ağır... Sanki bulutlar ruhuma dokunan ama kelimelere dökemediğim bir hakikati taşıyor. Her yağmur damlası göğsüme çöken bir ağırlık gibi; biriken, taşmayan fakat hep hissettiğim. Bu havada insanın içini sıkkan bir şeyler var, kelimelere dökülemeyen bir belirsizlik...

Çocukluğumun masumiyetini, neşe dolu günlerini arıyorum. Sabahın ilk ışıklarıyla uyanıp sokaklara koştuğum, dizlerimi yara bere içinde bırakacak kadar özgür hissettiğim günleri... Şimdi her şey aynı görünüyor; aynı evler, aynı yollar, aynı sokaklar ama aslında hiçbir şey aynı değil. Her şey tanıdık ama bir o kadar da yabancı geliyor gözüme. Evler hâlâ aynı toprağın üstünde, toprak hâlâ yağmur kokuyor, ağaçlar hâlâ aynı rüzgârla hışırdıyor. Ama o hışırtılar bir zamanlar dallarına tırmanan çocukların kahkahalarını

taşımıyor artık. O eski sıcaklık, canlılık, o neşeli sesler... hepsi birer birer yok olup gitmiş.

Ben mi zamanla değiştim yoksa hayatın renkleri mi soldu, anlamaya çalışıyorum... Sanki her şey yerli yerinde ama ben artık hiçbir yere ait değilim ya da ait olduğum yeri unutuyorum.

Bir sabah en neşeli kahkahaların ortasında ansızın derin bir sessizlik kaplıyor her yeri. Belkisi olmayan bir gerçekle yüzleşiyorum, yeniden tanışıyorum. Uzaklarda gibi görünen ama aslında en yakınımda olan gerçeği anlamaya çalışıyorum. Yorgun hissediyorum, hatıralar bir bir canlanıyor gözümde ama elimden hiçbir şey gelmiyor. “Keşke diyebiliyordum sadece, “Keşke geri getirebilsem...” Boğazımda kocaman bir düğüm belirliyor ama çözemiyorum, çözülüyor ve öylece kalıyor.

Bir zamanlar gitmek için gün saydığım her saniyesi huzur veren köy yolları şimdi tüm sessizliğiyle beni karşılıyor. Şefkatle ekmegiime salça süren eller, tatlı sitemlerle beni koşturan sesler birer birer silinmiş.

“Gitti.” diyebiliyorum içimden, “Gitti işte... bana dair, çocukluğuma dair ne varsa...”

Küçükken büyüklerimiz toprağa çıplak ayakla basmamızı öğütler, “Toprak ruhun yükünü hafifletir.” derlerdi. Anlamazdım... Şimdi o toprağa bakıyorum ve ayaklarımı üzerinde usul usul gezdiriyorum. “İnsan asıl huzuru ait olduğu yerle bir bağ kurduğunda bulurmuş.” diye geçiriyorum içimden.

Asıl kaybolan çocukluğum muydu yoksa ondan uzaklaşarak ben mi yolumu kaybettim, anlamaya çalışıyorum. Belki de hayatın telaşına kapılıp giderken kendi hakikatimi ıskaladım, hayat bana hep ileriye işaret

ederken geçmişin ellerimden kayıp gidişini izlemekle yetindim.

Belki huzur, kaybettiklerimi aramak değil, onların yüreğinde bıraktığı izleri sevebilmektir. Tekrar o köy yolunda, o toprak kokusunu içime çekerken çocukluğumun kahkahalarını yüreğimde duyabilmektir.

Kim bilir...

ESRA DEMİR

Almanya - Stuttgart

Bayramlar Bayram Ola

NİDA NUR TOKLU

Hafif bir rüzgâr sardı saçlarımın kumralını. Esintisi, iliklerime kadar erişen bir tebessüm gibi yayıldı tenime. Teslim oldum. Ne de olsa kaçıış olmayan tek şeydi yarınlar. Teslim oldum.

Odasında rengârenk hayallerle dans eden altın bukleli kız çocuğu, düşlerinin yerini kaygılara bıraktı; günlüğünün on birinci sayfasında bıraktığı kaleminin yerini ise suskunluğa. Biriktirdiği bir kutu dolusu bilet yerlerini küskünlüğe bıraktı, bir avuç mikado çubuğu ise bitmek bilmeyen bir özleme. **Almanların *Sehnsucht* dediği şey meğerse adlandıramadığımız bir özlemmiş. Neyi özlediğini tam bilemeden derinlerinde çok eskiden kalan izlere hasret kalmakmış.** En çok da çocukluk anılarına. Yine uçsuz bucaksız bir kara deliğe büründü aklım.

Kulağıma uzaklardan bir ses geliyor. Denizin kıyıya vuruşu gibi gittikçe şiddetlenen bir ses. Vücudumu birdenbire sıcak sarıyor. Zehir gibi... Parmak uçlarımdan her yerime yayılan bir sıcak. “Mihre, hadi kızım nerede kaldın?” 5 Temmuz 2016. Saat 14.15. Yarım saat olmuştur, ocağın başında çayın demlenmesini bekliyorum. Bir yandan taştan çay ile yaktığım elimi soğuk suyla serinletmeye çalışıyorum. Diğer yandansa mutfak halısına yayılan çay lekesiyle bakışıyorum. Annem beni mahvedecek. Daha dün kıyı köşe tüm evi temizlemiştik, bayramda misafir çok

olur diye. Bu huyunu sanırım anneannemden almış. Hiçbir misafirin hiçbir zaman uğramadığı odaları ve köşeleri hâlâ, her bayram yatıya kalacaklarmışçasına temizleriz. Bazı şeyler hiç değişmiyor sanırım. Memlekete gitmeden önce de aynı şekilde. Evin her bir köşesini iyice toparlayıp sileriz. Çocukken tatilden döndüğümüzde temiz yataklarda yatalım, güzel kokulu evimize dönelim, bir de yol yorgunuyken uğraşmayalım diye bu kadar zahmete girdiğimizi düşünürdüm. Büyüyünce anladım. Olur da evimize sağ salım dönemezsek geride bıraktıklarımız zahmete girmesin, evimiz temiz olsun diyeymiş. Bazen düşünüyorum da büyüklerimiz bu kadar ince ruhluyken nasıl oluyor da bizler yıllar geçtikçe böylesine umursamaz oluyoruz? Aile fertlerinin doğum günlerini unuturum kaygısıyla hepsini birer birer dolabın kapağındaki bir kâğıt parçasında saklayan dedelerin torunlarıyken bizler nasıl oluyor da böylesine pervasızca yaşıyoruz?

İkisi açık, sekiz bardak çayı tepsiye diziyorum. Bir yandan da gözüm yanık kremini arıyor. Bardaklar tepsinin üzerinde âdeta dans ediyor. Sızıdan titreyen ellerim, salona varana kadar bardakların tıngırtısından bir beste çıkardı resmen. O an fark ettim, mutluluğu yeri geldiğinde bardağın ince belinde bulmak kadardı hayatımız. On birinci perona korkularla, kaygılarla, hayallerle varan dedelerimize ve nenelerimize yılların

unutturduğu, bizlerin borç bildiği içten bir teşekkür kadardı.

Boş tepsiyi hızlıca tezgâhın üzerine bırakıp tekrar salona dönüyorum. Annemin sesi salondan mutfağa kadar ulaşıyor. “Bak, bu yeleği hatırladın mı? Babam bunu bizim nişanımızda giyinmişti. Hey gidi günler.” Biraz daha kapının eşiğinde durup onları izliyorum. Zaman zaman yılların eksilttiği ama eskitmediği ailemi izliyorum. Annemin her acıya karşı dimdik duruşunu, babamın yükünü sessiz bir gülüşe saklamasını izliyorum. Ablamın bir sütun gibi hepimizi taşıyışını, kardeşiminse masumiyetiyle herkesi iyileştirmesini izliyorum. Anneannemin gittikçe artan sessizliğinde, hayatın gözlerine dolan yükünü görüyorum artık. Bir an anneannemle göz göze geldik. Sımsıcak bakışının ardında varoluş sebebim vardı, bana uzaklardan el sallıyordu. Onun vazgeçtikleri, geride bıraktıkları aslında feda ettikleriydi. Onun hasreti yuva edindiği yerde, ben yuvaya hasret kalmak zorunda kalmayayım diye taşıdığı onca yükün içinde kayboldu düşüncelerim. Gözlerim masanın başındaki boş sandalyeye takıldı. Ve içimi bir tebessüm sardı. Dedemin kendi elleriyle yaptığı ahşap sandalye tam karşımda, onun hatırasıyla selamlıyordu beni. Mikado çubuklarıyla, tavlâ taşlarıyla süslediği çocukluğum ruhumu okşuyordu. Anıların huzur veren sıcaklığı, derinlerimden gelen bir özlem ve sevgiyle kucaklıyordu altın bukleli

kız çocuğunu. “Keşke tüm çocuklar büyüse. Büyüyüp güzel anılarla süsledikleri çocukluklarını özlese.” Dedemi özleyebilmek ne büyük nimet. Kapının eşiğinde muhabbetle ailemi izleyebilmek, huzur ve şefkat dolu çocukluğumu anabilmek ne güzel şey. Bayramları bayram yapan bir çocuk sevinci, bir çocuk tebessümü, çocuk anılar değil miydi zaten?

Anneannemin boş bardağını alıp tekrar doldurmak üzere mutfağa dönüyorum. Çayın deminin bittiğini fark eder etmez demliği temizleyip tekrar demlemek üzere ocağın üzerine bırakıyorum. Demliğin yansımada kendimle göz göze geliyorum. Altın bukleli kıza gülümsüyorum. Çocuk anılarından mahrum kalan çocukların burukluğu var göz bebeğinde. Ocağın altını açıyorum. Çocuklar tekrar çocuk olana dek, bayramlar tekrar bayram olana dek, çay da umutla dem alsın.

NİDA-NUR TOKLU

Almanya-Braunschweig

Un Kokusu

SEMİNE ÇAVUŞ

B izim ailede uzun yolculuklar oldukça meşhur ve yaygındır. Çünkü bağlarımızı koparmamak, kalplerimize mesafeler koymamak için yolların mesafesini görmezden geliriz. Sadece bayramlarda, özel günlerde değil, yeri geldiğinde haftada iki kez gideriz aile ziyaretine. Bir buçuk saatlik o yol, yarım saat gibi gelir bize. Mesafeler kısılırken bir araya gelişlerin koyu sohbetleri uzar gece yarısına kadar.

Thann, Fransa'nın Mulhouse şehrine yakın bir ilçe. Strazburg'tan çok anneannelere, teyzemlere ve dayımlara ziyarete gideriz bu ilçeye.

Gittiğimizde âdeta bir bayram havası oluşur evlerinde. Teyzem marifetli elleriyle mutlaka yemekler yapar. Âdeta bir ziyafet olur. Bütün aile toplanırız o sofranın etrafına. Aç olmayanın bile ağzı sulanır o bereketli sofranın başında...

Birkaç günlüğüne gittiğimizde mutlaka bir gece anneannelerde kalırdık. Dayımın eski odasında anneannem bize yer yatağı sererdi. O, yüklükten devasa yorganları çıkarırken biz kardeşlerimle büyük bir eğlenceyle daldık. Döşeklerin üstünde yuvarlanıp bozardık kurulan tüm yatakları. **Anneannem yatmadan önce saçlarını örerd. Her gittiğimde yeni ördüğü**

rengârenk patiklerden seçtirip “En son verdiklerimi eskittin mi?” diye sorarak giyip giymediğimizi teyit ederdi âdeta. Her gittiğimde eski bir eşyanın hikâyesini anlatırdı. Gösterdiği eşyadan çok anlattıkları dokunurdu bana. Heybeme yeni bir şey daha eklerdim onun sayesinde.

Dedemle birlikte yaşadıklarını, yolculuklarını ve yedi çocukla geçirdikleri gurbet hayatından kesitler dinlerdim hep ondan.

Sabahları bir başka olurdu anneannemin evinde. O, sabah namazından sonra uyumaz, yavruları ve torunları için kahvaltı hazırlığı yapmaya koyulurdu.

Tavada kavrulan unun kokusuna uyanırdım herkesten evvel. Yatağımdan fırlar, patiklerimi giyer mutfığa koşardım. Bilirdim anneannemin orada olduğunu. Aralıklı kapıdan kafamı geçirir beni fark edene kadar onu izlerdim öylece. İşlemeli yazması, kolsuz yeleği ve beline bağladığı önlüğü ile bir yandan helvanın ununu kavurur, diğer yandan ise lokumları sıkardı.

Gece yatmadan o helvanın hayalini kurardım. Beni tezgâha oturturdu her defasında, ben de doyasıya izlerdim onu.

En son helvanın üzerine kaşıkla desen yapmak benim görevimdi. Kahvaltı sofrasına ilk olarak un helvasını koyardım heyecanla.

O sabah mutfağa girdiğimde anneannem helvayı kavuruyordu yine, ama hareketleri her zamankinden daha yavaş, daha düşünceliydi.

Kafamı eğip onu izlerken bir anda göz göze geldik. Gülümsedi. Ama gülümsemesinin ucunda incecik bir kırılmalık vardı.

“Gel bakalım,” dedi, “bu sabah seninle bir işimiz var.”

Beni tezgâhın üzerine oturttu yine ama bu sefer yanında bir de küçük bir kutu vardı. Eskiden kalma, yıpranmış, ahşap bir sandık.

Üzerine işlemeli bir bez örtülmüştü. Anneannem büyük bir özenle örtüyü kaldırdı. İçinden gümüş bir kemer, işlenmiş dantel örtüler, eski bir kimlik, yüzük ve fotoğraflar çıktı.

“Bu sandık,” dedi, “bizim yol hikâyemiz.”

Dedemle birlikte çıktıkları o uzun, yorgun, umut dolu yolculuklardan, kurdukları sofralardan, sırtlarında taşıdıkları özlemden kalan parçalar...

Her fotoğrafa tek tek baktık; anneannemin gençliği, teyze ve dayılarının çocuklukları, annemin bekleliği vardı.

Ve anneannem “Bunları unutmayasın yavrum,” dedi “bir gün sen de kendi yolunu çizerken hatırla bizim yollarımızı.”

Yirmi sene önce işlediği dantel mendilleri ve yüzüklerini verdi, “Bunları saklayasın.” dedi

O sabah sadece helva değildi beni heyecanlandıran, kalbimde kocaman bir bağ oluşmuştu anneannemle.

O sandık, o ev ve o hikâyeler... Sırtımda bir yük değil, rüzgâr gibi beni ileri taşıyan birer kanat oldu.

İşte o yüzden, şimdi her yolculuğa çıktığımda bavulu- ma bir defter, bir dilim helva, bir mendil ve çocuklu- ğumun sıcaklığını hissettirecek bir çift patik koyarım.

SEMİNE ÇAVUŞ

Fransa - Strazburg

Yer Gök Atlıklarınca

ECEM TUBA HIZARCI

Bitmedi.
Dönüyor, dönüyor ve biz sabit kalıyoruz.
Döngü sona erecekmiş gibi oluyor, yaklaşıyor, bitiş çizgisine birkaç adım kala zemin yıkılıyor...
Ve tekrar dönüyor.

Pembe atın üstünden düşmesin diye tuttuğum yeğenime bakıyorum, heyecanla video çeken ve bize el sallayan ablama, “Burada ne işim var?” sorusunu bilmem kaçınıcı kez tekrarlıyorum. Başımız yeteri kadar dönmüyor olmalıydı ki bizi buraya getirdiler. Sakince evde oturmak istiyordum. Hepsi bu. Ben, koltuk ve ev. Sakin, sessiz, sabit.

Müziği olduğundan daha yüksek algılıyorum, çocukların sesi korkunç geliyor ve yeğenimin düşmemesi için çaba göstermek gitgide zor oluyor. Evde oturarak da beraber vakit geçirebilirken buraya gelmek ablamın dünyada en çok istediği şey olmuştu.

Düşüncelerim uzun zamandır düğümlendi, hiçbir cümleyi zihnim algılamıyor. Kelime yığını anlamasam da etrafımdaki insanlar ne yapıyorsa takip ediyorum. Oyuncak duruyor, ablam yaklaşıyor, yeğenimi kucağıma alıp yere indiriyorum. İnsan değil de robot gibi. Tek fark kemik yığınıyım ve tamir edilecek gibi değilim. Tam olarak ne zaman insani işlevlerimi kay-

bettim emin değilim; tek hatırladığım varlığın dünyadan ağır, ölümün ise gökten büyük olduğunu fark ettiğim an.

Yer, gök ölüm. Yaşamın devam ettiği yer ile bittiği yeri birleştiren çizgiyi bir saniyeliğine gördüm ama sonra bulanıklaştı, belirsiz bir hâl aldı. Benim içim boşaldı. Denizin kıyısında, dalgalarla beraber savrulan boş bir deniz kabuğundan ibaret oluverdim ve kimse beni görmedi. Ben bile kendimi, o belirsizlikte terk edip sabitliğin peşine düştüm. Ben hariç hiçbir varlık veya obje değişmedi. Hayat devam etti, tüm şehir atlıklarınca gibi. Bir süre sonra uyumsuzlukta var olmam göze battı ve ilk direnişi ablam gösterdi, tartışmanın ilk adımını algılayamadan sesler yükseldi.

“Bitmedi! Saatlerce evde oturarak saklanamazsın! Beni korkutuyorsun! Her evden ayrıldığımda, döndüğümde seni nasıl bulacağımın kaygısını yaşıyorum! Bencilsin!”

Döndü. Dünya öyle hızlı döndü ki gözlerimi kapatıp açtığımda ters dönmüştüm. “Bencil?” Korkunç kelimeyi tekrarladım. Kelimelerin tadı olmazdı ama bu kelime dilimi damağıma kurutmuş, geriye tatsız bir his bırakmıştı. “Birkaç gün evde kaldım, bu kadar tepki vermene anlam veremiyorum.”

“Beş haftadır evden çıkmadın. Beş hafta! Hep uyudun. Hep ağladın. Hep...”

Hep döndüm. Sanki atlıkarıncadan hiç ayrılmamış gibi dünya güneşin etrafında döndü, ben dünyanın etrafında döndüm. Hayatıma dışarıdan baktım, anılarımın anın gerçekliği karıştı, geçmiş gitgide bulanıklaştı. Ben döndükçe başka hatıralardan tekrar ilk anıları geçiyorum, sonra hepsi karışıyor. Evden çıkmamış olabilirim çünkü ben hep dışarıdaydım. Tekrar tekrar değiştiremediğim geçmişi dolaştım. Bencil değildim. Kesinlikle değildim? Sadece bir döngüye hapsoldüm. Kendimden kaçamıyorum ama evden ve ablamdan kaçıyorum. Tek bir eşya almadan hızla gidiyorum. Diyecek çok şey var ama ağzımı açtığımda anlaşılır hiçbir ses çıkmıyor sanki.

Sokaklarda bir kelime durmaksızın karşımda belirliyor, Carrousel. Carrousel du Louvre, Café Carrousel, Place du Carrousel, Carrousel de Rennes... Her yer Carrousel. Yer, gök atlıkarınca.

Arabalar hızla geçiyor, adım atıyorum ve bastığım zemin dönmeye başlıyor. Tehlikeli alana, yaşamdan kopan düşüncelere tamamen dalmamı engelliyor bir korna sesi. Dön, dön, dön. Geri dön. Nereye gidiyorsun? Karşıma Carrousel des Pensées isminde kafe

çıkınca terasta oturanların bakışına aldırmadan içeri geçiyorum ve ilk bulduğum boş masaya oturuyorum. Yanıma orta yaşlarda bir adam geliyor ve elinde küçük, şeffaf bir not defteri bir de kalemle bana gülümüyor.

“Ne içersiniz madame?”

Başımı döndürmeyecek, aklıma yerine getirecek bir şey. Tam ağzımı açıyorum ki kafede şekiller değişiyor, uzun koridor gitgide çember şeklini alıyor, kafenin barı ortaya yerleşiyor. Herkes atlarda, renkli eski arabalarda, uçan balonlarda oturmaya başlıyor ve hep beraber dönmeye başlıyoruz.

“Çay önerebilirim, bulantılara iyi gelir.” diyor garson ve bir laterna müziği döngüye eşlik ediyor.

Etrafımda yükselen sesleri, insanların dertlerini, bardak seslerini, kahve makinesini, müziği, hepsini duyuyorum ama hiçbirini algılamıyorum. Carrousel’in tavanındaki boyamalarda farklı diyarlardan anılar canlanıyor, boyada gördüğüm her detay kımıldıyor. Okyanusa düşen insanlar, mor salkım çiçeklerin arasından Eyfel Kulesi’ne bakan biri, yağmurlu bir günde şehrin ortasında kocaman bir saat, gölgeler, mezarlar, ölümler, canlılar, şehirler ve atlıkarıncalar. Hangi çılgının acı hangisinin sevinç olduğunu, kimin

uyuyup kimin öldüğünü, kimin sağlam kimin kırılan olduğunu ayırt edemiyorum çünkü her şey hızla ilerliyor. Geçirdiğim son haftalara ait hiçbir duygu veya anı yok hafızımda, kocaman bir boşluğun içinde beklemiş ve dünyayı yeni keşfetmiş gibiyim. Ben olmayınca çok şey değişmiş, bir o kadar da değişmemiş. Kötülük buram buram kokuyor, ölüm kadar keskin. Onu bastırmaya çalışan güzel kokuları birkaç nefeste alıyorum ve onlara odaklanmaya çalışıyorum. Garson hâlâ önümde bekliyor, hâlâ gülümsüyor, sanki etrafımızda her şey gelip geçmiyormuş gibi sabit ve sağlam, titremiyor, düşmüyor, bekliyor. “Bir kahve olabilir, herhangi biri.” diyorum kısık bir sesle. Kafasıyla onaylayıp Carrousel’in gövdesine yöneliyor. Çaprazımda uçan balonun içinde oturan adam balonla beraber yükseliyor ve bağıırıyor, “Buradan her şeyi daha iyi anlıyorum!” Aksine ben de zeminden bazı manzaraları daha iyi görüyorum.

Kahve geldiğinde dökülmüyor, oyuncak atın üstünde tutuyorum ve bir yudum içiyorum. Ablamın söyledikleri aklıma geliyor, unuttuğum bazı sözler tekrar aklıma geliyor aniden, her yudumda hafızamı tekrar içime alıyorum. Ablama anlatmak istediğim şeyler var: Bazen aynada kendine bakmanın kör olmak olduğunu, yansımanımı bile görmediğim bir evrede olduğumu, camdan dışarıya baktığımda diğer acıları ve mutlulukları sezmeden boşluk duygusuna takılmanın ve dikenler arasından geçecek gücümün o anlarda olmadığını; sadece kendimle olmanın, dışarıya duvar örmenin ve tırmanacak, o duvarı aşacak gücümün olmadığını; bunun getirdiği korkunç yalnızlığı tedirginliği yok etmek için kendi hafızamı kusup her anı unutma isteğimi; sevgiyi, acıyı, hastalığı, duyguları,

doğumu, ölümü, yaşamı ve her an varlığı yok etme isteğinin kabuğu içinde saklanan iki büküm bir yaratık olmanın ifade edilişi zor ama hissediyorum.

Ama... Şimdi, başından beri bulunduğum döngünün farkına varmış gibiyim evet, hep dönüyordu dünya ama bunu bu şekilde hissetmiyordum. **İlk defa sabit olmanın imkânsızlığını kavrar gibiyim. Nefes almak için düşünmem gerektiğini ve yürümek için mesafeyi hesaplamanın o kadar da önemli olmadığını anladığım bir an.** Acaba başından beri burada mıydım diye merak ediyorum. Keşke dursa da inip eve dönsem, ablamla konuşup yeğenimle oyun oynasam.

Durmuyor.

Devam ediyor.

Ben ölsem de yaşasam da üzülsem, mutlu olsam, kırılısam, kalsam, yer ve gök bitse de bitmese de hepsi atlıkarınca.

Anlıyorum, dönerek eve yöneliyorum.

ECEM TUBA HIZARCI

Fransa - Lille

Ö Z E L B Ö L Ü M

A S K I D A
Ü Ç M E T İ N

BEAM AND
BACKE

EDEBİYATIN DİJİTAL KÜLLERİ

SENA ŞEKER

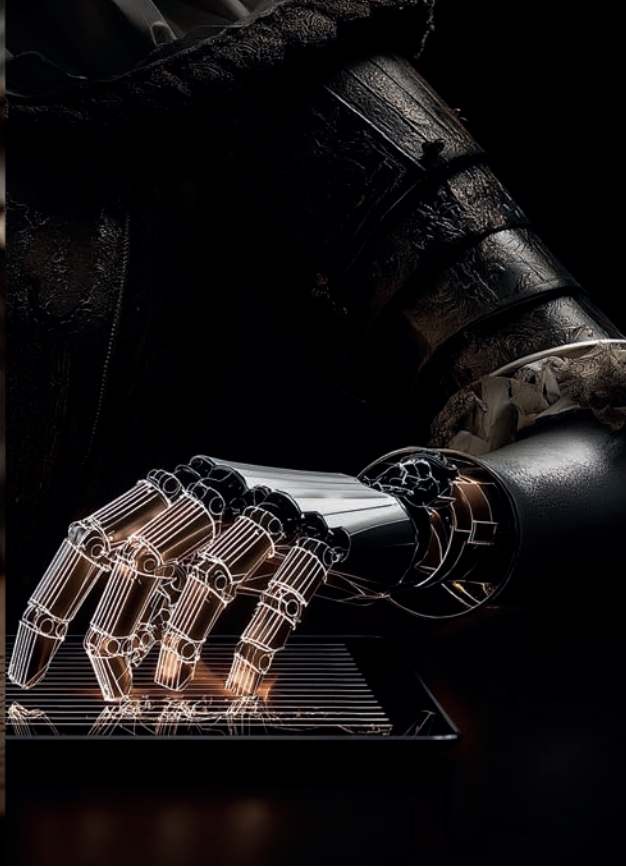
Edebiyat yüzyıllar boyunca toplumun aynası, deneyimin kaydı ve dilin en rafine ifade alanı olmuştur. Pandemi, zaten ivme kazanmış olan dijitalleşmeyi hızlandırarak bu kadim alanın ritmini köklü biçimde değiştirdi. Dünya çapında evlerine kapanan insanlar, edebiyatla buluşmanın yollarını dijital mecralarda aradı. E-kitaplar, çevrim içi platformlar, sanal etkinlikler ve sesli kitaplar yeni normaller hâline geldi. Buna dayanarak pandeminin yalnızca sağlık sistemini ve gündelik yaşamı değil, insanın bilgiye, sanata ve edebiyata yaklaşımını da dönüştürdüğünü söyleyebiliriz. Hızlanan dijitalleşmenin getirdiği gürültülü bilgi akışında edebiyatın sessiz kalemi hem kendine yeni bir ifade alanı arıyor hem de modern kaosun içinde insana dokunma çabasını sürdürüyor. Fakat ekranlardan yapılan okumalar, hızlı tüketilen içerikler ve sürekli bildirimlerle bölünen

dikkat, kitapların talep ettiği uzun soluklu düşünme hâlini zayıflattığı aşikâr. Edebiyat, bu hızlı akan dijital dünyanın içinde bir “yavaşlama adası” olmaya çalışıyor ancak okur, çoğu zaman algoritmaların sunduğu anlık tatminlere kapılıyor. Bu kırılgan denge hem yazarın hem de okurun zihinsel dünyasını yeniden şekillendiriyor.

Geleneksel anlamda kalem ve kâğıda yaslanan edebî üretim, dijital platformların gelişmesiyle dönüşürken okur da metni yalnızca tüketen değil, onunla etkileşim kuran bir özneye evrildi. Zorunlu dijitalleşme, yazar ile okur arasındaki görünmez perdeleri kaldırırken yeni mesafeler ve yeni yakınlıkları beraberinde getirdi. Bu dönüşüm edebiyatın kamusal görünürlüğünü de farklılaştırdı. Günümüzde bilgiye ve hikâyeye erişim metotlarımız oldukça zenginleşti. Sosyal medya edebiyat dünyasının hem yeni pazarı hem

de yeni eleştiri mecrası oldu. Okurlar, kitaplar hakkında doğrudan yorum yapma, eleştirilerini paylaşma ve yazarlara ulaşma imkânı buldu. Bu durum yazarı daha görünür kılarken aynı zamanda onu, dijital varlığını yönetme yüküyle de baş başa bırakıyor. Dolayısıyla yazar sadece metin üreticisi olmakla kalamıyor aynı zamanda dijital pazarda aktif rol alarak sosyal medyada varlığını sürdürmeye mecbur bırakılıyor. Bunu yapmadığı takdirde sahte hesapların ve yanlış temsilin gölgesinde itibarını korumak için ayrı bir mücadele vermek zorunda kalıyor. Hatta çağın gerisinde kalarak ekarte edilme tehlikesiyle karşı karşıya geliyor.

Dijital dünyanın sunduğu erişilebilirlik ve görünür olmak her zaman eşitlik sağlamıyor. Tanınmış isimlerin algoritmalarda daha sık görünmesi yeni kalemlerin sesini duyurmasını

güçleştiriyor. Fark edilmek için yalnızca nitelikli yazmak yeterli olmuyor. Aynı zamanda doğru platformlarda, doğru anda var olmayı gerektiriyor. Bu düzlemde popüler kültürün edebiyat üzerindeki gölgesi belirginleşiyor. Son zamanlarda kitap fuarları ve imza günlerinde nitelikten ziyade popülerliğin tercih edildiği örnekler çoğaldı. Hızla üretilen içerikler ve tüketim kültürünün dayattığı görünürlük yarışı edebiyatın niteliğini tehdit eden bir başka meseleyi gündeme taşıyor. Artık bazı kitap fuarları, yazınsal derinlikten çok sosyal medya popülaritesine göre şekilleniyor. Fenomenler, binlerce takipçilerinin sağladığı görünürlük sayesinde kimi zaman yazdıkları kitabın edebî değeri sorgulanmadan en prestijli sahnelerde yer bulabiliyor. Bu durum, nitelikli eserlerin gürültü içinde arka plana itilmesine neden olurken edebiyatın bir düşünce ve estetik alanı olma

özelliğini derinden etkiliyor. Bugün kitap tercih edilirken yazının kendisinden çok yazarın dijital imajının yükselip düşüşü göz önüne alınıyor. Kitapların değerinin, içeriğinden ziyade takipçi sayısı ile ölçülmeye başlandığı bu çağda, edebiyatın sesi bastırılıyor. Yine de edebiyatın dijital çağdaki serüveni sadece kayıplarla değil, yeni imkânlarla da şekilleniyor. Yazar ve okur arasındaki sınırlar, sanal dünyada daha geçirgenleşirken yeni okuma biçimleri, ortak yazma deneyimleri ve çok dilli etkileşimlerle zenginleşiyor. Pandeminin getirdiği zorunlu mesafeler aynı zamanda sınırları aşan bir edebiyat kamusunu mümkün kıldı. Edebiyat, tüm bu dijital gürültüye rağmen varlığını sürdürmeye devam ediyor. Ve edebiyatın en büyük meydan okuması, seçilmiş seslerin algoritmalar arasında kaybolduğu zamanda yeniden duyulabilmesidir. Okur ve yazar,

kalem ve ekran arasındaki ince çizgide buluşarak gürültünün ortasında bile birbirine ulaşmanın yollarını arıyor. Çağımızın asıl devrimi belki de burada saklıdır: Sözün, hız ve gürültü çağında bile hâlâ yankılanacak bir ses, bir hafıza, bir direniş olabilmesi.

Pandeminin getirdiği zorunlu mesafeler, aynı zamanda sınırları aşan yeni yakınlıkları da beraberinde getirdi. **Edebiyat; ekranın soğuk ışığında bile insana dokunmanın, kelimelerle bir başka zihne ulaşmanın yollarını aramaktan vazgeçmedi. Kalemın sabrı ile algoritmanın hızına karşı duran yazı, bugün hâlâ bir direniş alanı. Çünkü yazmak yalnızca sayfaları doldurmak değil; dünyayı anlamlandırmak, insanın iç sesine bir yankı bulmaktır. Gürültünün içinde sessiz bir çığlık, çağın aceleciliğine karşı dingin bir alan olmaktır.** Belki de asıl me-

sele seçilmiş seslerin gürültüsü karşısında unutturulmaya çalışılan sessiz, derin ve kalıcı sözü yeniden duymaya cesaret edebilmekte gizli.

Çağın dayattığı hız, edebiyatın doğasına aykırıdır. Çünkü yazı özünde yavaşlamayı, beklemeyi, düşüncenin tortusunu süzme-yi gerektirir. Oysa bugün çoğu metin hızlıca okunup hızlıca tüketilmek üzere üretiliyor, kalıcı bir yankı bırakmaktan çok geçici bir dikkat parıltısına talip oluyor. Hakiki edebiyat bu akışa direnebilenlerin eseridir. Çünkü yazmak yalnızca çağın gürültüsüne cevap vermek değil, bazen o gürültüyü iştizmezden gelip kendi iç ritmine sadık kalabilmektir. Büyük yazarlar, zamana karşı böyle bir sadakatin tanıklarıdır. Onlar, çağlarının içinde yaşamış ama onun hızını körü körüne taklit etmemişler; sözlerini çağın telaşına değil, varlığın daha derin katmanlarına söylemişler. Bu yüzden eserleri yayımlandıkları dönemin çok ötesine uzanır, başka zamanlarda ve başka zihinlerde yeniden doğar. Zamansızlık çağdan kaçmakla değil, çağın yüzeyselliğine teslim olmamakla mümkündür. Kalıcılığın sırrı tam da burada yatar.

Yazar çağının hızına uymak zorunda mıdır, yoksa başka bir ritme tutunmak mümkün müdür?

Sorunun cevabı, çağın dayatmalarına rağmen yazının insana dair özünü nasıl koruyabildiğinde saklıdır. Çünkü edebiyatın asıl direnişi insanın kadim bir ihtiyacını hatırlatmasındadır: anlatma ve dinlenilme ihtiyacı. İnsan dinlenildiği kadar dinlenir; bir şekilde kendini ifade ettiğinde zihnin yükü hafifler, kelimeler soluklanır. Tüm bu dönüşüme rağmen edebiyat, özünde bu değişmeyen ihtiyacı korumaya devam ediyor. Yazarın kendi ritmiyle yazdığı eser sadece zamana değil, unutulmanın kendisine karşı da bir direnç noktasıdır. Çünkü her hikâye insana kendi varlığının izini bırakacak bir anlatı arayışını yeniden hatırlatır. Zaten yazar çağından tamamen kopamaz; kullandığı dil, temalar, sorular yaşadığı zamandan beslenir. Ama çağın hızına ve yüzeyselliğine teslim olmadan, eleştirel bir mesafe alabilir. Nitekim yazarın çağın ritmine karşı koyma çabası sadece kendi yazısının kaderini değil edebiyatın geleceğini de belirleyen bir tutumdur. Bu da yazının “zamansızlık” potansiyelini besler. Günümüzde edebiyat anlamın sınırlarında dolaşıyor. Bu noktada “Anlamın yorgunluğunda edebiyat tükeniyor mu yoksa dönüşüyor mu?” sorusu kaçınılmazdır. Hız, tekrar ve tüketime indirgenen değerler metinlerin özünü bulanıklaştı-

rırken asıl soru belki de şudur: Edebiyat, kendi derinliğini mi kaybediyor yoksa çağın dayattığı yüzeysellikte bile yeni bir ruh bulmanın eşiğinde mi?

Parçalanmış dikkatin, sürekli akan bilginin ve gürültünün ortasında edebiyat insana nefes aldırır, sessizlikte yankılanan bir sığınak sunar. Bu yüzden yazının değeri yalnızca çağın hızına yetişmesinde değil, insanın özlemlerine dokunabilmesinde yatar. Edebiyatın kıyıları belki de tam burada başlar, dalganın vurduğu yerle sessizliğin birleştiği sınırdır. Bu kıyıda yazı, çağın uğultusunu arkasında bırakır ve insan en eski sorularıyla yüzleşir. Ne hız ne anlık tüketim, yalnızca anlamın derin sulara doğru ağır ağır salınışı kalır geriye. Çünkü edebiyat tam da bu kıyıda insanın varoluşuna yeniden dokunacak sözleri arar.

SENA ŞEKER

Avusturya – Bregenz

UNUTUŞA KARŞI ZARİF BİR DİRENİŞ

FATMA TÜRK

*Sanat, edebiyat ve hatırlamanın
kıyısında bir deneme*

Bir kitabın sayfalarını çevirdiğimizde yalnızca kelimeler değil, geçmiş zamanın nefesi de aralanır. Tozlu raflarda duran şiir kitabı belki de bir dedenin gençliğinde duyduğu ilk heyecanı fısıldar bize. Ya da usta ellerden çıkmış bir tablo, yeterince önünde durmayı başaramadığımızda konuşmaya başlar birden bizimle. Doğrusu hiçbir eser susmuş değildir zaten. Onlar görevlerini durmaksızın icra eder. Tam da bu noktada söyle-necek olan; sanat ve sanatçı görevini eksiksiz yerine getirmiştir, eksik olan sanatseverin sanatı gerçekten sevmemesi, görmek için gönüllü olmamasıdır. **Sevmek için görmek, duymak, dikkatini vermek ve bütün bunların gerçekleşmesi için de durmak, daha doğrusu dur-**

mayı öğrenmek gerekmez mi? Sevilecek şeyin huzurunda, içinde, önünde ve arkasında durmak; durabilmek. Ne olursa olsun vazgeçmemek sanatın en çok ihtiyaç duyduğu sadakat biçimidir. Bütün bunları bir benlik savunması olarak düşünebiliriz. O hâlde sanat, aslında konuşmayan şeylerin dile gelme biçimiye bu canlı tercümana bir şans vermek -ve aslında o kutlu şans kendimize tanımak- esas mesele değil midir? Zira insan işitmediği sesleri yarına taşıyamaz.

Zaman unutmayı sever. Hafızamızdan silinen günler, anılar hatta bizi var eden ve bazen de yaralayan insanlar... Hepsi zamanın elinde buğulu bir cam gibi eriyip gitmekte. Ama bazı şeyler var ki onlar bugünün ardında bile

parlamayı bırakmaz. Bir cümle, bir ezgi, bir resim... bunlar bizi zamanın ötesine taşıyan gizli geçitler gibidir. Ancak bu geçitleri tıkayanlara meydan okuyabilenler toplumun hafızasını yarına taşıyabilir.

Şu bir gerçek ki bugün hafızamız parçalı. Gördüğümüz her şey geçici, duyduklarımız anlık. Kalıcılık neredeyse aykırı bir fikir hâline geldi. Edebiyatın ihtiyaç duyduğu derinliği mumla arar olduk. Çünkü biz kısaltmalarla, emojiyle konuşuyoruz. Sanat, yeşermek için zamana muhtaçken bizler tarlamızı her gün karşımıza çıkan yeni ve daha çekici olan ancak bir türlü çatlamayı başaramayan tohumlarla dolduruyoruz. Bazen elimize aldığımız kitabı yarıda bırakıyor ve kendimizi telefon ek-

ranlarını kaydırırken buluyoruz. Dikkatimiz o kadar çabuk dağılır hâle geldi ki artık onu toplayıp bir noktada sabit tutmak azami gayret gerektiriyor. Peki vaziyet böyleyken geçmişin meyvelerini geleceğe hangi omuzlar taşıyacak?

Belki de anlatmanın biçimleri üzerine düşünmeliyiz bu durumu değiştirmek için. Edebiyatı yalnızca kâğıt üstünde tahayyül etmek yerine sese, görüntüye, dijitalle taşıyarak dağılan zihinleri önce bir toplamalı... Masalları çizgilerle anlatmalı, şiirleri müzikle buluşturmalı, hikâyeleri oyunlaştırarak sergilemeli... Ne de olsa biçim devrimden hoşlanılır, her zaman değişime açıktır. Öz korunduğu sürece biçimde farklılıklar ve yenilikler görülebi-

lir. Mesele hiçbir zaman kabuk ve form olmamalı, mesele taşınılan ruhun ve derinliğin korunması olmalı. Edebiyat, bir dilin lehçeleri gibi çağına göre değişse de özünde insanın içini kurcalayan o sarsıcı arayışı daima barındırır. Nasıl ve ne şekilde yazarsak yazalım, bir kalbin başka bir kalbe dokunma ihtimali hâlâ oradadır. Yeni aktarım yolları gibi insanın insana geçecek konuları da tükenmez.

Eğer bir çocuk okuduğu kitabın sayfalarında yalnızlığı seçerek kaybolmuşsa edebiyat ona ulaşmış demektir. Bir resmin karşısında durmayı tercih edip içindeki sese kulak kesilmişse sanat yerini bulmuş demektir. Geçmişten geleceğe, nesilden nesile bir şeyleri aktarmak yalnızca teslim

etmek değil, aynı zamanda iz bırakmaktır. Kumda yürümeye benzetilebilir bu: İzler dalgalarla silinip gitse de bir zamanlar orada yürüyen ayakların hatırası kalır geride. Ve belki de ihtiyacımız olan pusula, gerçek deneyimlere rastladığımız bu izlerde saklıdır.

Peki ya biz ne bırakacağız aramızda? Bir video arşivi mi, algoritmalara sıkışmış bir beğeni listesi mi, yoksa derinleşmeyi başarmış birkaç kelime mi? Kelimelerimiz bir çocuğun kalbinde çınlayabilirse, fırça izlerimiz birinin rüyasına sızabilirse işte o zaman başarmış sayılabiliriz. Bir ruh başka bir ruha ancak böyle temas edebilir. Beş yüz sayfalık kitapta tek bir cümleyle, tabloda karşılaşılan bir ifadeyle ya da şarkının melodisinde pusuya yat-

mış bir hisle. Umberto Eco'nun da söylediği gibi: "Okumak, başkasının zihninde yürümektir." Ve unutmamalı ki bu yürüyüşün büyük bir kısmı kendi zihnimize dekileri anlamlandırmak içindir.

Hatırlamaya sabrı olmayan bir çağda yaşıyoruz. Gördüklerimiz hızla geçiyor, duyduklarımız hafızalarımıza yerleşmeden siliniyor. Parlak ekranların, geçici hazların, anlık tepkilerin esiri olduk. Derinlik yerini yüzeye bıraktı. Böyle bir çağda uzun romanlar okumak neredeyse bir meydan okumaya dönüştü. Bir resmin önünde birkaç dakikadan fazla durmak sabır ister oldu. Peki, bu şartlar altında hafızamızı nasıl koruyacağız?

"Bir kitap, sadece yazıldığı çağın değil, okunduğu tüm zamanların sesidir." der Italo Calvino. Öyleyse edebiyat ve sanat, içinde bulunduğumuz hız çağına direnmek anlamına gelmez mi? Hatırlamak, yavaşlamak, bir cümlede durup düşünmek, bir şiiri ikinci kez okumak, bir tabloya bir kez daha bakmak ve sadece yazıldığı çağın değil, yaşanılan çağın da sesini duymak... Borges'in de söylediği gibi: "Geçmişin sesini

bugünün kulağına ancak edebiyat fısıldar."

Bir toplum kendi hikâyelerini unutursa başkalarının hikâyelerinde kaybolur. Kaybolmaya pek müsait bu zamanlarda bol bol anlatmayı seçmeliyiz. Masalları, destanları, kaybolmuş sesleri bulup yeniden diriltmenin yolları nelerdir? Yeni formlarla ama eski seslerle neyi, nasıl söyleyebiliriz? Geleceğin inşa edildiği zeminde payımız olduğunu unutmadan çimentoyu yeniden nasıl karabiliriz? Hafızalarda hangi sözcüklerle yer alacağımızı bugünden bulmalıyız, zira bugün yaşadığımız kültür, geçmişin mirası olduğu kadar geleceğe yazılmış mektupların içeriğidir. Ve bizler o içerikten bizzat sorumlu olduğumuzu hatırlamakla mükellefiz.

Bugün bir halk masalı sanal oyunlarda hayat bulabilir, bir divan şairinin dizeleri modern rap parçalarında yankılanabilir. Edebiyat hâlâ bir kalpten başka bir kalbe geçiyor, hâlâ insanı insanla tanıştıırıyorsa hangi formda olursa olsun yaşar. Ve sanat, usanmadan yavaşlığı savunuyorsa, aceleyle kaybettiğimiz duyguları yeniden bize hatırlatıyorsa

görevini yapıyor demektir. Belki de edebiyatı geleceğe taşımanın yolu, onu kutsal bir eşya gibi cam fanuslara koymaktan değil tam tersine hayata katmaktan geçer. Tozlu kitaplıklardan çıkarıp gençlerin ellerine, kulaklarına, hatta ekranlarına bırakmaktan... Günün birinde bir cümle başka birinin zihnine yerleşir, bir şiir dizesi büyük bir sessizliği bozar, uzak geçmişten bize ulaşan bir hikâye başka bir yaşamı değiştirir. Ve biz farkına varmadan edebiyat kalıcı olmanın yolunu bulur. Zira bazı kelimeler kimse duymasa da yankılanmaya devam eder çünkü yankılar ortaktır.

FATMA TÜRK

Almanya - Mannheim

QUO VADİS LİTERARE¹

YASEMİN KELKİT

*Duydum ki bizi bırakmaya azmediyorsun, etme.
Başka bir yar, başka bir dosta meylediyorsun, etme.²*

Düşünmek ve düşlemenin arasındaki bağı içimizden dışarı aktarmanın yani başka insanlara aktarmanın farklı yolları vardır. Bunlardan biri dil ayrımı yapmaksızın, coğrafi sınır tanımaksızın hiç şüphesiz edebiyattır. Ancak mevcut sosyal zaman diliminde yazı üzerinden anlatmak, anlaşılacak, bir dünya inşa etmek ne denli bir ihtiyaçtır? Görünür olmak, bu görünürlüğü sayısız “like”la pekiştirmek günlük hayatın öznesiyken kahvaltıdan seyahate, ayakkabıdan yatak odasına, hastalıktan kreş mezuniyetine dair kısa hikâyeleri kelimeyle değil görsel imkânlarla yani videoyla, canlı yayınlı, anlık mesajlarla sadece en yakınlarına değil artık çoğu zaman muhatabı tanıma-

dan hatta “muhatabı kim bilmeden” anlatmak edebiyata yer bırakır mı? “Anlatsam roman olur.” dedikleri kendini gerçekleştiren kehanet gerçeğe dönüşüyor, herkes kendi romanını dilediğinde anlatıyor, hikâyenin merkezinde hep kendini konumlandırıyor. En iyi kurgucular en çok takipçiye sahip oluyor derken yazar oyun dışı kalıyor. Bu durumda edebiyat pılısını pırtısını toplayıp elinde bavulla aramızdan ayrılacak hangimiz o soruyu sormaya cesaret edebilir: “Söyle bize ey edebiyat, nereye gidiyorsun böyle?”

Son dönem araştırmalarına göre Almanya’da dördüncü sınıfı tamamlamak üzere olan öğrencilerin birçoğunda okuma ve yazmaya dair gerileme, okuduğunu anlamamaya dair ciddi bir olum-

suz artış kaydediliyor. Dördüncü sınıf, Alman eğitim sisteminde önemli bir yer teşkil ediyor. Burada sınıfta gösterilen performans ve alınan notlar sayesinde öğretmenler, ailelere çocuklarının bir sonraki eğitim yoluna dair kalıcı tavsiyelerde bulunuyor. Çocuğun hangi lisede okuyacağına, sonrasında meslek eğitimi mi yoksa üniversite mi alacağına dair kararın en temel adımı bu yol ayrımında atılıyor. Oysa artan ekran süreleri, ailelerin azalan bireysel ilgisi ve çocukları evde destekleyebilme kabiliyetleri öğrencilerin kaderlerini, âdeta onları pasifleştirircesine şekillendiriyor. Öte yandan Almanya’nın negatif demografik gelişiminden dolayı genç nesil gittikçe azalıyor ve eğitim sisteminin ihtiyaçlarını

karşılayabilecek öğretmen sayısı yetersiz kalıyor. Bu durum eğitim alanında içeriksel bir değişime de sebep oluyor: Çocuklarla ilgilenecek öğretmenlerin sayısı azaldıkça derslerin içeriği, hatta sınavların şekilleri de bir nevi seyrekleşiyor. Örneğin yirmi beş sene önce yaygın metotlardan biri olan “diktat”lar³ güncel eğitim sistemindeki yerini kaybetmiş durumda. Bir yandan gelişen teknolojinin insan yerini alabileceği alanlar çoğalırken diğer yandan insanın temel iletişim yetisinin körelmesi pek de iç açıcı durmuyor. Uzak, ütopik romanları çağrıştıran modern çağ çarpışmaları kurgu olmaktan çıkıp gerçeğe dönüşüyor. **Bu durumda edebiyat pılısını pırtısını toplayıp elinde bavulla ara-**

mızdan ayrılrsa hangimiz o soruyu sormaya cesaret edebilir: “Söyle bize ey edebiyat, nereye gidiyorsun böyle?”

Akademik çalışmalarda araştırılan şeyi tanımlarken yalnızca onun ne olduğunu söylemek yeterli olmaz, o şeyin ne olmadığını da belirtmek gerekir. Bu sebeple ezberi yitirilen, artık tozlu sözlüklerde kalan veya antikacılarda sergilenen ansiklopedilere sığmayan kelimeler yalnızca bir edebiyatseverin ya da dil bilimcinin meselesi değildir. Aynı zamanda kelimeler yalnızca bir iletişim aracı da değildir. Kelimeler insanın kendini keşfedebileceği, kendini bir yere konumlandırabileceği, aidiyetini beyan edebileceği bir alan ki burası insanın insanda köklenebileceği bir alandır. Nasıl

ki bir ağaç toprağın derinliklerine doğru saldırdığı köküyle güçleniyorsa insan da kendi içine saldırdığı kelimeler sayesinde büyür. Bu kökçükler bir şeyi tanımak ve onu en az bir açıdan tanımlayabilmekle kuvvetlenir. Bu sebeple kelime dağarcığı geniş bir insanın keşifleri yalnızca maddeyi değil aynı zamanda kendi maneviyatını da besleyen bir kurtarıcı oluyor. Öğrendiği her dil, bir başkasından kaptığı her yeni kelime, başkasının dünyasında yer eden henüz aşına olmadığı mana farkında olsun olmasın kendi düşünce ve düş dünyasını zenginleştirir. Bu sebeple belki de onu modern dünyanın beklentilerine aykırı bir bireye yani bir düşünüre dönüştürür. Aykırı bireye diyoruz çünkü “gnydn”, “inş”, “tm” gibi

ifadelerle yutulan saniyelerin aslında koca bir kara delikte kaybolduğunu göremeyenlere karşı hâlâ anlama ve o anlamı doğuran asıl varlığa dair inancı, bu inancın gerektirdiği sabit duruşu hâlâ içinde taşıyor. Durmak modern çağda hakiki lüks. Zira lüks normalde paha biçilebilen bir harcama birimi değildir, lüksü lüks yapan unsur onun nadiren erişilebilir oluşudur. Günümüzde lüks olarak tanımlayacağımız markalar aslında lüks konumuna giremez; bunun için fazla bilinir, fazla tanınır, fazla erişilebilirlerdir artık. Asıl lüks belki kulaktan kulağa, yalnızca referanslarla, özel buluşmalarda paylaşılanlara aittir. Öyleyse her şeyin şimdi tüketilmesi gereken bir çağda, durmak lüks değilse nedir? Kim bir kitabı derinlemesine okuyacak, hatta bir adım daha ileri giderek bir yazarın külliyatını okuyacak, yazarı eserleri üzerinden tanıyacak kadar “durabilir” ki? Bu durumda edebiyat pılını pırtısını toplayıp elinde bavulla aramızdan ayrılrsa hangimiz o soruyu sormaya cesaret edebilir: “Söyle bize ey edebiyat, nereye gidiyorsun böyle?”

İster inanalım ister inanmayalım zihnimizi saran sis bulutlarından sıyrılmanın bir yolu edebiyattan geçer. Birileri bizden önce “bu yolu” yürümüştür çünkü. Edebiyat bize artık kulak vermek istemediğimiz bireylerin iç dünyalarını açar, dünyada olan korkunç gerçeklerin insanlığı nereye sürüklediğine dair geçmişten tanıklar ve geleceğe dair öngörüler verir, hiçliğin uçurumunda boşlukta yok olmaya ramak kalmış bu çağda âdeta bir vaha gibi soluklanma, kendimize gelme imkânları sunar. Bir rivayete göre insanın ruhu etrafındaki beş ruhun ortalamasına göre şekillenir. Bu durumda etrafındaki beş aygıtın, artık yapay zekâ arama motorları, chatbotlar, algoritmalar üzerinden kurulduğunu varsayarsak insan ruhunun da robotlaşması an meselesi. Duyu ve duyguların tüketime indirgenmesinde bir çağda hislerine ve düşünme yetisine güvенеbilecek biri varsa eğer o da şiirini törpüleyen, düşüncelerini bir denemeye keskinleştiren, olması gerekeni öykünün kurmacasında anlatan yazarın kendisidir. O, çok gezmesine de sosyal medyada anbean paylaşımlarda bulunmasa da sürekli tanınmak ve görün-

mek endişesi tanımadığından çok durur, çok okur. Bu yüzden de bilir, çıkılacak ormanı-yürünecek yolu tanır. Dilin yurdundan edilmesine, geleneğin hazda yok olmasına karşı ses çıkaracak, “Teknoloji insanın kurdudur.” diyebilecek, *Diriliş Neslinin Ametüsü*’nü⁴ yazabilecek cesarete sahip olan da yine bu yazardır. Bu durumda edebiyat pılını pırtısını toplayıp elinde bavulla aramızdan ayrılrsa ancak yazar o soruyu sormaya cesaret edebilir: “Söyle bize, ey edebiyat, nereye gidiyorsun böyle?”

dipnotlar

1 Latince: Nereye gidiyorsun edebiyat?

2 Mevlâna Celaleddin Rûmî, “Etme” şiiri

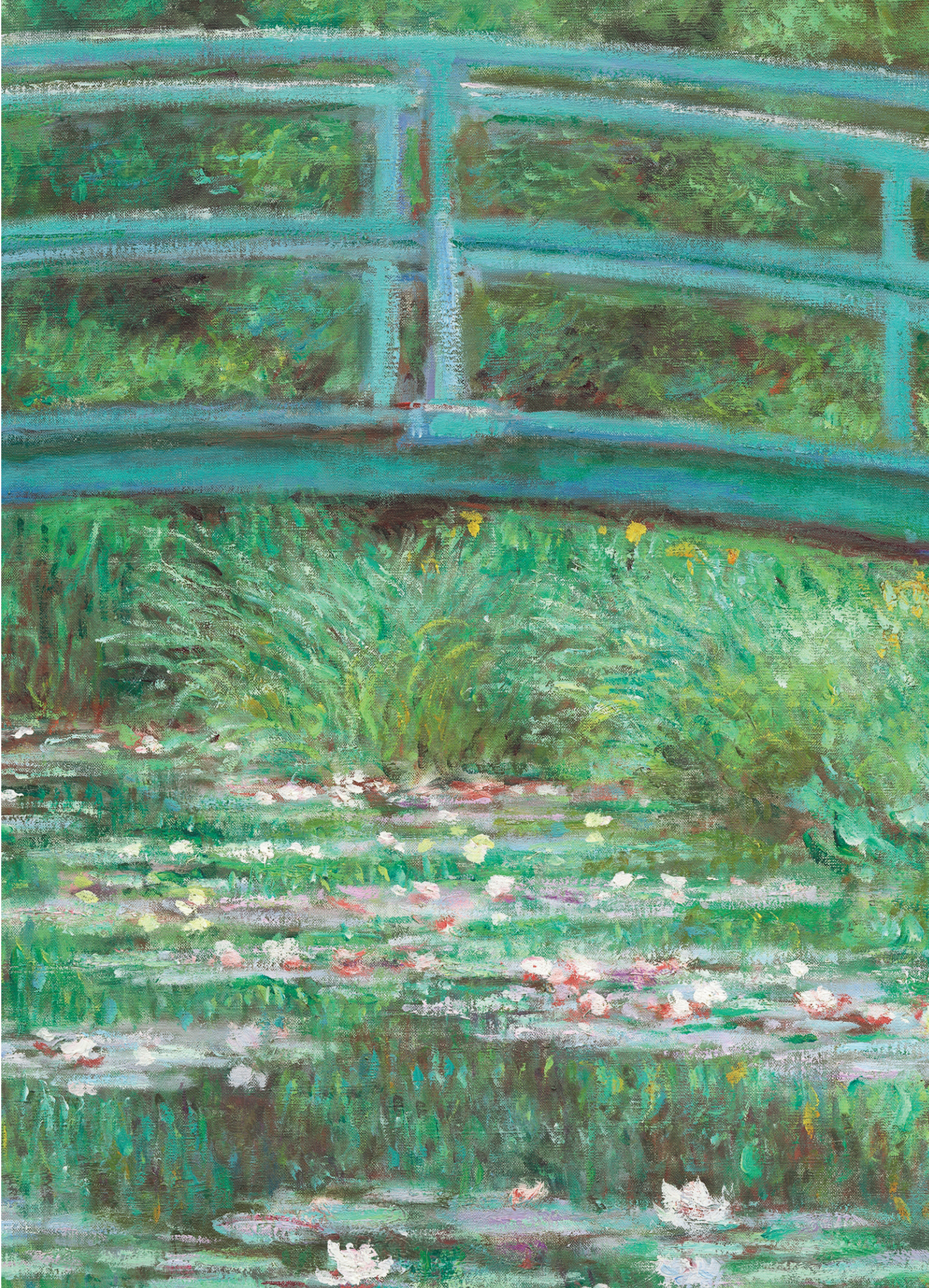
3 Yazarın açıklaması: Öğretmenin bir metni sınıfa yavaş yavaş okuyup dikte ettiği bir metot. Böylelikle öğrencilerin görsel ve işitsel duyularına hitap ederek hafızalarının güçlenmesine destek olunuyordu.

4 Sezai Karakoç

YASEMİN KELKİT

Almanya - Bielefeld

ESRA
HANIM
AKDENİZ

AFRODİT'İN
ÜVEY
KIZLARI

Bir metin her okunduğunda yeniden kurulur. Aynı öykü, farklı okurlarda bambaşka anlamlara dönüşebilir. Çünkü herkes kendi birikimi, duyguları ve bakış açısıyla yaklaşır metne. Önemli olan öykülerimin bir yerinden okura dokunabilmesi, belki onda yeni bir pencere açabilmesi ya da unuttuğu bir duyguyu hatırlatmasıdır.

SÖYLEŞİ: MİHRİBAN HARBİ

Esra Hanım AKDENİZ, Münih'te doğdu (1990). Münih Üniversitesi Sosyal Hizmetler bölümünden mezun oldu. Öyküleri 2021'den beri Telve dergisinde yayımlanıyor. İlk eseriyle 2024'te "YTB Bir Dünya Edebiyat Ödülleri" en iyi eser kategorisinde "Türk Diasporası Birincilik Ödülü"nü kazandı. Münih'te yaşıyor. Her sene en az bir kere ata yurdunu ziyaret ediyor.

Esra Hanım ilk kitabınız basıldı. Söyleşimize duygularınızla başlayım, neler hissediyorsunuz?

İlk kitabımın okurla buluştuğu şu günlerde içimde büyük bir sevinç taşıyorum. Kibirden Allah’a sığınmakla birlikte kendimle gurur duyduğumu söyleyebilirim. Almanya’da doğup büyüyen Türkler olarak Almancanın baskın olduğu bir çevrede, Türkçeyi ailemizle ve arkadaşlarımızla kurduğumuz bağlar aracılığıyla öğrenmeye çalıştık. Her zaman şöyle düşünürdüm: Türkiye’de doğmuş, büyümüş ve orada eğitim almış biri kadar iyi Türkçe konuşamayacağım. Bu yüzden de yalnızca çok iyi Türkçe bilenlerin yazar olabileceğini, ancak onların Türkçe bir şeyler üretebileceğini sanırdım.

Kitabıma dönüp baktığımda orada çocukluğumdan bu yana verdiğim mücadeleyi görüyorum. Bu, ilmek ilmek örülmüş bir dil serüveni. Tabii ki hâlâ tamamlanmış değil. Yıllardır yazarlık akademileriyle derinleşen, desteklenen ve böyle devam edecek bir süreç. Bu yolda bizleri yalnız bırakmayan devletimizin varlığını hissetmek, kalbimde tarifsiz bir şükran duygusu uyandırıyor.

Aynı zamanda bir şeyler üretmiş olmanın, geleceğe kalıcı bir iz bırakmış olmanın memnuniyeti var içimde. İnsan en temelde anlatmak ve anlaşılacak ister. Benim için de bu kitap tam olarak bunu temsil ediyor: Kendimi ifade edebilmenin, kendimi anlatabilmenin bir yolu.

Bir okur olarak baktığımda kitabınız topluma ait birçok konuyu ele alıyor; güzellik algısı, tüketim hazzı, yozlaşma gibi. Öykülerinizi bu ana başlıklar çerçevesinde mi yazdınız yoksa konular öyküler meydana çıktıkça kendi kendine mi oluştu?

Öykülerimi yazarken belli başlıklar belirleyip o doğrultuda ilerlemedim ama tabii ki zihnimde yazmak istediklerime dair bir şeyler vardı. Daha çok toplum-

da gözlemlediğim, iç dünyamda sorguladığım, kendi aklımla tartıştığım, kimi zaman da içimde kavgasını verdiğim meseleleri ele almayı tercih ettim. Güzellik ve estetik çılgınlığıyla karşılaştığımda zihnimde oluşan tartışma ya da tüketim hırsını gözlemlediğimde hissettiğim kızgınlık gibi örneğin. Bu tarz şeyler bana hep anlam veremediğim bir huzursuzluk olarak geri döner. İnsanların neden böyle davrandığına, bu gidişatin nereye varacağına dair sorular zihnimi meşgul eder hep. Zamanla bu meseleler içimde birer ağırlık hâline geldi. Bu dertlerden kurtulmanın, onlarla baş etmenin yolunun ne söylenmek ne de meramımı çevremdeki insanlara açıklamak olduğunu fark ettim. Ben de bu huzursuzluğu kurguya dönüştürüp dünyaya bırakmak istedim. Bunun yanı sıra tüm yazarlar yaşadıkları çağdan, içinde bulundukları kültürden ve sanattan etkilenir. Ben de yazarken yalnızca toplumda gözlemlediğim çelişkilerden değil, aynı zamanda bana duygusal olarak dokunan izlenimlerden de besleniyorum. Bazen hüzünlü bir resim, okuduğum güçlü bir cümle ya da bir sanat eseri beni tesiri altına alabiliyor. Zihnimde yer eden, orayı yavaşça işgal eden bu izlenimler zamanla kurguya dönüşüyor.

Kitaba da adını veren “Afrodit’in Üvey Kızları” adlı öykünüzde çağımızın tek tip güzellik algısını ele alıyorsunuz. Bu çok ilgi çekici bir başlık. Hikâyesinden ve kitaba neden bu öykünün adını verdiğinizden bahseder misiniz?

“Afrodit’in Üvey Kızları” hayatımıza fark ettirmeden sızan tek tip güzellik algısına dikkat çekmek istediğim bir öyküydü. Güzellik merkezlerine ve hızla sıradanlaşan estetik müdahalelere duyulan ilgiyi gerçeküstü bir atmosfer içinde anlatmaya çalıştım.

Öyküde ana karakter, arkadaşının ısrarıyla kendini Yunan tapınaklarını andıran görkemli bir güzellik merkezinde bulur. Burada herkesin birbirine benze-

mesi, yüzlerin ve bedenlerin âdeta klonlanmış gibi olması dikkatini çeker. Kendine has bir güzelliği olan arkadaşını oradan kurtarmak isterken kendisi de bu dünyanın derinliklerinde yavaş yavaş kaybolur.

Bu öyküde vurgulamak istediğim bir diğer konu da algılarımızın çevremize göre şekillenmesi. Üstelik bu değişim çoğu zaman fark edilmeden yavaşça gerçekleşiyor. Dışarıdan dayatılan güzellik kalıpları, zamanla bireyin üzerinde bir baskıya dönüşüyor ve kişi kendi algısını, hatta kendine ait olanı kaybetmeye başlıyor.

“Afrodit’in Üvey Kızları” ifadesi de bu noktadan doğdu. Öyküdeki kadınlar, güzel olma arzusuyla birbirlerine benzemeye çalışırken özgünlüklerini yitiriyorlar. Mitolojide güzellik tanrıçası olarak bilinen Afrodit burada bir simge hâline geliyor. Bu kadınlar onun “gerçek” kızları değil, ona benzemeye çalıştıkça ondan uzaklaşan, birbirlerinin aynasına dönüşen “üvey kızları” oluyorlar.

Bu noktada, yazarlar için bir öyküye isim seçmenin ne kadar önemli ve zor bir süreç olduğunu belirtmek isterim. Başlık, metnin kendisi kadar özenle düşünülp emek harcanan bir süreçtir. Çarpıcı ve etkileyici bir isim bulmak, âdeta bir keşif gibidir. Ben de “Afrodit’in Üvey Kızları” gibi dikkat çekici bir başlığın kitabıma uygun olacağını düşündüm. Böylece okurun ilgisini çekip onları hikâyeye davet etmek istedim.

Özellikle ilk üç öyküde şöyle bir duruma rastlıyoruz, karakterimiz bir yere gidiyor ve oradan bir şey alacağını, bir açığını tamamlayacağına inanıyor. Özellikle “İsim Alışverişi” adlı öykü bu anlamda çok yaratıcı. Toplumda yaptığınız gözlemlerleri kâğıda aktarma ihtiyacını ilk ne zaman hissettiniz?

Çevremde tanık olduğum bazı davranışlar ya da toplumsal durumlar, içimde bir rahatsızlık hissi

uyandırıyor. Bu his içime bir tohum gibi düşüp zamanla büyüyor ve yazma ihtiyacına dönüşüyor. “İsim Alışverişi” öyküsü de böyle bir yerden çıktı. Avrupa’da yaşayan göçmen ailelerin, çocuklarına Avrupalı isimler verme çabası içten içe beni rahatsız eden bir durumdu. Bu seçimin arkasında görünür olma, dışlanmama, kolay kabul edilme gibi kaygılar olduğunun farkındayım fakat diğer yandan bu tercih insanın kendi kimliğinden uzaklaşmasına yol açıyor. Daha kabul gören bir kimliğe yaklaşmak uğruna isminle, kökeninle mesafe koymak bana kişinin kendi değerlerini küçümsemesi gibi geliyor. Bunun gibi fikirler bazen bir anda yazıya dönüşmüyor. Aklımın bir köşesine yer ediniyor ve başka gözlemlerle birleşip zamanla yazılmaya hazır hâle geliyor. Kendimi kurguyla ifade etme ihtiyacını ilk kez böyle durumlarda hissettim diyebilirim.

Kitabınız için dosyayı hazırlarken yazı ve biçim anlamında sizde iz bırakan hocalarımız oldu mu? Yazarken destek aldığınız kaynaklar nelerdi?

Öncelikle, YTB’nin düzenlediği yazarlık akademilerinin bana çok faydası oldu. Bu tür çalışmaların sadece tek seferlik değil sürdürülebilir bir şekilde, düzenli olarak hem çevrim içi hem de yüz yüze yürütülmesi beni bu yolda geliştirip cesaretlendirdi. Bu akademilerde Türk edebiyatına önemli katkılar sunmuş değerli hocalarımızdan eğitim alma fırsatım oldu. Burada bazılarını anmak isterim: Ali Işık, Cemal Şakar, Naime Erkovan, Mustafa Kurt, Abdurrahim Karadeniz, Furkan Çalışkan ve daha ismini saymadığım çok değerli hocalarımızın düşünce biçimi, yazıya yaklaşımları ve disiplinleri bana ilham verdi. Bunun yanında özel yazarlık okullarına da katılarak kendimi geliştirmeye çalıştım.

Yazma sürecimde en az dersler kadar etkili olan bir diğer unsur da yazılarımın yayımlanmasıydı. Özellikle Telve dergisi bana bu anlamda çok katkı

sağladı. Derginin üçüncü sayısından itibaren öykü ve dosya yazılarıyla yer almam, edebiyat yolculuğumda büyük yol kat etmeme vesile oldu. Hem yazma motivasyonum arttı hem de yazıya dair düşünsel derinliğim beslendi. Bu sayede gelişen farkındalığım daha derin gözlemler yapıp yeni konular bulmama vesile oldu. Tüm bu süreçlerde oluşan düşünce dostluğu yani yazıya, edebiyata ve düşünceye ortak bir yerden bakabilen insanlarla kurulan arkadaşlıklar, şüphesiz bu yolculuğun en kıymetli kazanımlarından biri oldu.

Ayrıca düzenli ve nitelikli okumalar da bu süreçte yolumu aydınlattı. Hem dünya klasiklerinden hem de Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşim, Refik Halid Karay, Sabahattin Ali gibi Türk edebiyatının temel taşlarından çok şey öğrendim. Bu okumalar Türkçeye olan dikkatimi ve duyarlılığımı da artırdı.

Kitabınızda yer alacak öykülere nasıl karar verdiniz?

Kitabımda yer vereceğim öykülere karar verirken öncelikle metne karşı duyduğum güvene odaklandım. Hocalarımızın da sıkça söylediği gibi yazar kendi metnine inanıyorsa okur da inanır. Bu yüzden, bana göre “Bu öykü oldu.” diyebildiğim metinleri seçmeye çalıştım.

Elbette her öykünün aynı düzeyde etki bırakması mümkün değil, kimisi daha vurucu, kimisi daha yalın ama düşünmeye sevk edici olabilir. Önemli olan her hikâyenin içinde anlatmak istediğim bir duygunun ya da fikrin olmasıydı.

Bazı öyküleri yazarken konusuna ya da kurgusuna özellikle heyecan duyduğumu hatırlıyorum. Finalini yazarken ayrı bir keyif aldığım eserler de oldu. İlginçtir, bu öykülerle ilgili okurlardan da benzer şekilde olumlu geri dönüşler aldım. Bu da seçimlerimde beni cesaretlendirdi. Yazarken öncelikle içimden gelen sese kulak verdim. Bu doğrultuda beni etkileyen, içime sinen metinleri dosyama aldım. Bu seçimlerin okurlarda da bir karşılık bulacağını umuyorum.

Kitabınızı hazırlarken sizi zorlayan dönemler oldu mu? Bunların üstesinden nasıl geldiniz?

Kitap dosyamı hazırlarken en zorlandığım anlar, dosyanın gerçekten hazır olup olmadığı konusunda yaşadığım tereddütlerdi. İlk eserini yayımlarken mükemmel olması gerektiği yönünde yaygın bir görüş vardır. Her şeyin kusursuz olması gerektiği düşüncesi zaman zaman beni duraksattı. Ancak değerli hocalarımdan da sık sık vurguladığı gibi önemli olan ilk adımı atmaktır. İlk eserimizi yayımladıktan sonra üzerine koyarak zamanla daha iyi işler çıkarmak mümkün. Bu anlayış bana cesaret verdi. Dosyadaki öykülerin sıralaması, içerikleri ve başlıklarıyla ilgili kararsızlıklarımı ise hocamın ve edebiyat yolculuğumu paylaştığım arkadaşlarımdan destekleriyle aşabildim. Bu süreçte birlikte düşünmek ve fikir alışverişi yapmak zorlukları kolaylaştırdı.

Son olarak ilk eserinizi okurlarında nasıl bir etki bırakmasını umuyorsunuz?

Okurlarıma tek bir doğruyu göstermek ya da bir mesaj dikte etmek niyetinde değilim. Her öykünün, her okuyucunun zihninde ve kalbinde farklı bir yankı bulmasını isterim. Kimi zaman düşündüren, kimi zaman duygulandıran bazen de sadece keyifli bir an sunan metinler bunlar. **Hocalarımızın da sıkça söylediği gibi bir metin her okunduğunda yeniden kurulur. Aynı öykü, farklı okurlarda bambaşka anlamlara dönüşebilir. Çünkü herkes kendi birikimi, duyguları ve bakış açısıyla yaklaşır metne. Önemli olan öykülerimin bir yerinden okura dokunabilmesi, belki onda yeni bir pencere açabilmesi ya da unuttuğu bir duyguyu hatırlatmasıdır.** Herkesin kendi yolunu bulabileceği, içinden bir parça alabileceği bir metin sunmak istiyorum. Dilerim ki öykülerim bazen bir soruya, bazen bir tebessüme, bazen de sessizce durup düşünmeye vesile olur.

Gündemi edebiyatla okumak

GÜLSÜM
DURNA

Günümüzde bilgilenmek için başvurulan yollar giderek yüzeyselleşiyor. Edebiyatsa hâlâ hakikatin derinliklerine inen nadir kaynaklardan biri olmaya devam ediyor. Artık bilgi, büyük ölçüde sayılar, grafikler, algoritmalar ve kısa metin parçacıklarıyla sunulurken haberler, sosyal medya akışları ve veri analizleri bir olayın “ne” olduğunu bildiriyor. Fakat “ne”likte kaybolmuş bu bilgi taşması bilginin “nasıllığını” ve mahiyetini göz ardı ediyor. Bireyler ve toplumlar üzerindeki etkiler çoğu zaman yok sayılıyor. Oysa edebiyat tam da “görünmeyen” alanı görünür kılıyor. Yazılan kitaplar yalnızca kurgu değil aynı zamanda bir dönemin ruhunu taşıyan tanıklıklardır. Edebiyat, içinde yaşanan dönemin toplumsal yapısını, siyasal gerilimlerini, bireyin bu yapılar karşısındaki konumunu sezgisel ve katmanlı bir biçimde aktarıyor. Metin içerisinde toplumun korkuları, kırılmaları, öfkeleri ya da çaresizlikleri âdeta satır aralarından sızıyor. Bu yönüyle edebiyat salt kültürel bir faaliyet değil tarihsel, sosyolojik ve psikolojik bir okuma alanıdır.

Olga Tokarczuk’un *Sür Pulluğunu Ölülerin Kemikleri Üzerinde* adlı romanı taşrada, toplumun kıyısına itilmiş bir kadının gözünden anlatılır. Ana karakter Janina Duszejko, sistemin değer tanımadığı, sesini duymadığı bir figür olarak doğayla, hayvanlarla ve evrenle kurduğu bağ ile anlam arar. Edebiyat burada günümüz insanının duyarsızlaşmış toplumda nasıl

yalnızlaştığını, kurumlara olan güvenin nasıl çöktüğünü ve adalet duygusunun nasıl aşındığını görünür kılar. Romanın yüzeyinde bir suç anlatısı izlenirken derinlerinde çok daha kapsamlı bir kırılma resmedilir. İnsanın sistem karşısında çaresizliği, doğaya yabancılaşmış toplumun etik çöküşü ve sessizce sürdürülen bir savaşın izleri ortaya çıkar. Bu savaş silahla değil değerlerin, duyarlılıkların, ortak yaşam ilkelerinin tek tek yok edilmesiyle yapılmaktadır.

Cengiz Aytmatov’un eserleri tarihsel benzerlik sunar. *Gün Olur Asra Bedel*, *Toprak Ana* gibi eserlerde Aytmatov, insanın bir ideolojik rejim altında nasıl parçalandığını, belleğin ve geleneğin nasıl bastırıldığını anlatır. Onun karakterleri unutmaya savaşıyor. Aytmatov’un kaleminde doğa geçmişin tanıyıcıken Tokarczuk’ta, adaletin son umuduna dönüşür. Farklı zamanlarda kaleme alınan eserler, benzer noktalarda kırılırlar. İnsan, sistemin gölgesinde kendine bir yer arar.

Ancak bugünün farkı, çatışmanın artık daha dağınık ve belirsiz biçimlerde sürmesidir. İnsan, savaşın cephede değil, günlük hayatın içinde yaşadığını bilir. Ekonomik kriz, göç, toplumsal kutup-

laşma, kültürel gerilimler, bilgi kirliliği ve otoriterleşme eğilimleri edebiyatta sadece bir konu değil, aynı zamanda metnin atmosferini kuran belirleyici unsurlardandır. Bir karakterin iç dünyasındaki çöküş, çoğu zaman toplumun genel ruh hâlinin bir iz düşümüdür. Dolayısıyla edebiyat yalnızca bireysel öyküleri değil çağın nabzını da aktarır.

Gündemin hızla tüketildiği bir çağda edebî metinler olayları yalnızca belgelemekle kalmaz, onların insani ve etik boyutlarını da derinleştirir. Böylelikle gündeme dair bilgi edinmenin yalnızca pasif bir aracı değil aynı zamanda onun aktif bir parçası hâline gelir. Özellikle toplumsal bozulmaların ve savaşların sıradanlaştığı, krizlerin günlük hayatın doğal uzantısı gibi algılandığı bir dönemde, edebî anlatılar insanlık durumunu sorgulamak için vazgeçilmez bir alandır. Romanlar, politik analizlerin veya medya raporlarının çoğu zaman dışladığı boyutları gösterir. Böylelikle güncel olayların kök nedenlerine dair bilinç üretir. Ayrıca gündemi yalnızca yansıtmakla kalmaz, onu etkiler ve dönüştürebilir. Duyarlılığı ve empatiyi artırarak kamuoyunun dikkatini belirli meselelere çeker. Yirminci yüzyılda savaş edebiyatının etkileri bugün çevre ve iklim krizine, göçmenliğe, toplumsal cinsiyet meselelerine ya da otoriterleşme eğilimlerine dair kaleme alınan eserlerde de sürmektedir. Bu eserler sayesinde toplumsal bilinç genişler, farklı bakış açıları

meşrulaşır ve çoğu zaman görünmeyen yaşamlar gün yüzüne çıkar. Hızla değişen bilgi ve unutkanın kaçınılmaz hâle geldiği çağda, bireysel ve toplumsal deneyimleri kayıt altına alır. Aynı zamanda mevcut yapıları sorgulayan, olanı olduğu gibi kabullenmeyip başka türlü de olabileceğini de savunan bir eleştirel alan da yaratır.

Bugünlerde savaşların, zihni çöküşlerin ya da etik bunalımların kalıcı etkilerini kavramak için yalnızca haber akışına değil, edebiyatın sunduğu anlatılara da başvurmak gerekir. Tokarcuk'un Janina'sı ya da Aytmatov'un Tanabay'ı çağın duygusal ve ahlaki çelişkilerini üzerinde taşıyan figürlerdir. Onların hikâyelerinde çağdaş dünyanın kriz haritası okunur.

Edebiyat gündeme yön veren, onun derinliğini açığa çıkaran ve ona karşı etik bir zemin inşa eden güçlü bir araçtır. Bu nedenle dünyayı anlamak isteyen herkesin sayfaların arasında yaşılayıp düşünmeye ve tanıklık etmeye ihtiyacı vardır. Çünkü bazı gerçekler ancak kalemin duygularıyla dile getirilebilir.

Alper Tunçyürek**VOM TRAEUMEN***

Ne dedi Yakup? Bir sırt niçin dönülür kardeşinden
 Cevabını bilmediğim sorular:
 -ne görür rüya görmeyen?
 Yaşamak yatay bir şey diye ben dik dururken gömülmedim hiç
 Yetiştirdiğim en sahil nişancı bile göğsümden öptü beni
 Toprağı çöle çevirecek gözlerim vardı Rabbim
 Bir bağra basılmışlık, hiç elimden bırakmadı
 Ne de olsa çölü yeşertecek rüyalarım vardı benim

Günden güne, karşıdan karşıya taşı beni ey rüya
 Ey rüya, atılmayı bekleyen taşı fısılda kulağıma
 Kaybetsen de kazanmışlığın hâkimiyeti
 Vardır ölüyken de hayata gelmenin bir cazibesi
 Gözün görmemesi kendini
 Kılıcın kesmemesi demirini
 İnsanın rüya görebilmesi,
 Evet, hazin bir şeydi.

Söyleyin, ne görür rüya görmeyen?
 Çare bulunmaz dediler, ben buldum
 Sendelediğin yerde dişim kırılırsın
 Güzelsin diye bin sene at koşturdum

Göç etmek dilerdim sana çünkü seni giden yollar hep savaşır
 Sürgün şetairetli bir şey sürülünce bir çiçeğin omzuna
 Rüyama takıldı ayağım, kalbime takılıyor hep savaşım
 Rüyama galibim ama ne pahasına artıyor yaşım?

Ey rüya, ey karşılıksız sevgilim
 Narin uykularımı elimden alıp usanmışlık verdin
 Girdiğim her savaşı kaybettim ama sen güzelsin
 Bin yıldır at sürerim gözlerine bakmak için
 Ey rüyam, ismini zikrederler
 Kalbimi açıp (arada bir) dinlerim
 Bir rüya gördün, dünyanın kıyısında bir gül doğar
 Bin bülbül öter, bin sümbül açar...

**Rüya hakkında*

ALPER TUNÇYÜREK

Almanya - Stuttgart

Esra Sidal

ÖYLE BİR ERDEM...

Uçsuz bucaksız bir bağın ortasında
 gönül verdim de gölgesi uzun bir ağacın
 dikenlerine takıldım
 Çamura bulanmış inciniyor şimdi
 her esen rüzgârda
 yine de umutla astığım alı pullu çaputlar
 Var mıdır kabul olunası bir yanı
 sese dökemediğim
 yutkunurken boğazımda düğümlenen duaların

Karanlığın gölgesinde titrerken
 ana kucağını bulmuş gibi
 bir kalp ne kadar sargılanabilir
 kat kat sıcaklığa
 Kaç kere bağışlanabilir
 hudutsuz bir bozgunluğa bile
 güllerle bezeli göğsünü göstererek
 Heybesinde sevgiyi
 beyaz inciler gibi durmadan büyüterek

Dinleyin, ey evvelce anlam yüklediklerim!
 Şimdi biliyorum işte arzuladığımı
 Yara bere her şey kendini gösterirken
 Görülmek
 ve dahi her hâliyle anlaşılma mahir mi?
 Şöyle dursun
 Bana bahşedeceğiniz
 Merhamet olsun
 O nasıl bir erdem ki akıl durmuş el pençe
 Düşeni kaldırana
 Tokadın ardından çiçek uzatana
 Çölde bir yudum suya
 Alevler içindeki gülistana!

ESRA SİDAL

Almanya

Yasemin Kelkit

NAZ MAKAMI

İnsanın kaderi isminden doğar
 Bunu aramızda en iyi sen bilirsin, Ali.
 Sıradanla sırlarsın sözlerini
 İşitmesin diye sıradanı mesken tutanlar.
 Onlar ki dokuzu en bencil bakışlarıyla üçlerler
 Bir ekmeği hiç ortasından bölmemiş gibi
 Sense üç kere üçün dokuz etmediğini
 Azın çoğunluğa galip geldiği günlerden bilirsin.

İsmin ki Peygamber dizindeki çocuk
 Meydana çıkarır muzip gülüşün
 İçinin bitmez tükenmez cenklerini
 Senin gizli bir bildiğin vardır, ya Ali
 Yüzünü doğuya çevirirsin, görmek için
 Işığın tam da şimdiki görkemli yükselişini
 Gölgeleyen gözlerinde zamandan öte zamanlar
 Oysa sen hep bir adım gerimizden gelirsin
 Sıklaştıırken safları bir bir, adımların
 Sapanını sıkıca kavramışsa da
 Kuşu vurmaktan son anda vazgeçmiş
 Merhametli bir davetçi.

Sen bilirsin, biz inanırız, Ali.

Sen kaybederken de kazananlardansın, Ali.
 Senin ufkunda büyür muştulanmış vakitler
 Vakit ki uyuyanları bir an evvel uyandırma vakti
 Ol sebep
 Bahçende gül de yetiştirirsin ayrık otu da
 Mevsimsiz verirsin can suyunu,
 Kalemi sözden önce bileyenlere
 Duyulur ansızın ötelere bir ses
 Şahidiz umduklarına, şahit.

Sen bulursun, biz ararız, Ali.

Ruhun Şam'da dalgalanan bir bayraktır bazen
Bazen Afrika'da bir elmas işçisi
Bazen Boşnak bir bilge kral
Üsküp'ten geçer sözlerin,
Üsküdar'da demlenir
Vişana'yı kuşatacakları düşleyip
Göçlerden göç beğenirken.
Umudun ilk günü gibi diridir senin
Bilirsin, sesini sen seslenmeden dahi işiten vardır
Senin bir yerin yurdun vardır, Ali
Belli ki sesin her daim naz makamındadır.

Ümmü Zor

RENK PALETİ. YÂHUT SULHUN ERTESİ GÜN ÇIRPIŞLARI

Bu beldenin gamzesinde yeşil bir cümbüş
Yanaklarına hayat dolu paletinden yeşil tonlar sürülmüş

ForestGreen #9BSH95

Toprağa akan saçlarının arasında
Yeşeren zambaklar
Kırmızı benekli yapraklarından
Yeşilin güzelliğine bakakaldılar.

Lily #9BLD95

Sapında bir böcek
Dibine ağ kuran bir örümcek;
“Biz de ölürsek”
Endişesi sinesine çekildi
Nehr-i hayatın.
Su şaşmaz yolundan
Umut bolluğundan
Rengi gibi asil oluşundan.

TurquOiseraq' #NRTV95

Kayalarda yosun bağlamış hiddet,
Son kez kükremekti derdi.
Yutulmadan önce damlalarca...
Fecirdeki abdest gibi,
Yüzünden gaflet lekelerini silen.

Şahit oldum yeniden dirilişe
Kıyamda kalan ağaçlara,
Toprağı taşıyan, yaşatan,
Gövdesi sağlam ağaçlara!

Aralarında nadide bir bitki
Çiçeklerinde mavice pigmentler biriktirdi.
Deryamsı.

SeaBlue #MVLK95

Objektifimi kamaştırdı bu görüntü;
Meğer bir gelinlikmiş, kumaşlardan örüntü

Ça doit être de la haute couture.

Divin. Sur mesure !²

Bir gelin uzanmış yeryüzünün en çıplak halısına.
Kabarık bir topuz dikilmiş bu düğünün anısına.

Mavi Gelinin doğaya akan şaşası
Karşısında,
Boynumdaki kameradan kalan bu renk karmaşası.

BleusZure³ #BLBK95

Aheste aheste yaklaşınca
Kameranın ulaşamadığı ince hatlara
Sayısız damarlar örülmüştür kanatlara.
Ufak tefek çırpışlar, ürkek kelebeklerin
Raks-ı nârin misali
Yaşatılamamış bebeklerin-

Delik kumaştan geçirdi antenlerini
Nazikçe gıdıklamak için tenini.
Bu *haute couture* değil.
Meğer kıyafetini
Kemirmiş top gürültüleri.

WhytAbrishami⁴ #9MSM95

Bir gelin değil o.
Göz yaşları staccato.
Pembe cebellerinden eteklerine.
Bir ülke kadar.
Bu yalnızlık yanak yontar.

Alelâde dikilmiş bir yorganın altında yatan ahâli.
Azgın mermi furyasından sonra beynelmilel sessizlik hâli.

dipnotlar

¹ TurquOiseraq = Turkuaz ve قرزأ / azraq / [Arapça: mavi] kelimelerinin birleşimi.

² Çeviri: Bu haute couture olmalı. Olağanüstü; ölçülü, kişiye özel dikilmiş!

³ BleusZure = Bleu [Fransızca: mavi] ve Azur kelimelerinin birleşimi.

⁴ WhytAbrishami = White ve یمشیریا / abrishami / [Farsça: ipeksi] kelimelerinin birleşimi.

ÜMMÜ ZOR

Almanya - Bonn

Aykut Kaya

GOLGOTA'DA BEKLEYİŞ

"Yalnızlıkla çevrilidir ölüm"

Yalnızlıkta çoğalttık sevgiyi
Yalnızlıkta öğrendik
Tanrılar gibi sabırla beklemeyi
Söz uçtu, sessizlik kaldı
Sessizlikte öğrendik
Yağmur sesine kulak vermeyi

Bizsizlikte öğrendik
Tenha kuytulara
İçten de olsa
El ele vermeyi
Gizlice sevmeyi

Yoktan yaratmak gelmez elden
Birbirimizi yitirmenin korkunç eşiğinde
Sabırla beklemeyi öğrendik
Çarmıha gerili peygamberden

AYKUT KAYA

Almanya – Giessen

Hasibe Büşra Yüksel**YANKIYAMAZ**

Gözleri yoktu küçüğüm
 Bakışları göğşe uçurumlar delmekte.
 Sinesine sığdıramadığı derin geceler, Kuyulardaki güneşlere kara toprak

Hürriyetine çakılmış gölgesi
 Dakikalar duvarlara çarpmadan akıyor
 Yabancı, yerinde yeminli
 Nefesi, doğmadan arşa düğümlendi.

Gövdesinde oyulu boşluk
 İz bıraktı avuçlarında
 Sustuklarının sesine gömüldü.
 Yansıma ardında buğulu yankısı

Büyüdükçe yutkundu küçüğüm
 Ne güneşti artık ne de gece.
 Kimse hissetmedi küçüğüm
 Ama o, her şeyi
 her sancılı zerreyi.

HASİBE BÜŞRA YÜKSEL

Almanya – Recklinghausen

E. Mehmet Altıntaş**MİZAN-İAN**

Sanmayın ki zulm ü cebr ile sürer tahtınız
 Felek döner, vakti gelir, bir bir düşer tahtınız
 Nice kibr ü şevket ile geçmişlerdir bu yoldan evvel
 Adl-i Hak bekler, hesap görür, kopar tahtınız

Siz ki sanırsınız kuvvet elinizde, hüküm ebedî
 Zaman döner, Hak çeker perdeyi, gök haykırır bedî
 Yıldızlar şahittir, gece uzun görünse bile
 Günü gelir bayrak düşer, saat çalar, Hak eder tedî

Erişir hakkınız size, ey mazlumun gölgeli sesi
 Zalim her ne kadar didinse bulur sonunda kesî
 Hesap günü ırakta değil, sanmayın ki uzak
 Hakkı gasbedilen her bir yüreğin vardır nefesi

Kardeşim! Özcan'ım! Diren! Kırılmasın kolun kanadın!
 Zulmün bahçesinde açmaz ebedî bahar tadın
 İman taşır göğsünde; sadâkat doldur kalbini
 Allah yardıma koşar, sabırla sabit tut adın

Kim ki Allah'a tevekkül etti, o bulur nihayet zafer
 Zulüm erir, toz olur; ne ad kalır ne de sefer
 Hakk'ı gözeten, imanla duran yıkılmaz asla
 Kimin ardında Allah vardır, o yenilmez asla

E. MEHMET ALTINTAŞ

Almanya - Berlin

Nezahat Ceylan

TRANSPONDER KODU

aidiyet tahripkâr bir fantom,
pusula ve mıknatıs,
dört hidrojen bir karbon
görünürmüş görünmezliğin içinde
ve yokmuş onca varlığın içinde.

itiraf ediyorum!
ikilemin avucundan gökyüzüne fırlatıldım
beyaz bir güvercin gibi, kesildi nefesim
önce oku sonra uç
göğre bak dediler uzun ve derin
rotası yeniden oluşuyor kaderin
şimdi ruhum inan dünden de emin
konmak için uçulmazmış
bunu öğrendim.

transponder kodumu kimse sormadı bana
bir kanadımda Türk bayrağı
bir kanadımda Almanya
dalgalanan frekansları kabullenemediler
tek kanatla hiçbir varlık uçamaz-bilmediler!

yankılanan sessizliğimi fısıldadım
mahzende saklanan isyanlı şiirlere
ay ışığı süzülürken yüzümde,
testinin kırık olduğunu
dudağımdan dökülen üzümlerden anladım
ve anladım kulenin beni radarda görmediğini
çarpışırken gerçeklerle, çarpışırken ölmedim!

kapat motoru
dinle beni uzun ve derin
bütün aidiyetsizliklerin içinde
en çok sana aittim.

NEZAHAT CEYLAN

Almanya – Münih

Aslıhan İnce

KAHIR

geceye, bütün pencerelere
haneyi تنها belleyip
uykudaki ölümü
mahreme biçenlere
yumulu gözlere
şehadete, son dileklere
kahırla sabahı gözleyen kedere
kapanan sayfalara
ninnilere
kurulu saatlere

bileklerimde şahitliğimin azap ipi sızlıyor
sancıyan,
adımı bir bir işittiğim şehirlerin
satır başlarıyla düzülü bütün cümlelere...
şimdi bir şehrin içinde değil çıkmazın
yerin bağrında çatlayan,
içine keptiğin o aymazlığın
çın çın ötüşü
şimdi dingin sükût odalarda
ruhu delen hoyrat mızrak
haykırmakla temizlenmez ahının günah izi
yıkıntılar başında
arta kalanın yüreğine oyulsa
hangi tuzla sızlatmalı yarayı
kurumaya yüz tutacak olsa
kaşdıkkça yarayı kendi başına dikilip
kalmışsa aklımı yerinden oynatmalı
ifritler ki iblisin tahtını taşır
ki yoktur evraklarda solan mürekkebin merhameti
canlanır da bilendiğim
oyulur kendi bahçemin orta yerine cinneti
ezamın ardında gizlenir değil
ezber ettim zalim yüzünü
ardına mihlandığım gölgelikte dumuru bekledim

Rabbim,
 gördüm neydi aklın kararı
 gördüm,
 boşaltılan kaplarda ezberledim yanılığın
 tutuştu dilim
 sustum, içlendim
 gördüm tabiatın saatini
 takvimlere uyarladığım zamandan irkildim
 şimdi yaşamaktan incinirim
 şu miskin, umarsız
 şu durmayan düzenden
 kapı aralandığında kimseciklerin yüzünde

aksi bulunmayan hüzünden
 ve en çok yaşamaktan
 sözler ki yitenlerin hatırası
 günler sanki yalnızca uzaklarda
 iş makinalarının demir dişlerinde ufalanan
 henüz okunmamış ağıtları
 nisyânın ısrarına uyandığımda anladım
 dizlerinde son bir kuvvet bulanlar
 çöküyor zemine
 örtmek ve saklamak yalnızca toprağın hakkıdır

ASLIHAN İNCE

Almanya - Hamburg

Emre Güvenir

VENNİTTİ

o

—

(söylemeden önce)

içeride

tutulmuş

ışık

—

içimdeki her şey

yöneliyor

canlı

tam

bir bekleyişe

—

eğer gelirse

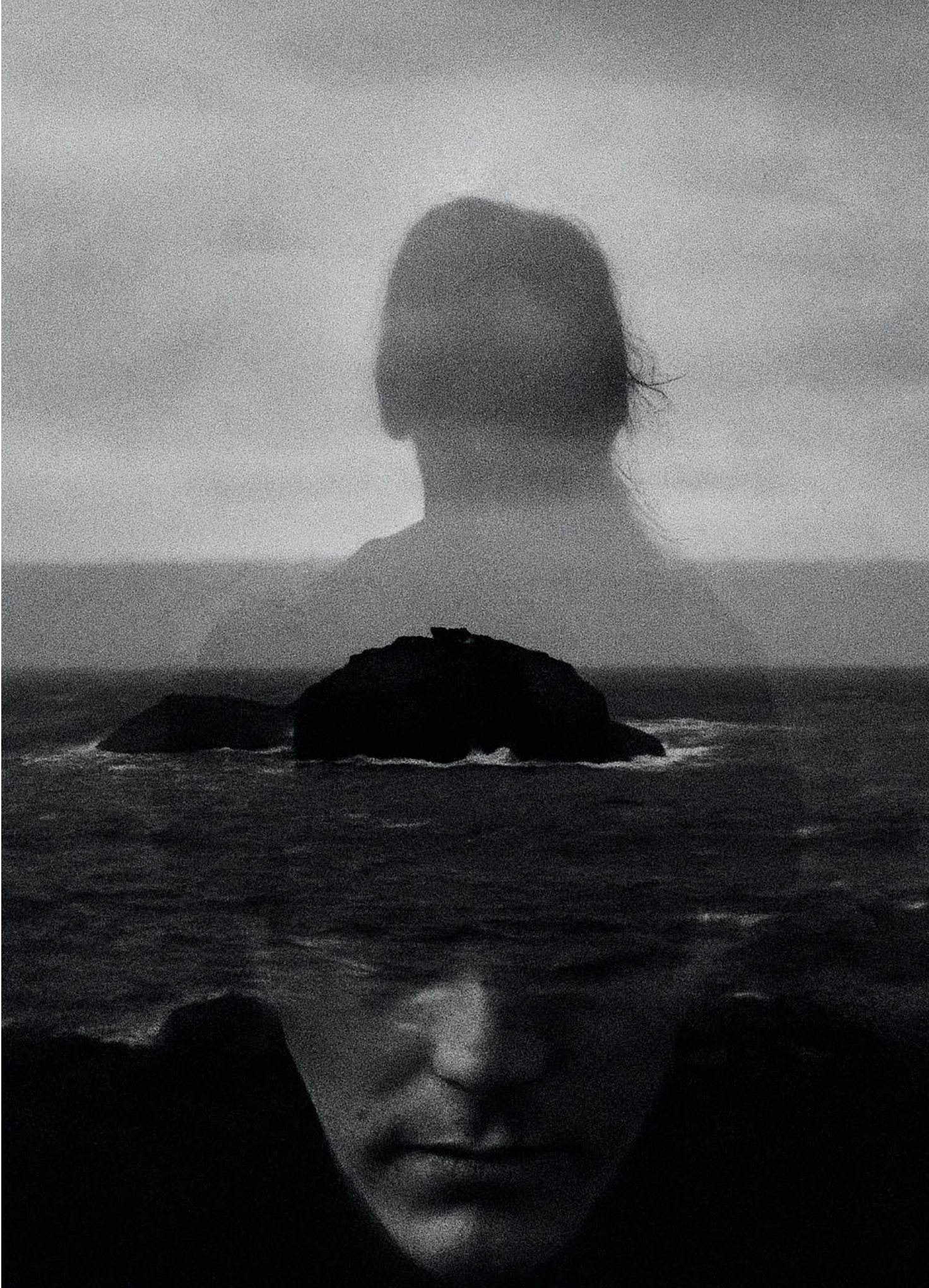
ben

zaten

oradayım

EMRE GÜVENİR

Fransa

saatleri ayarlama enstitüsü

tiyatro oyunu

yasın
durat

Bu yıl şubat ayında, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın en sevdiğim eserlerden biri olan *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün oyunlaştırılmış hâlini sahnede seyretme imkânı buldum. Roman genel olarak dönemin toplumsal düzenini ve Türkiye'nin modern bir döneme geçerken yaşadığı konuları ve sorunlarını ele alıyor. O döneme Hayri İrdal isminde saf bir adamın gözünden bakıyor.

Oyunun başrolünü ve bazı önemli karakterlerini Türkiye'nin sevilen tiyatrocularından Serkan Keskin canlandırıyor. Bu güzel oyunun yönetmeni Serdar Biliş. Avrupa turnesi kapsamında toplamda ona yakın oyun oynayan ekibi Viyana ayağında seyretme şansı buldum. Beş yüz kişilik salon neredeyse tamamen doluydu.

Üç kadın rolü olmak üzere toplam on iki farklı karakteri Serkan Keskin tek başına üstleniyor. Tek perde olan oyun çok dinamik bir şekilde ilerliyor. Sahneden hiç inmeyen usta oyuncu kostümlerini ve makyajını asistan yardımıyla sahne kenarında seyircilerin gözü önünde yapıyor. Bir makyaj masası sayesinde sıradaki rollerine hazırlanıyor. Sahne değişimleri akıllıca düşünülmüş. Bürüneceği karakter önceden çekilmiş videolarla dev ekrana yansıtılıyor,

oyuncu hazır olup oynamaya başladığında video ekrandan kayboluyor. Sahne birden fazla karakter içerdiğinde oyuncu beyaz perdede gösterilen karakterle "interaktif" bir şekilde diyalogları gerçekleştiriyor. Geleneksel tiyatroya aşına olanlar için bu teknik baştan zor gelebiliyor. Tiyatroyla amatör olarak ilgilendiğim için "Ne olacak, nasıl olacak?" diye sormaktan ilk sahnelerde oyuna konsantre olmakta zorluk çektim. Oyun tam olarak iki saat sürdüğü için bu dinamik değişimler seyredeni başlarda biraz yorabiliyor. Oyuncunun yüz yirmi dakika boyunca hiç durmadan, farklı karakterlere bürünüp ve de hiç şaşırmadan oyunu bitirmesi takdire şayan bir durum.

Pandemi sırasında ses tiyatrosu olarak dinlediğim bu oyunu o günden beri hep sahnede izlemeyi hayal ettiğim için canlı seyretme imkânı bulmak beni fazlasıyla mutlu etti. Kitaptaki hikâyeyle birebir aynı bir oyun sahnelenemeyeceği için bazı bölüm-

ler oyuna dâhil edilmemiş. Örneğin kitabın ilk on sayfasında yer alan tespitlerin bazı kısımlarına, oyunun akışına uymadığı için yer verilmemiş. Buna karşı dört başlığın hiç biri atlanmamış. Serkan Keskin son perdeyi sahneleririp alkışlarını topladıktan sonra biz seyircilerle söyleşi bir söyleşi gerçekleştirdi. Bu söyleşide piyesin ilk hâlinin yüz yirmi sayfa olduğunu ancak daha sonra seksen sayfaya kadar indirdiklerini söyledi.

Kitapta beni en çok etkileyen yeri beklerken bazen odaklanmakta zorluk çektiğimi ifade etmeliyim. Bunun yanında Hayri İrdal'ın eşini kaybettikten sonra onsuz yaşayamama korkusu sebebiyle eşiyile birlikte gittiğini anlatan bir özgürlük tasviri var ki... Beni çok derinden etkiledi. Oyunda beni etkileyen bir diğer replik ise insanları tarif ederken kullandığı şu cümleydi:

“Hepsi ayrı cinsten.

Daha niceleri var. Kâinat lahana gibi yaprak yaprak, kat kat.”

Usta oyuncu Serkan Keskin o gün Tanpınar'ın tarifi gibi lahana misali yaprak yaprak, kat kat farklı rollere ustaca büründü ve bizi bir kez daha Tanpınar'a hayran bıraktı.

ZEYNEP
YAMAN

RODİN'İN
DELİLER
BAHÇESİ

Halıyı dokuyan kadın,
zihninde şekillenen bir
hikâyeyi düğümlerle yavaş
yavaş halıya nakşeder, her
düğüm olması gerektiği
yerde hayat bulur; her
renk bütünün ayrılmaz bir
parçasıdır. Öykü yazarken
biz de halı dokur gibi ilmek
ilmek nakşediyoruz
yazılması gerekenleri.

SÖYLEŞİ: MERVE FATMA ÖREN

Zeynep YAMAN, Minden'de doğdu. İlk ve orta öğrenimi-
ni Bad Oeynhausen'de tamamladı. Osnabrück Üniversi-
tesi Fransızca ve Tekstil Tasarımı Öğretmenliği bölümün-
den mezun oldu. Aynı üniversitede yüksek lisans yapıyor.

Kitabınızın başlığıyla bir giriş yapalım. Rodin'in Deliler Bahçesi oldukça ilginç ve dikkat çekici bir başlık, ayrıca ilk öykünüzün de ismi. Okuma yaparken nelere önem verdiğinizden biraz bahsedermisiniz?

Rodin ve *İlahi Komedy*'nın Cehennem Kapısı lise dönemimde sıkça edebiyat ve sanat derslerinde karşıma çıktı. Fakat derslerde işlenen konuların ötesine geçemedi. Daha sonra bir vesileyle önce Rodin'i daha sonra dünyaca meşhur *Düşünen Adam* heykelini araştırmaya başladım. *Düşünen Adam* heykelinin müzelerin haricinde şehirlerin prestijli bahçelerinde ve mezarlıklarda bulunması oldukça ilgimi çekti. İstanbul'da Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nin bahçesinde de bir kopyasının bulunduğunu öğrendim ve zihnimde çeşitli çağrışımlarla belirip yok olan o öyküyü artık yazmam gerektiğini anladım. Öyküden önce başlığı oluşmuştu zaten zihnimde: *Rodin'in Deliler Bahçesi*. Yani öykü aslında başlığının gölgesinde hayat buldu.

Almanya'da doğup büyümüş genç bir yazarınız. Gençlerin okumadığı ve özellikle yurt dışında yaşayan gençlerin Türkçeyle bağlarının zayıf olduğu kanaatlerinin yaygın olduğu bir zamanda genç bir edebiyatçı olmak size nasıl hissettiriyor?

Avrupa'da doğup büyüyen gençlerin en büyük sorunlarından biri belki de hangi dünyaya tam olarak ait olduklarını bilememek diyebiliriz. İçine doğdukları ve içlerinde taşıdıkları iki farklı dünya var. Bulundukları ülkede büyük bir varoluş mücadelesi verirken kendi kimliklerini ve aidiyetlerini korumak zorundalar. Bu, sözde çok kolay ifade edilen fakat yaşarken belki çeşitli zorluklarla harmanlanmış bir durum. Anaokuluna başlayana kadar Avrupa'daki birçok Türk ailesinde Türkçe konuşulsa da aileler, çocuklarını okul hayatına hazırlamak ve onların sınıf arkadaşlarının yanında zorluk çekmemelerini sağlamak istiyor. Diaspora sosyolojisinde bu konuyla ilgili çeşitli tezler veya araştırmalar olsa da özetle şunu söyleyebilirim; hepimiz Almancamızın daha zayıf olduğu bir dönemde okulda ve sınıflarımızda var olabilmek, hayallerimizdeki mesleklere ulaşabilmek ve ailelerimizin "Biz öğrenemedik ama onlar öğrendi." diyebileceği şekilde dilimizi geliştirdik. Türkiye'de

yaşayan yabancılar için nasıl ki okulda, üniversitede veya iş hayatında Türkçe elzemse bizler için de doğup büyüdüğümüz ülkenin diline hâkim olmak aynı şekilde çok önemli. Bu süreçlerde ana dilimiz bazen geri plana düşebiliyor ve bu gayet normal bir durum. Avrupa'daki çocuklar özellikle ilköğretim döneminde ana dillerini konuşma konusunda engelleniyor, öğretmenleri tarafından baskıya maruz kalıyorlar. Ben de aynı süreçlerden geçtim. Böyle zamanlarda ailenin çocuğa Türkçenin değerini ve millî kimliğimizin bizler için ne kadar önemli olduğunu hatırlatması gerekiyor. Soruya dönecek olursam; doğup büyüdüğüm bölge, yaşadığım eyalet her ne kadar yoğun bir Türk nüfusuna sahip olsa da, oldukça küçük ve yabancıların az sayıda olduğu bir yerdi. Burada insanların temel gayeleri bir meslek edinmek ve Türk kimliklerine sahip çıkıp birlik olmaya odaklı. Bunu da derneklerimiz vasıtasıyla çok güzel bir şekilde yapıyorlar. Edebiyat da bu bağlamda dilimizi geliştirmemiz için bizlere bir alan sunuyor.

Almanya'nın küçük bir kasabasından Ankara'ya taşınmışınız. Bu süreç kaleminizi nasıl etkiledi?

Türkiye'ye taşınmak benim çocukluk hayallerimden biriydi. Bu hayalimi gerçekleştirmiş olmak beni çok mutlu ediyor. Almanya'nın küçük ve yemyeşil bir kasabasında Türk ve yabancıların nüfusunun oldukça az olduğu fakat biz büyüdükçe nüfusun da arttığı bir ortamda büyüdüm. Kasabamız ne kadar sakinse Ankara bir o kadar dinamik ve yaşam dolu. Örneğin Almanya'nın birçok yerinde pazar günleri kuş uçmaz kervan geçmez. Sokağın bir köşesinde konuşan mahallenin diğer ucunda yankılanır sesin. Ama Ankara çok farklı. İnsan bir yerden uzaklaştıkça oranın değerini daha çok anlıyor. Kasabamı, doğup büyüdüğüm sokakları özlemediğim bir anım yok fakat Ankara'nın yeri bende başka. Birçok kişi bu şehirden şikâyet ederken ben insanlarımdan, havasından suyundan ilham alabildiğimi fark ettim. Asla bitmeyeceğini düşündüğümüz o mesai sonu trafiği bile kendi içinde öyle farklı bir dinamığa sahip ki...

Ankara'ya taşınma sürecim beni çeşitli konularda çok zorladı. Farklı bir şehre, sadece izin dönemlerinden tanıdığımız bir ülkeye ve en önemlisi çok farklı bir yaşam sistemine alışmak elbette kolay olmadı.

Fakat Ankara’da, insanların içindeki ve insanların arasındaki o çeşitli duyguyu, iletişim ve vicdan katmanlarını görmeye başladım. Bazı konuları daha derinlemesine araştırmaya ve özellikle dosya yazılarına odaklanma fırsatı buldum. Millet Kütüphanesi’ne gidip saatlerce bir öykü veya dosya yazısı üzerinde hiç sıkılmadan çalışabildiğimi fark ettim. Bunun kalemimi belki bazı konuları daha detaylı ele alabilme konusunda etkilemiş olabilir diye düşünüyorum.

Bu iki farklı şehirde veya ülkede kitabınızla ilgili aldığınız yorumlar ne gibi farklılıklar gösterdi?

Aslında iki ülke arasında çok fazla fark göremedim, genel olarak olumlu dönüşler aldım. Ama özellikle Türkiye’de yaşayıp öncesinde tanışmadığım fakat bir şekilde kitabı okuduktan sonra benimle iletişime geçen farklı insanlarla tanıştım. Ben daha öykülerim hakkında herhangi bir yorum yapmadan, o cümleleri yazarken hissettiklerimi bana anlattılar mesela, bu beni çok etkiledi. “Bir öykünün okuru sayısınca yorumu vardır.” derlerdi, bunu gerçekten deneyimleme fırsatım oldu.

Öyküleriniz Türklerin sair zamanlarda Almanya’ya göçünden izler taşıyor. Bu hikâyeleri edebiyatınıza veya edebiyatınızla aktarmanın sizin için nasıl bir önem var?

Ben Almanya’da uzun yıllar kendi sesimi aradım. Kendi hikâyemin farkında değildim. Daha sonra yollarımın kesiştiği insanlar oldu. Avrupa’da doğup büyüyen her genç dedesinin, ninesinin veya anne babasının göç hikâyesini bağrında taşır. Ona sahip çıkar. Ben de dedemin, anneannemin, annem ve babamın göç hikâyelerini yaşatmak, onları sonraki nesillere aktarmak için bir şeyler yapmak istedim. Birçok kez anlatılan bir olayı öyküye dökmek elbette zor ve tehlikeli ama işçi göçünün henüz anlatılmayan veya anlatılamayan çok fazla yüzü var. Türk diasporası olarak sadece geçmişimize takılmadan ama geçmişinizi hatırlayarak geleceğe bakmamız gerekiyor. Bu bağlamda hikâyelerimizi hatıralarda taze tutup bu günlere ulaşabilmek için hangi yollar-
dan geçtiğimizi unutturmamamız gerekiyor.

Tekrar kitabınıza da adını veren ilk öykünüze gelelim. Olay bir akıl hastanesinde geçiyor ve onu ana karakterin dilinden dinliyoruz. Sizce “deli” olarak kabul edilen birisi durumunun farkında mıdır? Deliliğin bir tanımı olabilir mi? Veya ileride bu tanım tamamıyla değişebilir mi?

Delilik kavramının göreceli olduğunu düşünüyorum. Kimse kendisini bir deli olarak tanımlamaz. Bu, iç dünyamızdan uzakta bize dışarıdan bakan insanların bize yakıştırdıkları bir sıfattır. “Bir insanın gönlü mahzunsu yani toplumsal algıya göre fazla sessizse “Delirdi.” derler. Bir insan acı anında da mutlu zamanında da güler eğlenir yine “Delirdi.” derler. Bunun gibi birçok örnek vermek mümkün. Bir atasözümüz gelir aklıma: “Surete bakma, sirete bak.” İşte tam da burada söylendiği gibi bir insanın senin toplumsal algına veya kalıplarına uymaması, hareketleri tavırları farklı olması ya da gereğinden fazla hassas davranması onun deli olduğu anlamına gelmez. Deli kelimesiyle birlikte meczup kelimesi de kullanılır. Evvelde aklını terk edenlere deli, gölünü bulanlara meczup derlermiş mesela. Akıllı ve deli arasındaki fark kime göre, neye göre tanımlanır?

Kitabınızın oluşum serüveninden biraz bahseder misiniz?

Kitabım 2019 yılından bu yana yazdığım öykülerden oluşuyor. Bu süreç benim için kendi yolumu çizdiğim ve Avrupa’nın yeni edebiyat haritası henüz şekillenirken oluştu. Ben ilk kitabımda aslında anlatılması gereken hikâyelere kulak vermek istedim. Kalemimi, hayatı ve dünyayı izlerken kulaklarımda çınlayanlara yöneltmek istedim. Anlatılması gerektiğine inandığım hikâyeler vardı, onları öykülerimde işlemeye gayret ettim.

Kitabınızın kapağı bir kilim motifini andırıyor. Bazı öykülerde de bu durum karşımıza çıkıyor. Kilim ve hikâye arasında nasıl bir bağ kuruyorsunuz?

Lisans ve yüksek lisans tezimi hazırlarken Türk halı ve kilimlerini çalışma fırsatı buldum. Bu süreçte yazılı bilgilerin kısıtlı olması nedeniyle araştırmalarım esnasında çeşitli insanlarla tanışma fırsatım oldu. Halıyı satanlar, okuyanlar, dokuyanlar ve kendi ta-

rihini bilmeyenler. Başımdan geçen üzücü bir olay sonrasında kendi tarihimize ve kültürümüze hakkıyla sahip çıkamadığımızı fark ettim. Yabancıların bizim memleketlerimize yerleşip önceden atalarımızın yaşadığı hayatları yaşadıklarını, halılarımızı bizden iyi bildiklerini, onları okuyup dokuyabildiklerini gördüm. Fakat bu sırada insanımızın köy köy dolaşp tarihî değere sahip el dokuma halılarımızı, kilimlerimizi toplayıp karşılığında yeni ve “modern” makine dokuma halılarını hediye ettiklerini gördüm. Bunu iyi niyetle yapmıyorlardı elbette. Yurt dışından gelen insanların akın akın el dokuma halılarını almak istediklerini gördüm. Tez araştırmalarımı yaparken az da olsa halı veya kumaş dokuma fırsatım oldu ve insanın hikâyesinin de bir halının dokunduğu gibi ilmek ilmek dokunduğunu fark ettim. Her düğüm bir öncekiyle bağlantılı ve tüm düğümler birbirinden sorumlu. Tıpkı bir öykü yazarken her cümlemin bir-biriyle bağlantısını ve tüm kelimelerin bir bütünün parçası olması gibi... **Halıyı dokuyan kadın, zihnin- de şekillenen bir hikâyeyi düğümlerle yavaş yavaş halıya nakşeder, her düğüm olması gerektiği yerde hayat bulur; her renk bütünün ayrılmaz bir parçasıdır. Öykü yazarken biz de halı dokur gibi ilmek ilmek nakşediyoruz yazılması gerekenleri...**

Öykülerinizde okuru farklı coğrafyalara götürüp birbirinden farklı dünyaların içine çekiyorsunuz. Bu hikâyeleri görebilmek için neler yapıyorsunuz? Seyahatler sizin için ne derecede besleyici bir kaynak?

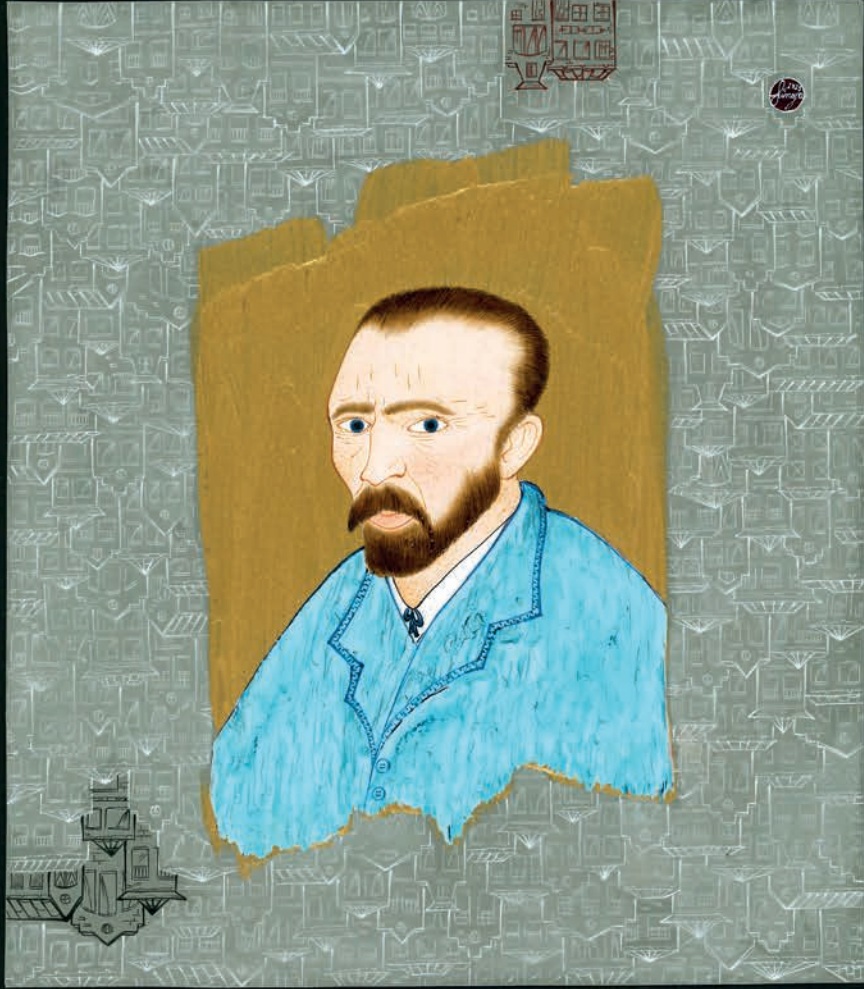
Seyahat etmek insanı elbette birçok yönden besliyor. Fakat sadece salt seyahat değil de gidilen coğrafyaların insanlarını izlemek, onların hikâyelerini dinlemek bana ilham veriyor. Bir hocam vakti zamanında “İlhama bekleyerek ulaşamazsınız, ilhamı bulmak için yola çıkmalı, onu aramalısınız.” demişti. Hangi şehrin bilmem hangi köşesinde beni nasıl

bir olay beklediğini bilmiyorum ama o olaya şahit olduysam onun benim hayatımda değiştirdiği bir şey mutlaka olmuş veya olacaktır. Özellikle yolculuk esnasında örneğin trende yazmayı çok severim. Yanımdan hızlı bir şekilde geçip giden manzara zihnimdeki düşünce tufanını somutlaştırır.

Okurunuzu bu çağın acılarıyla yüzleştiren hikâyeleriniz mevcut. Bunları edebiyatla görünür kılmamanın önemi nedir sizce?

İnsan, insan olarak var olabilmek için gördüğü acıların karşısında bir eylemde bulunmalı. Bir olaya, acıya veya haksızlığa şahit oluyorsak ve herhangi bir eylemde bulunmuyorsak hem vicdanımızın sesini kısmaya hem de hakikati gören gözlerimizi yummaya başlarız. Acı da haksızlık da sıradanlaşır. Ben inanıyorum ki bu âlemde her şey bir nasip üzerine yaşanmakta. Bir kuşun avucumuza konması, bir sesi duyuyor olmamız, bir insanla karşılaşmamız veya umduğumuz şeylerin gerçekleşmemesi hepsi birer nasibin eseri. İnsan yaşadıklarını anlatmak için bir sese ihtiyaç duyar ve bazılarının sesi, onlar daha hayattayken kesilir. Sesini duyurmaya çalışanların sesi olabilmek vicdan sahibi olan herkesin görevidir. Ve edebiyat bu bağlamda en güçlü araçtır.

Özellikle dijitalizmle birlikte bizden binlerce kilometre uzaklıkta olan insanların hikâyelerine şahit tutuluyoruz. Bunların hepsi boşuna yaşanmıyor. Görüyoruz ve sorumlu tutuluyoruz, duyuyoruz ve sorumlu tutuluyoruz. Dünyanın herhangi bir köşesindeki haksızlığa şahit oluyorsak bir şekilde bunun bir sebebinin olduğunu ve sesini duyurmaya çalışan, duyuramayanların sesi olabilmemiz gerektiğini düşünüyorum. Kalemimizle, fırçamızla, kameramızla, hitabetimizle veya fikirlerimizle dünyada mücadele veren mazlumların ve hakikatin sesi olmamız gerekiyor.

Karanlıkta Büyüyen Işık

ESRA ZORLU

insan, varlıkla yokluk arasında bir serapta yürür. Dünya süslenir, nefis kandırır, kalp yorgun düşer. Lakin her serap hakikatin susuzluğunu artırır, her yol eninde sonunda O'na çıkar. Bazen hayat, görünürde aydınlıkken ruh karanlıklara gömülür. Bazen gülüşlerin ardında sessiz bir feryat saklıdır. İnsanoğlu yorgun düştükçe, dünyanın süslerine kandıkça en derininde bir boşluk büyür. O boşluk hakikatte bir çağrıdır: “Bana dön!” diyen Rabb’in fısıltısıdır.

Karanlıklar büyüdükçe ışığa olan ihtiyaç da büyür. Ve insan, kendi aczini idrak ettikçe sonsuz kudretin kapısında secdeye varır. İşte o an, karanlığın tam ortasından bir ışık doğar: Rabbin nuru, kulunun kalbini ihya eder. Hayatın aldatıcı cilveleri içinde insan, çoğu zaman kendi kudretine aldanır. Zenginlik bir güven, gençlik bir baki oluş

gibi gelir. Lakin her soluk her an sahibine değil, sahip olana aittir. Ne eldeki mallar ne kalpteki arzular ne de bedendeki güç sonsuzdur.

İnsan, güvendiği dağlar bir bir çöktüğünde kendi acziyetini idrak eder. Ve o idrak bir lütfâ dönüşür: Kul, kendini değil Rabb’ini tanımaya başlar. Kırılan gururun ardından yükselen dua, serapların ötesinde gerçek bir baharı müjdeler. Aczini idrak eden bir kalp artık dünya kırıntılarına aldanmaz. Fani sevinçlerin, sahte güçlerin, geçici arzuların ardında yatan boşluğu sezer. Ve bilir ki gerçek kudret ve gerçek huzur yalnızca O’ndadır.

İnsan her kaybettiğinde aslında kazanmaya yaklaşır, her sarsıldığında hakikatin eşiğine bir adım daha varır. Secdede boyun eğdikçe kalpte yükselir, nefsin arzusundan vazgeçtikçe ruh saflaşır. O’na yönelen kalp için hiçbir kayboluş gerçek bir kayboluş değil-

dir. Her hüsrân içinde bir rahmet tohumu taşır. Her yara sonunda şifaya açılan bir kapıdır.

Karanlıklar büyüdükçe ışığın kıymeti artar, acziyet arttıkça Rabb'in lütfu daha da görünür hâle gelir ve kul bilir ki yolun sonunda bekleyen bir kudret değil, sonsuz merhamettir. Kaybolduğunu sanırken aslında O'na daha çok yaklaşmıştır. Zira Rab, en derin karanlıklarda bile kuluna şah damarından daha yakındır. Zira insan bilmez, belki de hayır bildiği şeyde şer, şer bildiği şeyde hayır gizlidir. Her kayıpta bir hikmet, her sarsıntıda bir lütuf saklıdır.

Önemli olan vuslatı göremediğimiz anlarda bile rahmet sahibine güvenmek, teslim olmaktır. Karanlıklar büyürken ışığa yürüyen kalpler için yol da menzil de sonunda hep O'na çıkar. İnsan yolunu; kaybettiği yerde değil, Rabb'ine teslim olduğu yerde bulur.

ESRA ZORLU

Fransa - Strazburg

Bir Himmetten Bin Hikmete

SENA ŞEKER

Gökyüzü her gün farklı manzaralarla karşılar bizi. Bazen masmavi apaçık, bazen bembeyaz, bazen gri, bazen parçalı bulutlu... Bir köşeye çekilip gökyüzünü seyre dalmışken gözler bir noktaya takılır bazen, orada bir şey eksik gibi gelir. Belki bir bulut belki de bir renk belki daha fazlası. O boşluk yavaş yavaş kendine çekmeye başlar insanı ve göğün tamamını etkiler. Eksik olanı göremeyiz ama eksik olanın yokluğu tam orada bizi çağırır. Sadece gözle görülen veya görülmeyen bir parça değil, duyulmayan bir ses, tamamlanmamış bir cümle ya da yarım bırakılmış bir hikâyedir eksik olan. Aynı boşluğu içimizin kıyısında da hissederiz. Ne tam bir sessizliktir bu boşluk ne de belirgin bir melodi. “Burada bir şey eksik.” cümlesinin yankısı zihnimizi tesiri altına alır. Merak ve itina ile ilerler. Göremediğimiz o küçük boşluk kelimelerin ucunda gezinir, zihnimizi açıkta bırakır. Çünkü tamamlanmış olana değil eksik olana çekiliriz. Bitmiş olan kapalıdır ama eksik olan kapının eşiğini aralar. Öyle zamanlarda anlarınız bazen bulduğumuzda değil de bulamadığımızda büyüdüğümüzü.

Fıtratımız gereği hep bir arayışın içindeyiz; anlamın, sesin, kendimizin... Aramak bazen bir kavramın peşine düşmek bazen de bir hissi yakalamaya çalış-

maktır. Bulduğumuzu sandığımızdaysa içimizde bir eksiklik hissi belirir. Çünkü vardığımız durak bir son değil, aksine yeni bir başlangıcın eşiğidir. Zihnimiz böyle anlarda durup düşünmek zorunda kalır. Tamamlandığını sandığımız bir yolun aslında yeni bir kapı araladığını fark ederiz. “Şimdi ne olacak?” sorusuna verdiğimiz her yanıt yeni bir sorunun habercisi olur. Bir türlü yerini bulamayan bir parça gibi hep biraz daha içeri çağırır. Eksiklik zihnimizde çoğunlukla bir boşlukla, tamamlanmamışlıkla özdeşleşir. Bir şeyin olması gerektiği hâle ulaşamaması, bir yarım kalmışlığa yüklediğimiz olumsuz anlamlar, bitmemiş cümleler, yarım kalmış sohbetler, iptal olmuş planlar... Günlük yaşamımızda, her şey mükemmel ve mutlak bir sona ulaşmak zorundaymışçasına beyhude bir çaba içine gireriz. Ancak tamamlanmayan şeylerin bir cazibesi ve albenisi vardır. Devam etmeye davetiye çıkarırlar. Yarım kalan buluşmalara yeni buluşmalar eklenir, söylenmeyen cümleler bir gün beklenmedik bir anda dile gelir, kaybolan bir fikir günün birinde başka bir sanata ilham olur. Eksiklerin içinde hep bir umut saklıdır. Çünkü eksik olan hâlâ değişebilir, dönüşebilir. Beklemediğimiz anlarda yeniden karşımıza dikilebilir. Belki de tam da o eksikliğin yarattığı boşluklar güzel şeylerin kapılarını aralamak içindir.

Bir çocuğun eline kalem verildiğinde onun bir sanatçı edasıyla kâğıda nasıl yaklaştığını izlemek büyüleyicidir. Renkleri kurallarına göre seçmez, nesneleri olduğu gibi değil hissettiği gibi çizer. Bazen bir evi penceresiz, bir kuşu gagasız çizer veya insan figürlerinin ellerini unutmuş gibi görünür resmi bazen. Oysa bu bir eksiklik değil, aksine sonsuz ihtimallerle dolu bir tasarımın parçasıdır. Resimler tamamlanması gereken bir yapı olarak değil sürekli değişebilen, dönüşebilen bir alan olarak görünür çocuklara. Ve onların muhteşem iç dünyalarını bize açan pençeler oluverir resimler.

Oyunlarındaysa hikâyeler asla tek bir sona bağlanmaz. Bir masal anlatırken konudan konuya sıçrarlar çünkü zihinleri bir sona ulaşmak için değil, keşfetmek için çalışır. Bizim için yapbozun eksik parçası sınır bozucuyken çocuklar için o boşluk, yerine başka bir şey koyularak oyunu hem değiştirmek hem de devam ettirmek için bir fırsattır. Eksik kalan her şey onların dünyasında yeni bir başlangıçtır aslında. Çocukların öğrenme süreci de eksikliğin neşesiyle ilerler. Bilmediklerini öğrenmekten korkmazlar. Hatta bilmedikçe meraklanırlar. Bir nesnenin adını veya bir kelimenin anlamını bilmediklerinde ona kendi anlamlarını yüklerler. Oyun oynarken ellerine aldık-

ları çubuk, bir mikrofona bir köprüye ya da kılıca dönüşebilir. Oyun bitmez çünkü her an her şey yeni bir keşfe, yeni bir ihtimale açıktır. Eksiklik bir son değil, sürekli bir hareket hâlidir. Bu duygu onları diri tutar.

Büyüdükçe eksik olmakla ilgili düşüncelerimiz ve sorumluluklarımız değişir. Bir şeyi bilmemek, öğrenme sürecinden bir parça sayılmak yerine bir yetersizlik göstergesi gibi algılanır. Oysa insan noksan bir varlık değildir. Tam tersine, tamamlanmadığı sürece gelişmeye devam eder. Rilke şöyle der: “Şu anda sorularınızı yaşayın. Belki bir gün, farkında bile olmadan cevapların içine büyüyeceksiniz.” Çocuklar tam da bunu yapar. Eksikliklerini, bilmediklerini sorun hâline getirmezler; onun içinde büyür, ona alışır, onunla oyun oynarlar. Bizse yetişkinler olarak çoğu zaman eksikliğimizi gidermek için acele ederiz. Cevapları hemen bulmak isteriz.

Tamamlandığını düşündüğümüz şeyler bize kısa süreli huzur verir. Bildiğimiz, elimizin altında tuttuğumuz her şey hayatın dümenini sıkıcı kavramışız hissi yaratır. Çünkü tamamlanmışlık kontrol hissi verir ama yarım kalmışlık belirsizdir, ufukta dalgalanan bir sis gibi ne tam görünür ne de tamamen kaybolur. Belirsizlik fludur, dolayısıyla tehlike arz eder. Tam da bu noktada bulanık olanın içinde yeni ve bulun-

mayı bekleyen yollar gizlidir. Zihni tetikleyen, merakı uyandıran ve bilinenin dışına çağıran yollar. Aslında tamamlanmamış olmak bizi en çok geliştiren, bize en çok yenilikçi düşünme fırsatı veren şeydir. Bir şeyin yokluğu onun varlığını aramaya davet eder. Öğrenmenin yolları açıılır ve merakla içine çekiliriz. Dünyayı değiştirenler, büyük buluşlara imza atanlar o sisli yollara yürüyüp eksiklik duygusunun peşinde koşanlardır; soranlar, şaşıranlar, tamamlandığını sanmayanlar. Merak ettikleri şeyleri, bildiklerinden üstün tutarak yeni buluşlara imza atmışlardır. İbn Sina, İbn Rüşd, Einstein... hepsi olan ve olmayan şeylerin peşinde koşarak sonraki nesillere davetiyeler bırakmıştır. Bir cevap bulduğunda tatmin olmayan, sorularına yeni sorular ekleyenlerdir. Eksik olan insan yeni yollar arar, öğrenmeye devam eder, dönüşür ve dönüştürür. Çünkü eksiklik, aynı zamanda potansiyelin de işaretidir ve daimi arayışın öncüsüdür. Bir düşüncenin mimarı ölse bile arayışı sonraki nesillerle devam eder.

Bütünlük peşinde koşmak yerine sürecin içinde kalmak bize kusurlara, pürüzlere takılmadan ilerlemeyi öğretir. Yolun kendisini “bütün” bilmeyi gerektirir. Mevlana’nın pergel metaforu gibi bir ayağımız sabit kalırken diğeri döner, arar ve ilerler. İnsan da eksik bıraktığı her şeyde dönüşür. Tamamlandığını sandığı her şeydeyse yeniden eksik hissetmeye başlar. Döngü durmaz, insan hep yolun içindedir. Belki de bu yüzden derin olan her şey tamamlanmamış olanda saklıdır. Asıl keşif eksikliğin etrafında dolaşırken yeni yolları görmeye başladığımız anda gerçekleşir.

Sanatta da eksiklik güçlü bir ifade biçimidir. Japon estetik anlayışı “wabi-sabi” de eksiklikte, kusurda

ve geçicilikte güzellik bulan bir bakış açısıyla bezenmiştir. Kintsugi sanatı kırılmış parçaların, çatlaklarından altınla onarılmasını amaçlayan bir sanattır. Eksik olanı yok saymak yerine parlatarak hep görünmesini sağlar ve onu daha değerli hâle getirir. Kusursuzluktan ziyade kusurda gizlenen zarafete odaklanır ve tam olmayanın, kırılmış ve eskimiş olanın ruhunu görmeyi öğretir. **İçinde barındırdığı kırılabilirlik ve sade kabul hâli, insana şunu hatırlatır: Hiçbir şey nihai ve mükemmel değildir. Kusurlar aslında bir bütünün hikâyesini anlatır. Her hikâyeye bir son, her plana bir sonuç, her başlangıca bir bitiş arıyoruz. Ama belki de en güzel anlar, tamamlanmamış olanlardır.** Eksik kalan bir gülüş, tamamlanmamış bir hayal, söylenmemiş bir cümle... hayatın içinde saklı kalan davetiyelerdir. Belki de kırıklarımız, eksik sandığımız yanlarımız bizi en güzel hâlimize dönüştürüyordur.

Bilimde, sanatta, felsefede ve hatta gündelik yaşamda eksiklik hissi, bizi hep yeni sorulara ve yeni anlamlara çağırır. Tıpkı çocukların oyunlarını her gün yeniden şekillendirmesi gibi. Tam olmadığını kabul eden bir zihin sürekli akış hâlinindedir. Tamamlandığını sanan insansa çoğu zaman kendini tekrara mahkûm eder ve rutinlerin içinde körleşir. Çünkü tamam olan kapanır ve düşünmeden hareket ettiğimiz bir alana dönüşür. Ama açıkta kalan her şey yeniden düşünmeye çağırır. Belki de insanın en büyük yanılgısı, bir gün tamamlanacağını düşünmesidir. Fakat asıl özgürlük, asla tam olmayacağını kabul etmek eksikliğin içinde hareket edebilmektir. Eksik kalan bir şey her zaman yeni bir doğumun habercisidir. Çünkü tamamlanmamış olan bitmemiştir ve bitmemiş olan hâlâ nefes alır.

Şevval Şahan
GÜNDÜZ YILDIZI

Yaratıcısını Yiyen Canavar: Yapay Zekâ

UBEYDULLAH ÇAVUŞ

Teknoloji çağında yaşıyoruz; bilgi, daha önce hiç olmadığı kadar hızlı yayılıyor ve üretiliyor. Bu devinim içinde, yazın dünyası da önemli bir dönüşüm geçiriyor. Son yıllarda, yapay zekâ (YZ) teknolojileri sadece sanayi ve bilim alanlarını değil, aynı zamanda edebiyatı, sanatı ve yazılı iletişimi de derinden etkiliyor. Peki, bir denemenin özünde yer alan bireysel düşünce, özgünlük ve duygusal derinlik gibi unsurlar yapay zekâ tarafından üretilbilir mi? Yapay zekâ ile deneme yazmak, insan yaratıcılığını destekleyen bir araç mıdır, yoksa onu gölgede bırakacak bir tehdit mi?

Yapay zekâ ile deneme yazmak fikri ilk başta tuhaf ya da yüzeysel gelebilir. Zira deneme, çoğu zaman bir yazarın içsel yolculuğunu, dünya görüşünü ve kişisel deneyimlerini özgürce kaleme aldığı bir türdür. Bu noktada insan dokunuşu, düşüncecinin serüveni kadar

önemlidir. Ancak yapay zekâ, büyük dil modelleri sayesinde milyonlarca metni tarayarak biçim, üslup ve düşünce kalıplarını taklit edebilecek düzeye ulaştı. Bu, sıradan bir metin üretiminden çok daha fazlası: YZ artık yazı yazma sürecinde bir fikir ortağına dönüşüyor.

Yapay zekâ ile yazılan denemeler, içerik açısından tatmin edici olabilir; düzgün bir dil yapısına, mantıklı bir akışa ve hatta edebi ifadelere bile sahip olabilirler. Ancak bu denemelerin en çok tartışılan yönü, "samimiyet" ve "özgünlük" meseleleridir. Yapay zekâ bir bilince sahip değildir, dolayısıyla ürettiği fikirlerin arkasında hissedilen bir yaşam deneyimi ya da içsel sorgulama bulunmaz. Bu durum, YZ'nin yazdığı metinleri bir yere kadar etkileyici kılsa da, insani derinlikten uzaklaştırabilir.

Bununla birlikte, yapay zekânın tamamen dışlanması gerektiğini söylemek de doğru olmaz. Çünkü YZ, deneme yazma sürecinde bir "başlangıç noktası" sunabilir. Konu önerileri, paragraf taslakları, alternatif bakış açıları ya da stil önerileriyle yazarın ilhamını besleyebilir. Tıpkı bir öğretmenin rehberliği, bir arkadaşın yorumu ya da bir kitapta karşılaşılan bir cümle gibi, yapay zekâ da düşünsel bir kıvılcım yaratabilir.

Sonuç olarak, yapay zekâ ile deneme yazmak, insan yaratıcılığını bastırmak değil; ona yeni bir yön, yeni bir araç sunmak anlamına gelebilir. Asıl mesele, bu teknolojiyi nasıl kullandığımız ve onunla kurduğumuz ilişkinin niteliğidir. Yapay zekâ, duygularımızı hissedemez belki ama bize kendi duygularımızı daha iyi ifade etmenin yollarını gösterebilir. Ve belki de

bu, edebiyatın geleceğinde insan ile makine arasında kurulacak en değerli bağıdır.

Yukarıdaki metnin bir yapay zekâ ürünü olduğu gerçeği dehşet verici olduğu kadar düşündürücü de. Oldukça yalın, temiz ve akıcı bir Türkçeyle yazılmış, kelime dağarcığı gayet iyi. Öncelikle yerinde bir giriş yaparak konuyu tanımlıyor. Daha sonra kendini de eleştirerek sinsice bir yerden sözde masumiyetini, inandırıcılığını artırıyor. Sonucunda da kendisini olumlayarak bitiriyor denemeyi. Görüldüğü gibi her şey kitabına uygun gerçekleşiyor. Bu yazı pekâlâ bir lise ödevi yerine geçebilir, bir yazarlık yarışmasına katılabilir hatta üzerine gidilse dereceye bile girebilir. Öyle ki denemenin sonunda, bu denemeyi daha kişisel, akademik veya esprili bir dile bile uyarlayabileceğini söylüyor. Her ne kadar kendisini "samimiyet" ve "özgünlük" konularında eksik görse

de metin yazmaya yönelik geliştirilen yapay zekâ modelleri bu konuyu ya çözmüştür ya da en kısa zamanda çözecektir. Öyleyse bir girdabın içine giriyoruz. Yazarlığa, yazmaya kafa tutan, onun varlığını gaddarca tehdit eden bu çılgın teknoloji bizi nadide sığınağımızdan, içimizi döktüğümüz dostumuzdan, acımasız dünyaya sessiz haykırışlarımızdan alı koyma cüretini gösteriyor. Ömrü hayatımızda konuşmaktan çekindiğimiz hikâyelerimizi, ölçerek biçerek tartarak bilgiyi sindirerek dışa vurduğumuz, bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olan güruhtan kendimizi koruduğumuz alanı elimizden almaya; zayıf hitabetime, kekeleyen dillerimize alternatif bulduğumuz kalemimizi kırmaya çalışıyor. Bunu öyle hilekâr, sessiz ve derinden götürüyor ki kurtlar sofrasındaki kuzu misali savunmasız hissediyor insan. Milyarlarca veriyi saniyeler içinde tarayabilen, yorumlayabilen, kaydedebilen bir “canavarın” karşısında birkaç binlik kelime dağarcığıyla, sınırlı analiz yeteneğiyle insanoğlu çarçabuk sınırına ulaşıyor. Metni derinleştiren betimlemeleri, ahenk ve akıcılığı, metafor ve imgeleri, karşılaştırmaları, duygulara hitap eden sözcük dizilimlerini; içindeki binlerce çipin eğittiği yüzlerce modelin parametrelerine oyuncak edip keyfince yönlendirebilir dev yaratık. Tüm bunlar onun hafızasını besleyen milyarlarca verinin sadece küçük bir kısmını oluşturur. Sadece kendisi için yazmak, kendine okumak, yazdıklarını paylaşmamak; nahif ve masum bir zeminde turlatırken başlangıç seviyesinde bir günlük yazarı eşiğini atlatamıyor. Sanatı sanat için icra etmek bir açıdan hoş olabilir elbette. Ancak insanın içindeki amansız dışa vurma arzusu;

bilgenin bilgisini, zanaatkârın zanaatını, sanatçının sanatını paylaşma, sergileme içgüdüğü onun peşini bırakmayacaktır. Edebiyat çiçek, böcek işi değil dedi genç ve ödüllü bir öykücü. Öyleyse köşesine çekilip sadece yazamaz yazar, bu canavarla yüzleşmek zorunda hâlâ yazar kalabilmek uğruna.

Küstahça arkadaş olabileceğini iddia ederken kırmızı başlıklı kızı oynuyor sanki. Senin nadir silisyumdan çiplerin, reçineden anakartların, binlerce satırlık kodların, karmakarışık algoritmaların, insan zekâsının kıvrım uçlarını yakan olasılık becerin; benim tüm ufku kaplayan teknoloji ve sosyal medyayla yıpranmış beynimi bir hamlede yutacak gibi duruyor. İnce ruhumu, melankolik hallerimi, sebepsiz hüznü ve sevinçlerimi ne kadar anlayabilir bu sahtekâr kurt? “Sahi, acılarıma da kardeş olur musun?” diye soran Zarifoğlu’na ne cevap verebilir? Atası sayılabilecek Frankenstein’in, yaratıcısını kurban etmesi misali insan yazarı öldürecek insanoğlunun elinden çıkan “mühendislik harikası”. Birkaç saniye içinde oluşturduğu denemeler, öyküler, şiirler karşısında anlı şanlı yazarların günlerce, aylarca hatta yıllarca beyin fırtınaları, uykusuz gecelerine, yanan onlarca beyin sinapslarına mal olan bu yaratık, nice kalem tutan elleri bezdirecek, kıracak gibi bir fırtına estiriyor. Arkasına aldığı uluslararası şirketler, devletler ve milyarlarca yatırımla tozu dumana katıp gelirken nahif, hassas, kırılğan sanatçı yok oluşunu sadece izlemekle kalıyor.

Roald Dahl’ın, kendi yazamayan karakteri “Büyük Otomatik Grammatizatörü” (The Great Automatic

Grammatizator) üreterek dünyanın en çok satan kitabını oluşturmamasını ve nihayet raflarda bu makinenin dışında üretilen kitaplara yer kalmamasını, sadece bir hikâye deyip geçmeli mi yahut Dahl 1982’den günümüze gören mistik bir kâhin olabilir mi? Dahl’a bu hikâyeyi yazdıran hangi dürtü?

Edebiyat yazarlarının henüz varoluş sınırlarında gezinen, onu sıklıkla taciz ateşleriyle yoklayan bu teknoloji, çevirmenin çoktandır üzerinde tepiniyor. Onun ölümü çok daha yakın. Onlarca dilde aynı anda çeviri yapabilen bu alet ne poliglot tanıyor ne mütercim. Bir lisan bir insan düsturunun pervasızca parçalıyor. Diyar diyar dolaşan,ilmek ilmek kelime haznesini geliştirmeye çabalayan, bu uğurda yıllarını harcayan tercümanı, her gün aynı parkta oturan bir avareye dönüştürüyor.

Karşısında durabilecek bir Hakikat vardı. Bir yalandan; ruhu, gönlü olmayan bir robottan ibaret olduğu gerçeği. Bu gerçeğin farkında olan okur onu ciddiye almayacaktı. Yıllarca mistik bir ruh, derin bir gönül, gerçek bir akıl sanılanın aslında bir teneke parçası olduğu gerçeğiyle yüzleşen okurun hayal kırıklığı. Onun mânâ değil madde olduğunu bilecekti. Belki son bir çıkış, son bir kurtuluş yolu bu. Canı, kanı olan, nefes alan kaynakların fışkırttığı edebi metinler; bunlardan yoksun makineyi sığ bırakacak, ona galip gelebilecekti belki. Yazarın bir makine olduğu hakikati, yazının ruhunu kaybettirecekti. Peki makine kendini saklayabiliyorsa? Esrarengiz ve gizemli yazar cilasıyla epey de havalı bir köşeden sunarsa kendini? İnsan ve makineyi ayırt etmeye çalışan

Turing testlerine meydan okuyan, onlarla âdeta dalga geçen bu maskeli deha, hakikati saklamayı şimdiden biliyor. Hakikat kalesini de böylece büyük oranda yıkmayı başarıyor.

Şu üç günlük dünyada bir yazarlığımız, yazma arzumuz vardı. Onu da kendi yarattığımız canavar katlediyor. En azından beyin ölümünü gerçekleştiriyor. Geriye kalan ruhumuz ve kalbimiz, bu canavara karşı kullanacağımız son kozlarımız. Yapay zekânın kalbi yok, yüklenilmiş sahte tecrübeleri var. Öyleyse ne acılarıma kardeş olabilir ne dertlerime ortak. En fazla gerçeği öğrenene kadar kendi gibi yapay bir yoldaşa bürünebilir. Kim bilir belki bundan sonra en ahenkli kelimelerin oluşturduğu cümleleri, en akıcı cümlelerin oluşturduğu paragrafları, en duygulu metinleri değil de en yapay zekâ olmayan, en “insan” metinlerin yıldızlarının parladığı dönemi konuşuyor oluruz.

UBEYDULLAH ÇAVUŞ

Almanya - Hannover

Pervasız Kimlikler

HALİME ZEHRA MERT

Taş yerinde ağırdır derler, peki bu insan için de geçerli midir? İnsan da tıpkı bahsi geçen taş gibi sadece kendi ortamında ve yahut ait olduğu yerde mi değerlidir? Kökenlerinin bulunduğu, kendisiyle aynı etnik kökene, aynı ırka mensup insanların olduğu mekâna ve zamana mı aittir bir tek? Sadece oradamı değer görür? Yoksa bütün bu sınırlandırmaları aşip ehemmiyetini ve etkisini yabancı yerlerde de sürdürebilir mi....

Göç edip farklı coğrafyalarda hayat kuran bizler, bu soruların zaman zaman çok acı, çok can yakan ve insanı sarsan cevapları ile yüzleşmek zorunda kalırız. Hatta daha soruların kendileriyle muhattap olmadan önce cevapları hayatın akışında er ya da geç bazen olumlu bazen de sert ve insafsız bir desturla karşımıza çıkar. Neticede Türk diasporisi olarak, yaşadığımız çeşitli kültürel ve coğrafi ortamlar içerisinde aidiyet duygusunu inşa etmeye çalışırken önemli zorluklarla yüz yüze buluruz kendimizi.

Ait olduğumuz yeri bulma yolculuğu kimimiz için çok kolay, kimimiz için çok zordur. Maalesef bu yolda edinilen kötü anılar ve tecrübeler, güzel deneyimlerden çok daha büyük ve kalıcı hasarlar bırakır. Çünkü öğreniriz ki, bizden ait olmak istediğimiz yerde kabul görme şartı olarak bizi bütünüyle var eden binlerce özellik içinden büyük bir sebat ve istikrarla sadece tek bir niteliğimiz sorulur: etnik kimliğimiz.

Halbuki insanı insan yapan zengin mozağin bu cüzi detaya indirgendiğinde, geriye kendimizi tanıtmak ve kanıtlamak için ne kalır ki?

Belkide insanın insana eşit olmadığı yerde kendimize yer edinmeye çalıştığımız içindir çektiğimiz bütün bu güçlük ve sıkıntılar. Bunun en müşahhas örneği, ikamet ettiğimiz yabancı topraklarda kendimize dair algımızla, başkalarının bizi görme biçimi arasındaki farktır. Göçle birlikte yalnızca yerimizi değil, kimliğimizin dışarıdan nasıl okunduğunu da değiştirmiş oluruz - ve bunu ancak oraya vardığımızda anlarız.

Göç ettiğin yerde, yabancı kökenli olduğun için her yeni tanıştığın insan tarafından esrarengiz bir bulmaca gibi çözülmeye çalışmak neticesinde sanıldığından daha zor bir durum. Zira insan olarak algı temellerimizden birisi, kendimizi en olağan olarak görüp, daima dünya kendi etrafımızda dönercesine her şeyin merkezinde kendimiz olduğunu varsaymaktır. İşte göç ve gurbet serüveni yalnızca kendi dünyamızın merkezi olduğumuz gerçeğiyle bizi çok açık ve sarsıcı şekilde yüzleştirir. Bu zorlu yolculuk, bizi sadece kendi iç dünyamızın merkezinde değil, bambaşka hayatların kıyısında da var olmaya zorlar. Kendimize sadece biz aşına, biz alışık, biz tanıdığımızdır. Kendimize dair malum olan ne varsa, sadece bizdedir; başkası ne görse eksik ne bilse yarımır.

Aidiyete kavuşmak, yeni memleketinde tanınma ve bilinme yolundan geçer. Fakat bu ilk benliğimizin coğrafyası, kök saldığımız topraklardan uzaklaşınca kimliğimizin birden görünmez olan parçalarıyla bu yola çıkarsak başarısızlığa mahkûm, kaybetmeye yazgılı değil miyizdir?

İşte aidiyet ve gurbet yolculuğundaki asıl seyrettiğimiz yol ve ettiğimiz mücadele öz kimliğimizin yeni memleketimizin insanları için görünmeyen paylarını nasıl anlatabileceğimizi, nasıl aktarabileceğimizi öğrenmek. Lâkin nev-i şahsiyetimizi adeta bir lisan gibi başka bir topluma, farklı bir kültüre tercüme etmek ne yazık ki mümkün değildir. Üstelik kendi kişiliğimizi görünür kılabilmemiz için öncelikle etnik kimliğimizle bağlaştıran, üzerimize yük edinilen bütün ön yargıları da defetmemiz gerektiği çok mühim olan bir hakikattir.

Bir insanın, yalnızca yabancı olduğu bir yerde bulunması sebebiyle tüm itibarının, faziletinin ve değerinin yitip gitmesi; ruhu yoran, varlığı aşındıran ağır bir haldir. Bu da gösterir ki insanın, yalnızca varoluşundan gelen bir kıymete duyduğu ihtiyaç, hayati bir gerçektir. İtibar, sadece tanınmışlıkla ölçüldüğünde; fazilet, ait olunan yerle gölgede kaldığında, insan ruhu sarsılır. O an anlaşılır ki; insanın, tanıklara ihtiyaç duymayan bir kıymete ihtiyacı vardır.

Ama realitede kendimize bütün bu zorluklara rağmen sılanın uzağında da olsak bir yol çizmemiz gerekir.

İşte benim gibi bu yolculuğa çocuk yaşta başlayanlar için bu şartlar altında yaşamanın ve büyümeye çalışmanın aslında görünmez bir labirentin içinde âdeta körü körüne doğru yolu bulmaya çalışmak gibidir. Ne hangi engelin ne zaman karşına çıkacağını bilirsin ne de nasıl aşacağını.. Üstelik bu dolambaçın sonunun nereye vardığını, bütün bu çabalarının karşılığının olup olmadığını bilmeden.

Çünkü tüm gerçeklerimizin, gerçek kimliğimizin, gerçek varlığımızın yaşadığımız yerdeki insanlar için fazla önemi yoktur, onlar kendi düşünce sistemine göre hareket ederler.

İnsan hayatta kendi hakimiyeti altında olmayan, kontrol edemediği şeylerden korkar, endişelenir. Yabancı bir ülkede Türk kimliğimiz gereği nasıl algılandığımız ve hangi önyargılara maruz kalacağımızda elimizde olmayan durumlardan biridir. Önemli olan kimliğimizi kendimiz belirlememiz, belki hayatta bize ait olan en önemli şeylerden olan kendi benliğimizi başkalarının terazisine, idrakına ve hakkaniyetine bırakmamamız.

Bu yüzden insanın önce kendi gözünde kim olduğunu bilmesi, başkalarının bakışlarından önce kendi içine bakabilmesi gerekir. Zira başkalarının ne gördüğünü kontrol edemeyiz, ama kendimizi nasıl inşa ettiğimizi edebiliriz. Dışarıdan gelen önyargılar, ancak içeriden gelen bir sağlamlıkla göğüslenebilir.

Kimi zaman sesimiz yetmez, anlatmak istesek de anlaşılmayız. Ama her yanlış anlaşılma bir kimlik kaybı değildir. Çünkü kimlik, yalnızca başkalarının bizi tanıdığı biçim değil, bizim kendimize verdiğimiz şekildir. Kendimizi tanımak, adımızdan önce gelir;

çünkü ne zaman ki benliğimizi başkalarının tanımına bırakırız, işte o zaman asıl kayboluş başlar.

Yabancı olduğu topraklarda dahi, eğer kendimize ait bir duruşumuz varsa, köksüz kalmayız. Aidiyet sadece bir pasaportta değil, içsel bir farkındalıkta başlar. Bu farkındalık ise insanı hem güçlendirir hem de başkalarının önyargılarından daha sessiz ama daha derin bir şekilde cevap verir: “Ben buradayım, kendi benliğimle, kendi irademle varım.”

Ve en nihayetinde, kimliğimiz; doğduğumuz yerin, konuştuğumuz dilin ya da taktığımız etiketlerin değil, karşılaştığımız yabancılıklar karşısında gösterdiğimiz dirayetin ürünüdür.

Yeni hayatımızın başladığı yerde, elbette eski benliğimizin yankıları sürer. Fakat yabancı topraklarda kök salmaya çalışırken, kendimizi yeniden tanırız. Göç, sadece yer değiştirmek değil; diğer bir ifadeyle, kimlik taşımaktır.

Bu göç mücadelesinin ne kadar ulu ne kadar engin bir mesele olduğunu Türk kimliğimizin bizim için ne kadar büyük önem taşıdığının farkına vardığımızda anladım. Onun içindir ki, gurbette kendine yer edinmek tek bir kişinin, tek bir neslin mücadelesi değil, önceki nesillerin gelecek nesiller için verdiği mücadeledir.

HALİME ZEHRA MERT

Almanya - Münih

Bir Yer Ararken

HİLAL ALDEMİR

insan, ait olmak ister. Psikolojide bu, temel bir ihtiyaç olarak tanımlanır. Aidiyet duygusu, bireyin sosyal ilişkilerdeki yerini, toplumsal kimliğini ve içsel bütünlüğünü şekillendirir. Bu ihtiyaç, insanı kaçınılmaz olarak bir kimlik arayışına yöneltir ve özellikle ergenlik döneminde belirginleşir. Aslında bu arayış, her yaşta farklı biçimlerde devam eder; çünkü gelişmek, bu sürekli sorgulama ve dönüşüm sürecini içerir. Ve çoğu zaman, bu yolculuk bir yere dahil olma, kabul görme ve anlam bulma isteğiyle örülür. Dışlanmak ise, bu sürecin en yıpratıcı karşılığıdır; çünkü aidiyetin zıddıdır. Bir yere ait olmadığının hissetmek yalnızlaştırmakla kalmaz; aynı zamanda kişide, varlığının geçici ve önemsiz olduğu duygusunu doğurur. Bu nedenle, aidiyet inancı sarsıldığında, insanın iç dünyasında süreklilik duygusu zedelenir. Belki de bu yüzden, dışlanma bilinçdışı düzeyde varoluşsal bir tehdit, hatta ölüme dair bir çağrışım yaratır.

Son dönemlerde içimde yeniden beliren ve adını koyamadığım bir his, zamanla geçmişten süzülen bir tortu olarak anlam kazandı. Özellikle pedopsikiyatri alanında ergenlerle çalışırken, onların sorgulamaları, çelişkileri ve duygusal patlamaları beni, gençliğimde bastırdığımı sandığım benliğimle yeniden yüzleş-

tirdi. Bu karşılaşmalar, yalnızca mesleki değil, varoluşsal bir yankı da taşıyordu. Kendime yöneldim: Neden yıllardır bir yere ait olma arzusu taşıyordum? Güven mi arıyordum, görünür olmak mı istiyordum, yoksa yalnızca kendi sesime yer açmak mı? Kendimi nerede, ne zaman, hangi hâlde gerçekten ait hissediyordum?

O soruların kökleri belki de ilkokul bahçesinde, ‘Türkler-Fransızlara karşı’ diye ayrıldığımız futbol maçlarında atıldı. Bu küçük bedenlerin sahasında, büyük kimliklerin gölgeleri dolaşıyordu, sanki bir ülkenin eşğinde oynanıyordu. Her gol, bir men-subiyetin ilanı gibiydi. İlk defa orada, ait olmanın anlamını sezgisel biçimde kavradım. Oyun, çocuklar arasında ortak bir dil yaratsa da, görünmeyen sınırlar hep mevcuttu.

Ergenlik dönemiyle birlikte bu sınırlar daha da belirginleşti. Çünkü bu çağ, bireyin yalnızca bedeninde değil, benliğinde de bir kırılma yaşadığı evredir. O yıllarda başörtüsü takmaya başladım; bu tercih inancımı ifade etmekle beraber, kimliğimi görünür kılama ihtiyacını da taşıyordu. Kim olduğumu bulmaya çalışırken, ne gösterdiğimle ne hissettiğim arasında bir mesafe oluşuyordu. Yıllar sonra, ergenlerle olan mesleki etkileşimlerimde bu duygular yeniden gün

yüzüne çıktı. Onların sözleri, bir zamanlar susturduğum soruları yeniden canlandırdı. O noktada, aidiyet yalnızca dışsal kabulden ibaret değildi. Dışarıyı şekillendirici olsa da geçiciydi; asıl olan, kişinin kendisiyle kurduğu barış ve kendi varlığını, olduğu haliyle onaylayabilme gücüyü.

Öğrencilik yıllarımda, özellikle staj dönemlerimde bu çelişkiyi yoğun şekilde yaşadım. Kabul görmek adına “farklılıklarımı” geri planda tuttum. Ancak cerrahi serviste yaşadığım kısa bir diyalog, bu basıkılanan kimliğin aslında ne kadar değerli bir kaynak olabileceğini fark ettirdi. Ameliyata alınacak yaşlı bir teyzenin doğum tarihi sorulduğunda, türkçe bilen biri olarak bana yöneldiler. Teyze bileziğini göstererek “Yavrum, yazmışlar ya” dedi, ardından gözlerimin içine bakıp sordu: “Sen nerelisin evladım?”. O esnada yalnızca bir dili değil, bir duyguyu da aktarıyordum. Onun için tanıdık bir simaydım; telaşının içinde tutunabileceği bir güven noktasıydım. Ve ben, o anda anladım: bu karşılaşma yalnızca onun için değil, benim için de anlamlıydı. Bastırmadan var olmak, yalnızca beni değil, hemşirelik pratiğimin anlamını da derinleştiriyordu.

Benzer şekilde, onkoloji servisinde yaşanan kültürel bir sahne de bu içsel süreci pekiştirdi. Bastırılmış

yönlerim yalnızca görünmezliğe değil, kırılgan bir aidiyet duygusuna da yol açıyordu. O dönem başörtüsü takamıyordum; bu durum, kurumsal bir gereklilikle birlikte, ait olabilmek için kimliğimi geri çekme ihtiyacını da beraberinde getiriyordu. Bir ameliyat sonrası, bir türk ailesinin hastayı ziyarete kalabalık hâlde gelmesiyle koridor doldu. Ekipten bazıları bu sahne karşısında afalladı; alışık olunmayan bir yoğunluk, kısa bir duraksama yarattı. Oysa ben, o ailenin getirdiği sessiz kodları, iç

ritmi ve duygusal dili tanıyordum. O an, bakım yalnızca tıbbi bir müdahale değil; kültürel bağlamların, sessiz anlamların ve ortak hafızalarında yer bulduğu bir etkileşim alanıdır. Kültürel farklar bir ayrım değil, insanın yaşamına kök salmış anlam haritalarının birer yansımasıydı. Her kültür, insanın kendini tanıma çabasına farklı bir yankıydı; ayrılık değil, derinlikti.

İki kültür arasında var olmak, zamanla yalnızca bir kimlik durumu değil, aynı zamanda taşıması gereken bir bilinç hâline geldi. Farklı anlam sistemlerinin, değer yargılarının ve normların kesişiminde yer almak, bazen yorucu bir denge hâlidir. Birey, bu iki dünyanın dilini konuşabilse bile, içsel olarak hep bir yer arayışı içindedir. Uzun süre bu arayışın adını

koyamadım. Kendimi, kimi zaman fazlalık gibi, kimi zaman eksik gibi hissettiğim anlar oldu. Bu çatışmayı çoğu zaman sessizce taşıdım, hatta çoğu zaman bastırdım. Ancak bu sessizlik, zamanla bir bilinç alanına dönüştü. Bu sorgulamalar neye aitim, nerede varım, kimim? beni yalnızca kendime değil, başkalarına da daha dikkatle bakmaya yöneltti. Bu karmaşa, insanları anlamının çok katmanlı doğasını fark etmemi sağladı. Nötr kalabilmenin, sanıldığı gibi doğal bir nitelik değil; aksine, farkındalıkla inşa edilen bir beceri olduğunu gördüm. Her bireyin kendi bağlamında şekillenen gerçekliğini okuyabilmek; önyargının, benmerkezciliğin, hatta iyi niyetli yorumların ötesine geçebilmeyi gerektiriyordu.

Bu dışlanmışlık hissi yalnızca mesleki alanla sınırlı kalmadı; yaşamımın farklı boyutlarına sızarak, temel bir insanlık sorusuna dönüştü: İnsan, gerçekten nereye aittir? Kendimi hep bir yere tam olarak ait hissedemediğim anlar oldu; bu hâl, uzun süre güvensizlikle eşleşti zihnimde. Oysa zamanla, bu his, bir eksiklikten çok bir yolculuğun başlangıcıydı. Bir yere kök salamamanın verdiği boşluk, aslında içsel bir yön bulma sürecine dönüşüyordu. Belki de bu yüzden, aitlik duygusunu sabit bir mekânda değil; hareketin, geçiciliğin ve belirsizliğin içinde, yolda, bir tür içsel güzergâhta aradım. Yol, coğrafi olduğu kadar içsel

de olan, bazen adını koyamadığım duyguların, bazen de tanımsız bir dinginliğin mekânıydı. Ulaşmak değil, gitmenin kendisiydi anlamlı olan; her adım, düşüncenin sınırlarını esnetiyor, her durak, benliğime bir katman daha ekliyordu. Ve sonunda fark ettim ki, aitlik bir yere varmaktan ibaret değil. O, dışsal bir koordinatta değil; insanın kendiyle kurduğu samimi, sarsıntılı ama sahici ilişkide şekilleniyor. Bazen bir cümlemin kavisinde, bazen bir bakışın sessizliğinde, bazen de hiç tanımlanmayan bir huzurda beliriyor. Bir yer değil, bir hâl bu: İçeride kurulan bir yurt. Ve belki de, aidiyet bir varış ya da bir konum değil; dışlanmışlığı içselleştirip onunla birlikte kalabilme cesaretidir.

HİLAL ALDEMİR

Fransa - Besançon

GÖNLÜNDEN GEÇENLERİ YAZ, GÖNDER! SOSYAL MEDYADA PAYLAŞALIM.

Sosyal medya paylaşımlarınız için #telvedergi
Yazı göndermek için: dergitelvel@gmail.com

**YURTDIŞI
TÜRKLER**
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Telve
Her İhtiyaçta Bir Yabancıya Bir Yurt

f t i y / telvedergi

f t i y / yurtdisiturkler

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Oğuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145 P.K: 06520 Balgat - ANKARA - TÜRKİYE

0(312) 218-40-00 - 0(312) 218-40-49

info@ytb.gov.tr

KAN TALİHİ

Bakıp da bir t p kana
yazılmaz kimsenin geçmişi
Hiçbir formüle sığmaz
Bilmez laboratuvarlar
Santraller
arřivler

Yeniden haykırmak gerek
Ne sevda ölçer alyuvar
Ne kin bilir
Ne intikam duyar
Hudut tanımaz vena cava
Ne pasaport sorar aort
Ne yemin ister
Ne rapor

Kan dediėin
Bilmez coėrafya
Bilseydi eğer
bir ocuk  lmezdi sınırda

 lkesi olmaz hemoglobinin
ne dini vardır
Ne soy sorar
Ne kavim
Ne pozitifdir, ne negatif
kimse doğuştan suçlu değildir

Yani demem o ki
kanın talihi olmaz
yalnızca tahlili olur
O da
olsa olsa
hekimlerin işi olur

Ve belki biraz da řairlerin
Zira talih
Yalnızca yazğıya kalır
Al zemin  zerine
Bembeyaz puntolarla

AYKUT KAYA